

13 februari 2023

Uitgave van de Leido Academy, het thema-netwerk voor LevenLang Leren

Macrodoelmatigheid in het hoger onderwijs

En een internetconsultatie

**Met bijdragen... en kanttekeningen...
en suggesties voor aanpassingen...**

1 Inleiding

Er loopt weer een interessante internetconsultatie, uitgezet door OCW. Het betreft een nieuwe regeling voor het kunnen werken aan de vormgeving en invulling van macrodoelmatigheid voor het aanbod van hogescholen en universiteiten. Op basis daarvan kunnen aanvragen voor nieuwe opleidingen al dan niet worden toegewezen en bij een positief besluit worden bekostigd. Private opleiders hoeven de gang naar de Commissie Doelmatigheid Hoger Onderwijs (CDHO) niet te maken, want ze dragen nu eenmaal zelf het risico.

Ook voor het aanbieden van delen van opleidingen 'ergens anders' moet men bij de overheid blijven aankloppen om toestemming te verkrijgen. Dat is echter straks een kwestie van het aanschrijven van de minister en niet meer van het indienen van een aanvraag bij de CDHO. Dat geldt mede voor andere situaties die daarmee een mogelijk verkort beoordelingstraject kunnen ingaan.

Nieuw is dat voor het aanvragen van nieuwe opleidingen ruim van tevoren het voornemen daartoe bij de CDHO dient te worden gemeld. Dat heeft nadrukkelijk te maken met het streven van OCW naar een aanpak waarbij men binnen het hbo en wo eerst maar eens met elkaar moet gaan uitzoeken of er landelijk wel een noodzaak voor is, terwijl tegelijkertijd de desbetreffende hogeschool heel goed en diepgravend dient te bezien of er niet gewoon kan worden volstaan met een aanpassing binnen een bestaande opleiding. Dat laatste wordt door de minister gewoon hardop gezegd, op basis van signalen die in de afgelopen jaren zijn afgegeven door de betrokken organisaties.

Voldoende werk aan de winkel dus om een nieuwe, meer actuele regeling op te stellen, zo heeft de overheid gemeend. Daarbij moet ook ruimte worden geschapen voor de instellingen om meer aan zelfregie te kunnen gaan doen. Kortom, er ligt op basis daarvan een concept-voorstel op tafel, met de kans om daarop commentaar te leveren.

In dit document analyseren we het voorstel. Daarbij kijken we ook weer scherp naar allerlei formuleringen en het taalgebruik. Het zal niemand verwonderen dat er weer gewoon diverse fouten in voorkomen, net als bij de wetsvoorstellen die we in de afgelopen paar jaar onder de loep hebben genomen. Kennelijk zijn die omissies van de kant van de overheid niet te vermijden (al zegt een docent dan al heel snel en vaak: Ik doe het expres om jullie scherp te houden...).

Aan het eind wordt een overzicht verstrekt van de meest opvallende zaken die we in ieder geval aan OCW willen meegeven.

We nemen eerst een aantal opvallende zaken onder de loep, lopen vervolgens de artikelen van het voorstel allemaal langs, geven commentaar en komen in veel gevallen met suggesties en aanvullingen. Ook de toelichting wordt op die manier behandeld, vooral om er allerlei aanvullende aspecten aandacht te geven. Deze kunnen namelijk een eigen leven gaan leiden. Maar allereerst willen we dus een aantal algemene zaken aan de orde stellen, vooral omdat ze naar onze mening van invloed zijn op de regeling als geheel.

Inhoud

1	Inleiding	1
2	Algemene zaken betreffende het voorstel	3
2.1	Algemene aanpak	3
2.2	Analyse	3
2.3	Varianten in het algemeen	3
2.4	Wat maakt een voornemen los...	4
2.5	Instroom en uitstroom	5
2.6	Afstudeerrichting – geen definitie of kader in wettelijke zin... probleem...	6
2.7	Afstudeerrichtingen: neerzetten als geaccrediteerde opleidingen = waarschuwing	6
2.8	Private aanbod	8
2.9	Ad en Bachelor – in samenhang	8
2.10	Rechtspersonen voor hoger onderwijs en onbekostigde instellingen	9
2.11	Relevante werkveld – graag een lijst met erkende organisaties	10
2.12	CBS, CPB, UWV...	11
2.13	Voornemen en voornemens zijn twee... aanpassen graag	11
2.14	Voornemens en schieten maar...	11
2.15	Betrokkenheid NVAO bij voornemen – denk aan naam...	12
2.16	Locatie en nieuwe vestigingsplaats en nevenvestiging = verwarring	12
2.17	Doelmatigheidstoets... of -procedure – begrip aanpassen	12
2.18	Verschillende behoeftes – nu samengenomen	13
2.19	Internationale ontwikkelingen en instroom	13
2.20	Verplaatsen... geheel of delen... van varianten... of...	14
2.21	Fouten in het voorstel	14
3	Algemene kijk op dit alles...	14
4	De artikelen nagelopen	16
5	Toelichting	36
Annex A	Nieuwsbrief over 'afstudeerrichting'	66
Annex B	Beschouwing vervlechten opleiding en afstudeerrichting	76
Annex C	HBO en WO – mixen en dergelijke zaken	79
Annex D	Fouten en omissies uitgelicht	82
Annex E	Voorstellen en andere gedachten	84

2 Algemene zaken betreffende het voorstel

2.1 Algemene aanpak

In het algemeen kan worden gesteld dat het zonder meer een goede zaak is dat met deze aangepaste regeling voor de macrodoelmatigheid in het hoger onderwijs gekozen wordt voor een andere aanpak. Daarbij gaat het om een regeling te hebben waarin de verantwoordelijkheid voor de juiste spreiding van het aanbod mede bij het onderwijsveld komt te liggen. Het is dus niet meer dan iedere hogeschool voor zichzelf gaat bepalen welke opleidingen er nog wel kunnen worden gestart.

Er spelen hierbij twee duidelijke zaken mee. Het eerste is dat een instelling bij zichzelf te rade moet gaan, om nadrukkelijk te analyseren of de bestaande opleidingen zodanig kunnen worden aangepast dat daarmee de vernieuwde vraag naar bepaalde typen afgestudeerden is op te vangen. Ten tweede moet er al in een vroeg stadium met collega-instellingen worden gezien of de landelijke opleidingsvraag voor bepaalde functies en beroepen nadrukkelijk is veranderd dan wel is gestegen en wie daarop het beste kan reageren zonder elkaar in de wielen te gaan rijden.

De hogescholen en universiteiten kunnen hieraan straks niet meer ontkomen, door de wijzigingen in de regeling voor het aanvragen van nieuwe opleidingen. Daarnaast neemt de minister het heft steeds meer in handen bij verplaatsingen en het opzetten van (neven)vestigingen voor delen van opleidingen. Daarbij zal ongetwijfeld worden gezien of via die omweg toch 'elders' meerdere zelfstandige 'mini-opleidingen' gaan ontstaan aangezien het creatief omspringen met en vermijden van beperkende regels het hoger onderwijs nog wel eens in het bloed zit.

Kortom, de uitgangspunten van de nieuwe regeling worden zonder meer onderschreven. Laat men er maar gewoon mee aan de gang gaan en daarbij stevig de vingers aan de polsen houden. Als bepaalde zaken niet duidelijk zijn of indien er zich toch niet werkzame situaties voordoen, dan moet OCW er als de kippen bij zijn om helderheid te scheppen resp. met aanvullende mogelijkheden komen. Misschien kan er wel een permanente expert-groep worden ingesteld om de minister hierbij te helpen en snel van dienst te kunnen zijn.

We verwachten hoe dan ook een versterking van de wijze waarop hogescholen en universiteiten de ontwikkelingen op de arbeidsmarkt gaan volgen, landelijk en regionaal, om op basis daarvan hun voornemens voor aanpassingen in het aanbod snel in beeld te krijgen. De onderbouwing van de vraag naar groepen afgestudeerden zal echt steviger moeten zijn, mede om de voorspellingen van bijvoorbeeld het ROA meer te kunnen verfijnen, en ook om te voorkomen dat de CDHO uit allerlei eigen bronnen allerlei andere gegevens naar boven weet te toveren.

2.2 Analyse

We hebben het voorstel en de toelichting volledig geanalyseerd. In de volgende hoofdstukken is daarvan het resultaat aan te treffen. Maar het lijkt ons goed om allereerst een aantal algemene zaken aan de orde te stellen, vooral om ze veel invloed hebben op de voorgestelde regeling in het algemeen. Het zijn ook aspecten ervan waarvan we denken dat er nog wel eens goed over dient te worden gesproken, met experts die met de macrodoelmatigheid van doen hebben en dus kunnen zorgen voor de gewenste input.

2.3 Varianten in het algemeen

Er wordt gesproken in het voorstel over 'opleidingen' en hoe daarmee om te gaan, ook als het gaat om delen ervan, gelet op het binnen het geheel proberen te komen tot het breed beheersen van de macrodoelmatigheid. Daarbij denkt men in eerste instantie aan een associate degree-opleiding, een bacheloropleiding en een masteropleiding. Zo worden ze ook geaccrediteerd.

Maar daarbij hebben we in ons land te maken met de opleidingsvarianten: voltijd, deeltijd en duaal, allemaal met eigen kenmerken, doelgroepen, vormgevingen en programmatische indelingen en het bezien van de aanpak. In de WHW wordt dat zeker onderkend en als het nodig is wordt er gesproken over: voltijdse opleiding, deeltijdse opleiding en duale opleiding. Je zou kunnen zeggen dat als er in een regeling niets specifiek over de variant staat in combinatie met 'opleiding' alles als zodanig geldt voor de onderliggende varianten.

Echter, een instelling kan een aanvraag doen met betrekking tot een nieuwe of bestaande opleiding en kan daarbij aangeven dat het niet alle varianten betreft maar een of twee ervan. Die moeten apart worden onderbouwd met de benodigde argumenten, om de goedkeuring te verkrijgen. Aan

de andere kant is het zo dat de minister op basis van bepaalde gegevens een aanvraag voor een variant kan weigeren, en aan een andere variant wel de zegen geeft.

Overigens is het niet zo dat een bepaalde variant voor een specifiek deel van het werkveld niet automatisch en al op voorhand door de CDHO en dus de minister kan worden uitgesloten. Er kan alleen worden geanticipeerd op een specifieke aanvraag die daadwerkelijk is ingediend. Wel zit er nog een addertje onder het huidige gras nl. dat als alleen de deeltijdse variant is aangevraagd en op de juiste wijze is onderbouwd, de overheid kan concluderen dat de betreffende opleiding puur en alleen op die doelgroep is gericht. Daarmee kan in het advies aan de NVAO en de minister worden meegegeven dat de indruk van de CDHO is dat op dat moment via een andere variant geen doelmatig aanbod is te scheppen. Dat is een dusdanig bijzondere situatie dat dit ook aan die hogeschool en in de algemene communicatie naar het onderwijsveld wordt aangegeven.

Varianten worden meegenomen... maar...

Op basis hiervan mag zonder meer de conclusie worden getrokken dat de overheid toch eigenlijk wel veel belang hecht aan het bezien van de doelmatigheid van het aanbod met inbegrip van de varianten. Het mogen starten van een opleiding beperkt zich derhalve straks puur tot de varianten die zijn aangevraagd en ook zijn goedgekeurd door OCW, op basis van de adviezen van de CDHO en de NVAO. Die gegevens worden vervolgens in het Croho opgenomen.

Omzeilen van mogelijke afwijzing... dus...

Echter, in de huidige regeling - maar niets meer daarover terug te vinden in het concept-voorstel - staat expliciet dat de betreffende hogeschool vervolgens in alle verdere normale gevallen en situaties zonder het verder moeten doorlopen van een aanvullende beoordelingsprocedure met de andere varianten mag starten.

Dat kan leiden tot ongewenste situaties zoals het als instelling op voorhand al weten (sterk vermoeden hebben) dat bijvoorbeeld een bepaalde variant mogelijk wordt afgewezen en dat daarom eerst maar gewoon een licentie voor een andere variant wordt aangevraagd. Daarmee wordt dus een specifieke beoordeling omzeilt en kan toch met alle andere varianten worden begonnen.

De NVAO heeft dit overigens onderkend en vermeldt op haar website een verzoek aan de instellingen om hiervan geen 'misbruik' te maken en bijvoorbeeld pas een dergelijke uitbreiding te plegen als binnen afzienbare tijd er toch een her-beoordeling van de opleiding in haar geheel in het vat zit. Daarbij is dan ook die recent ingevoerde variant mee te nemen. Tevens is dan voortdurend helder welke varianten over een licentie beschikken op basis van een daadwerkelijke beoordeling door de NVAO. Maar houden ze zich er ook aan? Is de overheid bekend wanneer nieuwe varianten worden doorgevoerd, en dat mogelijk in tactische zin...?

Voorstel

Ons voorstel voor deze nieuwe regeling is om in het geval een of twee varianten worden aangevraagd en zijn toegewezen, een licentie voor de andere variant(en) alleen maar mogelijk is door opnieuw een aanvraag daarvoor in te dienen. Dat vergt uiteraard een relatief lichte procedure, maar er is dan simpelweg zicht te houden op hetgeen zoal gebeurt.

In het verlengde daarvan kan worden bezien of het mogelijk is om als instellingen zodanig met elkaar afspraken te maken zijn dat ook in het aanbod kan worden gedifferentieerd met inzet van de varianten. Dus gebeurt dan niet alleen bij de opleidingen zelf of misschien wel als het gaat om de sectoren en domeinen, maar ook met gebruik van de wijze waarop een programma wordt ingericht.

Het is zeker denkbaar dat in een bepaalde gemeente eenzelfde opleiding wordt aangeboden door twee verschillende instellingen, op basis van de variant. Het is zonder meer zo dat de sterkte van instellingen best terug te vinden is in het bedienen van een bepaalde doelgroep, bij meerdere opleidingen.

2.4 Wat maakt een voornemen los...

De gedachte achter het hebben van een voornemen, als start voor het verder uitwerken van een aanvraag, is dus zeker toe te juichen. Maar er kan, zoals in dit stuk op diverse plekken wordt gemeld, ook mee worden gespeeld. Het gaat echter hier te ver om dat allemaal op een rijtje te zetten, en een analyse in gang te zetten van wat er dan allemaal wel of niet fout kan gaan.

Om aan te geven dat die analyse wel dient plaats te vinden, hier een voorbeeld:

- Een hogeschool kan bijvoorbeeld op 12 maart een voornemen voor een opleiding X doorspelen naar de CDHO, en dat A4'tje komt per 1 april in de openbaarheid...
- en mocht een andere hogeschool hierdoor worden getriggerd en tot de conclusie komen dat ze die opleiding ook wel zien zitten...
- dan kan men toenadering tot de initiatiefnemende hogeschool zoeken...
- om tot de conclusie te komen om ook hiermee aan de slag te gaan...
- en een voornemen in te dienen op 10 april...
- dat echter pas op 1 oktober op de website van de CDHO wordt geplaatst...
- met alle gevolgen voor de aanvraag van die tweede hogeschool...

Of wil men dan als CDHO versneld het extra voornemen ook bekendmaken... of gaat men dan meteen aan de slag als een soort makelaar en laat die tweede hogeschool gewoon aanhaken, zonder formeel dwars te gaan liggen...

Waarom melden we dit op deze manier...? Dat komt vanwege deze twee citaten uit het voorstel:

Uit de regeling zelf:

De CDHO publiceert uiterlijk 30 maart en uiterlijk 30 september van ieder kalenderjaar een overzicht van door haar ontvangen voornemens op haar website.

Uit de toelichting:

Het totaaloverzicht van voornemens (dat door de CDHO wordt gepubliceerd op haar website) informeert de instellingen over de ontwikkeling van nieuwe opleidingen en helpt instellingen om – reeds aan de voorkant van het proces – met elkaar hierover in gesprek te gaan.

We kunnen dit niet anders lezen dan dat de CDHO alles een half jaar lang verzamelt wat aan voornemens binnenkomt en dan het totale overzicht op haar website plaatst. Het gebruik van 'uiterlijk' lijkt erop te wijzen dat alle voornemens meteen op de website terug te vinden is, zoals nu bij aanvragen, maar in de toelichting is het een totaal-overzicht geworden, opdat andere instellingen er kennis van kunnen nemen. Of... is het én én?

2.5 Instroom en uitstroom

Het is ook bij deze regeling te zien dat er vooral wordt gedacht aan de instroom die opleidingen kunnen genereren. Maar het gaat uiteraard om de uitstroom d.w.z. de aantallen afgestudeerden die aan de slag kunnen in het deel van het werkveld waarvoor de opleiding is bedoeld. Die behoefte is te vinden in de voorspellingen van het ROA, maar niet zodanig gedetailleerd dat daaruit voor elke nieuwe opleiding en de daarbij behorende varianten is af te leiden of deze noodzakelijk is resp. zijn.

Ook geeft het ROA aan wat de kans is dat afgestudeerden aan de slag kunnen in een nabijgelegen deel van het werkveld, zeker als het om een brede opleiding gaat, met allerlei ook meer algemene hbo- dan wel wo-competenties. De CDHO heeft daarnaar ook onderzoek gedaan op basis van analyses van de statistieken met betrekking tot waar afgestudeerden aan het werk komen. Maar ook dan is niet echt vast te stellen waar de uitwijkmogelijkheden wel of niet goed uitwerken en of er toch geen andere economische en maatschappelijke ontwikkelingen van invloed zijn geweest.

Rendement meenemen...

Een heel erg lastig punt is tevens dat het aantal instromers bij een opleiding en een specifieke instelling niet altijd te verbinden is met het aantal gediplomeerden. Soms vallen bij de ene instelling meer studenten uit dan bij de andere. Ook kent een opleiding vaak een flink aantal afstudeertrajecten om daarmee meer flexibiliteit bij de afgestudeerden te kunnen scheppen. Voor de CDHO zou het handig zijn om ook hiermee op een of andere wijze rekening te kunnen houden, maar dat lijkt een niet te realiseren insteek. Denk aan het hebben van een numerus fixus en hoe lastig het dan al is om te komen tot een juiste inschatting van het aantal toe laten studenten. Bovendien kunnen bij een hbo-bachelor-opleiding nu ook Ad-gediplomeerden instromen zonder formele belemmering, net zoals dat bij wo-master-opleiding gebeurt door een 'zij-instroom' van hbo-bachelors.

Een aanbeveling in dit kader aan de overheid kan toch zijn om bij het beoordelen van een aanvraag voor een nieuwe opleiding aan de instelling(en) te vragen om twee zaken te belichten:

- Hoeveel procent van de (verwante) instroom behaalt zoal binnen vijf jaar het getuigschrift?

- Is er zicht op het de mate waarin afgestudeerden van verwante bestaande opleidingen in het beoogde werkveld een baan vinden of in een deel van het werkveld daarnaar uit te kijken?

Deze gegevens zijn wel te vinden in allerlei statistieken, maar het zou goed zijn als de instelling dit periodiek in de gaten houdt en op basis daarvan handelt. Dat doet men eigenlijk al zonder meer, om de bestaande opleidingen te actualiseren, maar op deze wijze kan het ook zichtbaar worden gemaakt.

2.6 Afstudeerrichting – geen definitie of kader in wettelijke zin... probleem...

In het voorstel speelt het begrip 'afstudeerrichting' een duidelijk cruciale rol, ook vanwege de aanpak die OCW voor ogen heeft bij het inperken van het aantal aanvragen voor nieuwe opleidingen. Het is des te opmerkelijker dat er geen formele en wettelijk vastgelegde definitie dan wel omschrijving is van dit begrip. En ook erg jammer en bedreigend.

Het valt namelijk te verwachten dat de voorwaarde om eerst maar eens als instellingen te gaan bezien of de eisen die behoren bij nieuwe functies en beroepen binnen de bestaande opleidingen kan leiden tot het opzetten van bijvoorbeeld afstudeerrichtingen. Het kan overigens ook gaan om minoren, keuzevakken en praktijkprojecten.

Het toevoegen van nieuwe afstudeerrichtingen is in principe een fluitje van een cent als het gaat om het inbedden ervan in een opleiding. Er kan meteen een naam aan worden gekoppeld en die als zodanig wordt gecommuniceerd. Bij een volgende accreditatie, dus de herbeoordeling door de NVAO, is dit in het geheel van de opleiding mee te nemen, maar het is dan niet zo dat daaruit kan voortkomen dat een bepaalde richting dient te worden aangepast. Nou ja, het is wel een optie maar hoe moet het panel van de NVAO dit aantonen, als het beroeps- en opleidingsprofiel intussen ook is aangepast en mogelijk verbreed?

Deel 'elders' – mini-opleidingen...

Daarbij komt ook nog dat er in de regeling sprake is van het kunnen gaan aanbieden van een deel van een bestaande opleiding in een andere gemeente, door het opzetten van een (neven)vestiging (waarbij overigens geen definitie is te geven van wat het verschil is tussen een vestiging en een nevenvestiging). Dat kan ook voor een deel van de opleiding en tevens voor een afstudeerrichting. Maar hoe daarmee om te gaan als er geen criteria bestaan voor het benoemen van wat zo'n richting is? Er zijn vervolgens constructies te vinden waarbij een hogeschool 'elders' een aantal eenheden verzorgt en daaraan een specifieke naam koppelt, al dan niet met gebruikmaking van het begrip afstudeerrichting. Er kan als het ware een 'mini-opleiding' ontstaan, met een prima en aantoonbaar civiel effect, en dan ook nog eens regionaal ingebed.

We hebben hierover een apart nieuwsbrief laten verschijnen, recent. Deze is opgenomen in annex A, met een uitgebreide analyse van het bovenstaande. Uiteraard is daaraan een voorstel gekoppeld met betrekking tot het formuleren van een definitie van het begrip 'afstudeerrichting' – en alle vormen van bundels onderwijseenheden die daarmee vergelijkbaar zijn.

2.7 Afstudeerrichtingen: neerzetten als geaccrediteerde opleidingen = waarschuwing

In het verlengde van het vorige punt willen we alvast een scherpe waarschuwing meegeven aan de overheid, mede gebaseerd op hetgeen al enige tijd gaande is binnen het hoger onderwijs.

Er zijn instellingen die de kous op de kop krijgen van de CDHO en een nieuwe opleiding niet toegekend krijgen. Maar dan laten ze het er niet bij zitten en bedden het nieuwe programma heel bewust gewoon in bij een bestaande opleiding. Dat kan via een afstudeerrichting (breed) of gewoon door het programma vrijwel vanaf het begin gewoon onder de vlag ervan in de markt te zetten. Het idee is gewoon: wie ontdekt het, wie maakt me wat en wie gaat ons terugfluiten?

Druk vanuit het werkveld

Het is dus een waarschuwing omdat met het aanscherpen van de regeling voor de macrodoelmatigheid er meer druk op instellingen komt te staan om toch een opleiding te starten, dat niet formeel mogen, maar via die omweg toch alsnog bekostiging willen krijgen. Dat laatste kan vooral ook meespelen omdat er nog steeds vanuit allerlei werkveldorganisaties op de deuren van de bekostigde instellingen wordt geklopt om een 'eigen' opleiding op te zetten. Door het dan als het ware te verbergen binnen een bestaande opleiding die nog wel een aantal jaren te gaan heeft voor de volgende heraccreditatie, is aan die vraag te voldoen. Simpel en het levert allerlei voordelen op.

Opmerkelijke constructies...

In het kader van het onderzoek voor deze reactie op het voorstel voor de regeling zijn we allerlei zaken tegen het lijf gelopen. We zetten de meeste interessante en toch wel opportunistische constructies op een rijtje:

- Na toestemming voor een nieuwe opleiding met een paar afstudeerrichtingen wordt daarvan een aantal minder interessante ervan weggehaald en vervangen door nieuwe, duidelijk met een specifieke invulling;
- Na een herbeoordeling van een bestaande opleiding worden nieuwe afstudeerrichtingen toegevoegd;
- Afstudeerrichtingen krijgen een volledig eigen naam en worden daarmee in de markt gezet;
- In bepaalde gevallen worden ze ook zelfstandig op de eigen website gezet, als een opleiding en niet als een richting;
- Er wordt geen vermelding gemaakt van het feit dat het een deel van een formele opleiding zoals die in het Croho staat en waarvan de naam op het getuigschrift komt te staan;
- Er wordt geen duidelijkheid gegeven over de accreditatie;
- Er kan zonder enige controle een andere formele naam op de opleiding worden geplakt, dus afwijkend van hetgeen is goedgekeurd;
- Er kunnen afstudeerrichtingen worden ingebouwd bij een voltijdse opleiding die worden geaccrediteerd als deeltijd (en omgekeerd), mede vanwege de onduidelijkheid van wat onder deeltijd dient te worden verstaan (kan ook met colleges overdag zijn);
- Deze afstudeerrichtingen worden niet aan de NVAO gemeld en staan ook niet in het Croho.

Maar aanvullend daarop toch wel een paar lastige en mogelijk onbegrijpelijke aspecten:

- Op de website staat niet altijd iets over de aanmelding ervoor, via Studielink, en dat het dus een richting binnen een overkoepelende opleiding is, met een bepaalde naam;
- Nog sterker: de instelling kan doorgeven aan Studielink om ook alle afstudeerrichtingen in het systeem op te nemen, zonder te vermelden dat het een afstudeerrichting is;
- Daarbij wordt bij die afstudeerrichting vermeld dat het om een Ad, Bachelor of Master gaat, met de bijbehorende variant (vt, dt, du), zonder dus weer aan te geven dat de graad is gekoppeld aan de overkoepelende opleiding;
- Pas bij een volgende stap in het proces binnen Studielink komt naar voren wat de naam van die overkoepelende opleiding is – zonder waarschuwing – en dan kan het ook zijn dat de naam waaronder de instelling de opleiding promoot, daarvan afwijkt (klinkt mogelijk veel beter en commerciëler).
- Daarbij speelt ook mee dat de afstudeerrichting eenzelfde graad met toevoeging oplevert en derhalve ook via die weg geen onderscheid is te maken.

In het algemeen gesteld kan het best zo zijn dat een instelling licenties heeft voor alle varianten van een opleiding, dus voltijd, deeltijd en duaal, en daarmee allerlei richtingen kan inbouwen, per variant. Ook kunnen er Nederlandstalige en Engelstalige leerlijnen worden gemaakt. Op die wijze kan er een complete waaier aan leerlijnen, afstudeerrichtingen en uitstroomprofielen in de markt worden gezet. In annex B is daarover een korte beschouwing aan te treffen.

Aanbevelingen

Het is duidelijk dat we een aantal sterke aanbevelingen willen meegeven aan de overheid en degenen die dit beleid dienen te bewaken:

- Maak aanvullende regelgeving over het gebruik van afstudeerrichtingen in het algemeen;
- Ontwerp een procedure voor het kunnen nagaan of de afstudeerrichtingen die zijn beoordeeld bij een aanvraag dan wel herbeoordeling, ook daadwerkelijk worden ingezet;
- Doe hetzelfde bij het toevoegen op een gegeven moment – zeker binnen twee jaar na de accreditatie dan wel herbeoordeling – van afstudeerrichtingen;
- Bewaak het gebruik van de formele opleidingsnaam in alle uitingen en in overheidssystemen;
- Zorg voor een procedure om de namen van afstudeerrichtingen (of leerlijnen of tracks...) te kunnen beoordelen op het effect ervan op allerlei doelgroepen en het onjuist gebruik ervan;
- Geef in het format voor het getuigschrift aan dat de formele naam altijd als eerste nadrukkelijk wordt gebruikt, samen met de afstudeerrichting die in het diplomasupplement wordt beschreven.

En zorg ervoor dat...

- ... in Studielink alleen maar de formele opleidingsnamen worden vermeld en dus geen namen van afstudeerrichtingen en niet met dezelfde kaders als geldend voor de overkoepelende opleidingen;
- ... op het onjuist gebruik van de afstudeerrichtingen, gelet op alle bovenstaande opmerkingen, vallend onder het toezicht van de overheid en dat er in voorkomend geval kan worden overgegaan tot het nemen van nader te bepalen maatregelen.
- ... instellingen niet zonder meer afstudeerrichtingen bij een bepaalde variant kunnen ontwikkelen en deze onder een andere variant in de markt kunnen zetten;
- ... een regeling komt waarbij nieuwe afstudeerrichtingen met een eigen insteek en een specifieke naam worden gemeld bij de minister i.c. de NVAO. Daarmee valt de goedkeuring van een naam van een deel van een opleiding eveneens onder de taken van de NVAO.

Afstudeerrichting elders

Tenslotte hier ook aandacht voor een specifieke inzet van de afstudeerrichting als een instelling het programma ervan 'elders' wil gaan aanbieden, dus zichtbaar en structureel in een gemeente waar niet de gehele opleiding is te volgen. Daarvoor moet men de gang naar de minister maken en is er een uitgelezen mogelijkheid om te bezien hoe met alle hierboven genoemde zaken wordt omgegaan. Ook is na te gaan welke redenen er echt zijn om bijvoorbeeld niet die gehele opleiding daar te gaan verzorgen maar slechts een deel ervan.

Ook kan daarbij worden bezien wat de 'drijvende kracht' hierachter is. Is dat vanwege het bedrijfsleven, de nabijheid van mbo-instellingen, de aanvullende mogelijkheden voor bijvoorbeeld praktische componenten of zit er wat anders achter?

De regeling spreekt ook over het tijdelijk een deel van een opleiding elders aanbieden. Dan lijkt het ons dat de minister extra alert dient te zijn op de constructie en het waarom ervan. Het hebben van tijdelijke voorzieningen kan veel extra inspanning, geld en menskracht vragen. Ook kan een andere instelling ook worden belemmerd bij het nemen van allerlei andere initiatieven, dus het tijdelijk zijn mag niet leunen op tactische gronden.

2.8 Private aanbod

Natuurlijk valt een heel lang verhaal vorm te geven als het gaat de scholingsmarkt. Het gaat bij deze regeling om het aanbod waarbij de overheid in directe zin kan ingrijpen als er zich verstoringen voordoen. Maar voor de rest is het aan 'de markt voor scholing' zelf om ervoor te zorgen dat het aanbod en de vraag in een soort evenwicht is. Met de gedachten die er leven bij de bekostigde instellingen om meer en meer de private markt op te gaan, al dan niet (deels) direct of indirect door de overheid bekostigd (fondsen, STAP, enz.), met gebruikmaking van micro-credentials, met kwalificaties aan het NLQF gekoppeld en andere van formele opleidingen afgeleide modules, is de overheid zeker van plan om te bezien hoe die markt dan ook weer een zekere balans blijft vertonen.

In het kader van dit voorstel is derhalve aan te bevelen om als overheid nog eens goed na te denken over het aanbieden van delen van opleidingen 'elders'.

2.9 Ad en Bachelor – in samenhang

In de regeling wordt gesproken over hoe om te gaan met 'een opleiding'. Daarmee wordt dus een Ad, Bachelor en Master bedoeld. Veel van de zaken die worden aangekaart hebben met alle drie soorten opleiding van doen, zonder te kijken naar de verdere consequenties ervan.

Voor de Ad-opleidingen is een plek ingeruimd in de 'varia' van de toelichting. Daaruit komt naar voren dat er voor een aanpak waarbij een deel op een andere plek wordt gegeven, vaak op een mbo-locatie in samenspraak met de instelling aldaar, twee aanvragen nodig zijn: voor het geven van een deel van een opleiding elders, en voor het beoordelen van de constructie op basis van het specifieke artikel daarover in de wet.

Voor de rest staat in de toelichting voor de Ad: *'Uitgangspunt voor bachelor- en masteropleidingen is dat deze afstemming landelijk gebeurt. Voor sommige opleidingen, zoals associate degree-opleidingen, geldt dat deze sterk op de regio zijn gericht. In dat geval kan een instelling in de aanvraag toelichten waarom is gekozen voor regionaal in plaats van landelijk overleg'*. OCW biedt dus een alternatief, door te overleggen met collega-instellingen in de buurt, in een gebied dat je als een

afgebakende regio zou kunnen betitelen. Overigens dient nog steeds de landelijke spreiding in de gaten worden gehouden, dus er is meer werk aan de winkel. Mogelijk dat hiervoor toch nog snel een aanvullend kader kan worden bedacht, met bijvoorbeeld het landelijk Ad-Platform.

Paar gedachten bij de Ad

Toch ontbreekt er gevoelsmatig iets in de regeling als we denken aan de verdere invoering van de Ad-opleidingen. Om een paar gedachten te ventileren:

- Ad'ers gaan na twee (of drie) jaren aan het werk en keren al dan niet later terug in het formele systeem;
- Ad'ers kunnen na het behalen van het getuigschrift doorstromen naar een bacheloropleiding, verwant of niet verwant en komen dan twee of drie jaren later op de arbeidsmarkt met een Bachelor en niet met een Ad;
- Ad'ers kunnen aan het werk gaan en via het behalen van een bundel certificaten een functie op niveau 6 gaan invullen, een situatie die in het formele systeem niet is opgenomen als een scenario;
- Er kunnen Ad's worden aangeboden in gemeenten waar in die regio geen vervolg binnen een bacheloropleiding is te vinden;
- Er is een groeiende behoefte aan aanvullende bachelorprogramma's die specifiek voortbouwen op Ad's, waarmee – als dit mogelijk wordt gemaakt – parallelle vierjarige routes naar de Bachelor gaan ontstaan;
- De verdere uitbouw van het aanbod aan 'Professional Associate Colleges' zal verder in oogen-schouw worden genomen.

Wetgeving Ad en mbo niet echt werkbaar

Tevens moet toch worden aangetekend dat het artikel in de WHW waarmee de samenwerking van een hogeschool met een mbo-instelling rond de invulling van een Ad-opleiding niet aansluit bij de praktijk. Dat is mede het geval vanwege de eisen die worden gesteld. De oproep is dan ook om hierbij andere scenario's te bedenken, met medeneming van de gevolgen voor de macrodoelmatigheid. Overigens wordt in dat WHW-artikel niet gesproken over 'mbo-locatie', alleen maar over een vorm van samenwerking met het mbo. Alleen denkt iedereen dat het dan gaat over het hebben van een deel van de Ad-opleiding 'elders'.

Dit alles betekent dat het 'oude' denken over de doelmatigheid op basis van voorspellingen over de behoefte aan afgestudeerden 'zeven jaren later' overboord moet. Ja, na havo-3 is het nog zeven jaren te gaan tot aan het eind van de bacheloropleiding, en na vwo-4 eveneens zo'n lange leerroute tot en met de masteropleiding. Maar met de Ad aan de horizon is het 'nog maar' vijf jaar. En als na de Ad een voortzetting van twee jaren via de Bachelor kennelijk profijtlijker is dan het meteen aan de slag gaan op niveau 5 – gelet op de korte termijnvoorspellingen – kan dit meespelen bij de keuzes die mensen maken.

Uiteraard zal over niet al te lange tijd ook de optie van het behalen van certificaten op niveau 6 invloed op die keuzes gaan hebben, maar hoe, dat is nog een kwestie van onderzoek. Overigens komen er berichten uit Vlaanderen dat er zeer veel vraag is naar niveau 5, het Graduaat (in het Engels: Associate degree), maar dan vooral in voltijd vanwege de wettelijke eis dat een derde van het programma (toeval, die een derde?) op de werkvloer wordt gedaan. Daarom loopt de vraag naar deeltijdse opleiding sterk terug, om te worden vervangen door kortlopende, verdiepende schoolingstrajecten met een certificaat.

Kortom, er zal nader onderzoek nodig zijn om binnen de kaders van deze regeling aanvullende zaken te regelen met betrekking tot de Associate degree.

2.10 Rechtspersonen voor hoger onderwijs en onbekostigde instellingen

In de analyse van het voorstel komen we er nog op terug maar er worden afwijkende definities en daarbij behorende omschrijvingen gebruikt. Een van de meeste opmerkelijke afwijking is het spreken van een 'onbekostigde instelling' en niet van een 'rechtspersoon voor hoger onderwijs (RvHO)', dus terwijl een wettelijk begrip beschikbaar is.

Daarnaast wordt een omschrijving van het begrip 'instelling' gegeven, maar dan met weglating van het zinsdeel over de RvHO. Dat daarmee alleen de door de overheid bekostigde instelling overblijft

is in het kader van deze regeling helemaal begrijpelijk, maar dan gaan er twee definities rondzwerfen in hoger onderwijsland. Niet handig, zeg maar.

Vervolgens wordt voor het begrip opleiding juist wel twee keer een aanvullende onderverdeling opgenomen in de begrippenlijst, als 'opleiding' en 'onbekostigde opleiding'. Dat betekent eigenlijk dat een onbekostigde instelling een aanbod verzorgt van onbekostigde opleidingen. Maar het is alles bij elkaar eigenlijk alleen maar verwarrend, mede door het afwijken van de wettelijke begrippen – hetgeen kan en mag, maar het zorgt niet voor de broodnodige transparantie. Kan het een RvHO-opleiding zijn? Of kun je spreken van een private opleiding – en van een private instelling? Of dan wellicht toch nog over 'niet-bekostigde opleiding'?

Ons voorstel is aan het begin van de regeling te melden: *'De regeling heeft in formele zin betrekking op instellingen die door de overheid worden bekostigd. Daar waar de rol van de rechtspersonen voor hoger onderwijs (RvHO's) van belang is binnen deze regeling, wordt dit specifiek aangegeven'*.

Dat is net zoiets als voor hoofdstuk 7 van de WHW staat vermeld:

1. Dit hoofdstuk heeft betrekking op bekostigde universiteiten en hogescholen, op de Open Universiteit en op de levensbeschouwelijke universiteiten.
2. De [titels 1 en 2 van dit hoofdstuk](#), met uitzondering van de [artikelen 7.3a, tweede lid, onder c, 7.8b, 7.17, 7.17a, 7.18, 7.22, 7.25, 7.30b, tweede tot en met zesde lid, en 7.30e](#), zijn van toepassing op de rechtspersonen voor hoger onderwijs.
3. Van [titel 3 van dit hoofdstuk](#) zijn de [artikelen 7.39, 7.42b en 7.52, eerste lid en zesde tot en met achtste lid](#) van toepassing op de rechtspersonen voor hoger onderwijs.

2.11 Relevante werkveld – graag een lijst met erkende organisaties

Een interessant element van de regeling is dat er op allerlei plaatsen wordt gesproken over 'het werkveld' en ook 'het landelijk georganiseerd bedrijfsleven'. Een paar citaten:

Profiel van de instelling: de individuele onderscheidende profielkeuzes van de instelling die zijn gemaakt in onderlinge regionale en sectorale afstemming met andere kennisinstellingen, het werkveld en andere maatschappelijke partners ten aanzien van het portfolio van opleidingen, onderzoeksgebieden (zwaartepunten) en de onderwijs- en onderzoeksvisie en daaruit voortvloeiende beleidskeuzes.

Ook het ingaan op de afstemming met het werkveld en/of het landelijk georganiseerd bedrijfsleven kan hierbij zinvol zijn.

In het kader van het sectorplan moeten aantoonbaar landelijke samenwerkingsafspraken zijn gemaakt tussen alle betrokken instellingen in de sector, met andere instellingen met verwant aanbod en met het werkveld over de macrodoelmatigheid van het opleidingsaanbod in een sector.

Het is een element van het omgaan met doelmatigheid dat we in de afgelopen jaren al vaker over het voetlicht hebben getild nl. wat verstaat men als overheid, in ieder geval bij het hbo, als 'het werkveld' en zeker 'het landelijk georganiseerd bedrijfsleven?'. In aanvragen kan het vaak gaan om leden van beroepenveldcommissies en adviesraden (die formeel en wettelijk niet verplicht zijn en waarbij de leden niet aan allerlei criteria dienen te voldoen). Maar dat is het dan meestal wel, naast het verzamelen van ondersteuning van individuele bedrijven en organisaties en het laten uitvoeren van onderzoeken in de regio.

Vaststellen organisaties die het werkveld vertegenwoordigen

Het zou de VH en ook de UNL sieren als samen met OCW en de grootste werkgeversorganisaties (VNO-NCW en MKB-Nederland) in de komende periode per sector, domein dan wel discipline kan worden gekomen tot lijsten met vertegenwoordigende organisaties van het werkveld. Dat kunnen best organisaties zijn die zich vrij specifiek op bepaalde werkzaamheden richten – ook kijkend naar beroepsverenigingen – maar daarnaast ook de organisaties die zich landelijk hebben georganiseerd zoals de branches. Het past mogelijk ook bij het convenant dat de VH met de werkgeversorganisaties heeft gesloten, recent nog.

Meenemen in aanvraag

Daarmee kan in het kader van de nieuwe regeling en gelet op een vorm van marktwerking binnen het hbo en wo worden afgesproken dat bij elke aanvraag een verslag is gevoegd van een overleg dat is gevoerd met een of meer van deze organisaties en/of van de analyse van de prognoses die een dergelijke organisatie voorhanden heeft. Voor alle duidelijkheid, men vraagt deze belangheb-

benden nadrukkelijk niet om instemming, maar als de overheid serieus werk wil maken van de doelmatigheid op basis van de vraag die ruwweg kan worden geformuleerd (ook daar is men niet helderziend...), kan hiermee een interessante stap worden gezet.

2.12 CBS, CPB, UWV...

In de regeling wordt voorgesteld om de instellingen in het kader van een aanvraag te rade te gaan bij belanghebbende organisaties, ook gelet op de maatschappelijke context. Er worden geen voorbeelden genoemd. Het lijkt ons evenwel nodig om in ieder geval met het UWV te gaan bezien wat haar rol kan zijn, mede gekoppeld aan statistieken van het CBS en voorspellingen van het CPB.

Het is zo dat een deel van de vraag naar mensen die een bepaalde functie kunnen gaan invullen afkomstig is van de groep met (tijdelijke) werklozen en omscholers (denkend aan ontslag bij een reorganisatie). Bij het UWV is ook snel inzicht te krijgen in veranderingen in vraag naar mensen binnen allerlei delen van de arbeidsmarkt. Daarom zou OCW met het UWV c.s. na kunnen gaan hoe onderwijsinstellingen kunnen worden geholpen in het kader van deze regeling voor de macrodoelmatigheid.

2.13 Voornemen en voornemens zijn twee... aanpassen graag

Een nieuw element van de regeling is het moeten gaan werken met voornemens die men als instelling heeft, met het oog op het denken over het aanbieden van nieuwe opleidingen. We denken, de tekst doornemende, dat er sprake is van twee type voornemens, en zo ja, dan moet de tekst te worden aangepast.

Het gaat ten eerste om het voornemen om *een aanvraag in te dienen* voor een toets nieuwe opleiding, te doen bij de CDHO: 'Het instellingsbestuur maakt zoveel als mogelijk uiterlijk twaalf maanden voorafgaand aan de aanvraag, voor 15 maart of voor 15 september, aan de CDHO kenbaar welke aanvragen als bedoeld in artikel 4 zij voornemens is in te dienen, tenzij het een clusteraanvraag in de zin van artikel 8 betreft'.

Vervolgens wordt er ten tweede concreet een aanvraag bij de CDHO ingediend, met daarin opgenomen het voornemen om op een gegeven moment met een nieuwe opleiding *te starten*. Dat leidt tot de volgende actie: 'De Minister stemt in met een voornemen tot het starten van een nieuwe opleiding in de zin van...'.

Zoals gezegd lijkt het nodig om de verschillen tussen deze twee voornemens duidelijker tot uitdrukking te laten komen, ook al omdat andere instellingen in beide gevallen kunnen reageren.

2.14 Voornemens en schieten maar...

Een voornemen om een aanvraag in te dienen kost helemaal niks, behalve het de tijd nemen om een formulier van maximaal een A4'tje in te vullen, digitaal. Dat kan elk half jaar, voorafgaande aan 31 maart (is beter dan 30 maart...) en 30 september. Iedere instelling kan in principe oneindig veel voornemens indienen, om die in ieder geval maar te hebben geclaimd.

Natuurlijk kan er in de tussentijd ook weer een voornemen worden ingetrokken, om te voorkomen dat op basis van de lijsten van 31 maart (1 april) en 30 september (1 oktober) andere instellingen komen aankloppen voor overleg. Ook staat het erg slordig als deze voornemens voor een groot deel niet uitmonden in een concreet voornemen voor het willen starten van een nieuwe opleiding.

Ook is het zo dat de CDHO aan de hand van de voornemens een beeld krijgt van wat er zoal in de pijplijn zit en wat vervolgens de werkdruk gaat worden als iedere instelling ook daadwerkelijk het voornemen in een daadwerkelijke aanvraag omzet. Natuurlijk kan de CDHO de voornemens analyseren en de instellingen benaderen hierover. Maar ook dan moet er veel werk worden verzet.

Het voorstel is dus dat de overheid vanaf het begin met het werken met deze regeling beziet hoe de instellingen omgaan met de voornemens en in hoeverre ze ook leiden tot aanvragen. Ze moeten zich ook aan de deadlines houden, om uitstelgedrag te voorkomen. Natuurlijk weten we allemaal dat de tijd vaak krap is en dat het achter elkaar moeten doorlopen van procedures bij de CDHO, NVAO en tenslotte OCW veel tijd vraagt.

Toch mag worden verwacht dat elke instelling voldoende ervaringen hiermee heeft opgebouwd en al gaandeweg de aanvraag bij de NVAO best kan voorbereiden, vooral tijdens de laatste fase van de beoordeling door de CDHO – want ook het voornemen is reeds onder de loep genomen.

Bovendien komt het idee voor een nieuwe opleiding niet zomaar uit de lucht vallen. Daarnaast kan het best zo zijn dat een afwijzing leiden tot het bezien hoe de belangrijkste zaken van het beoogde programma kunnen worden gebruikt voor een afstudeerrichting in een bestaande opleiding.

2.15 Betrokkenheid NVAO bij voornemen – denk aan naam...

In het voorstel staat dat het voornemen bij de CDHO moet worden ingediend. Maar we vragen ons of er dan ook geen rolletje is weggelegd voor de NVAO.

Men kan kijken naar bepaalde criteria, om mogelijk een overlap met bestaande opleidingen te zien. Ook zal men in het voornemen een naam moeten vermelden waaronder de instelling een nieuwe opleiding wil gaan ontwerpen. Tevens zullen er redenen zijn op basis van de rol van het werkveld, om maar wat te noemen.

We pleiten er derhalve voor om de NVAO in het voorstel op te nemen bij het voornemen, om de CDHO te kunnen adviseren hoe daarmee verder om te gaan.

2.16 Locatie en nieuwe vestigingsplaats en nevenvestiging = verwarring

In de verdere behandeling van het voorstel alhier wordt er verder op ingegaan maar hier alvast een paar kanttekeningen bij het gebruik van de begrippen 'locatie' en 'gemeente van vestiging'.

- Het gebruik van het begrip 'locatie' in het voorstel is zeer onhandig en dient derhalve te worden vermeden. Het gaat daarbij namelijk om een fysieke plek waar les wordt gegeven, een gebouw, een campus of een andere voorziening. Maar die kunnen ook in een gemeente te vinden zijn alwaar een instelling al een of meerdere leslocaties heeft. Dus als men met 'locatie' een plek buiten een bepaalde gemeente bedoelt, zal een ander begrip dienen te worden gebruikt.
- Er wordt daarbij ook gesproken over 'gemeente waar de instelling is gevestigd'. Maar als overkoepelend begrip heeft men het in de wet over 'vestigingsplaats', dus laat men dit ook maar doen voor dit voorstel en de regeling.
- Er wordt in het voorstel van alles gezegd over het hebben van *een nieuwe* vestigingsplaats. Maar dan gaat het nadrukkelijk over een plek waar een nieuwe opleiding zou moeten kunnen worden aangeboden of een bestaande opleiding dan wel een gedeelte ervan. De betreffende instelling kan in die gemeente al zonder meer gevestigd zijn, met allerlei andere opleidingen en/of delen ervan. Dit verschil moet hierbij goed in de gaten worden gehouden, mede vanwege de voorzieningen die ter plekke al aanwezig zijn.
- In het verlengde daarvan moet worden gesteld dat het in zo'n geval niet nodig en ook niet handig is om over een soort 'nevenvestiging' te spreken. Dat kan wel het geval zijn in allerlei situaties – denkend aan het aanbieden van een gedeelte van een opleiding – op het niveau van de opleiding maar niet van de instelling.
- Het is daarom aan te raden om in het kader van dit voorstel te bezien wanneer echt van een *aanvullende* vestiging moet worden gesproken. Dan valt te denken aan een plek waar het gaat om een enkele opleiding of misschien een paar opleidingen en/of delen ervan. Het is dan in het algemeen niet nodig om ook alle voorzieningen aldaar te hebben. In de verdere behandeling in dit stuk komen we er nog op terug.

2.17 Doelmatigheidstoets... of -procedure – begrip aanpassen

Het blijft lastig om in dit soort regelingen consistent te handelen bij het vermelden van allerlei begrippen, zeker als het om verschillende contexten gaat. Toch betreft het ook hier een formele regeling, met formele afspraken met de instellingen en vooral ook met een koppeling aan de WHW en andere kaders.

Zo wordt in het eerste deel gesproken over het doorlopen van een *procedure* die wordt gebruikt door de CDHO om een aanvraag voor een nieuwe opleiding te kunnen beoordelen. Daarvoor zijn criteria aanwezig, om ervoor te zorgen dat de betrokken instellingen weten wat dient te worden aangeleverd. Vervolgens wordt alles getoetst aan die criteria door de CDHO.

Vervolgens duikt in het tweede deel van het voorstel het begrip 'doelmatigheidstoets' op, waarmee wordt bedoeld dat de procedure wordt doorlopen. De vraag is dan waarom dan niet voor het voorstel als geheel wordt gesproken over 'de doelmatigheidstoets' of van 'de doelmatigheidstoetsing'. Maar dan is het ook mogelijk het te hebben over 'doelmatigheidsprocedure' en het doorlopen ervan.

Het meest simpele is dit uiteraard in de lijst aan het begin op te nemen: *'Doelmatigheidstoets: doorlopen van de procedure bij de NVAO met het toetsen van de aangeleverde gegevens aan de gestelde criteria'*. Daarmee kan mogelijke verwarring worden voorkomen.

2.18 Verschillende behoeftes – nu samengenomen

Het gaat met deze regeling om het aantonen van de doelmatigheid, vooral bij nieuwe opleidingen, op een dusdanige wijze dat de overheid ervan overtuigd is dat er geld voor kan worden uitgetrokken. Natuurlijk weet OCW ook best dat als het totaal aantal studenten niet zoveel verandert qua instroom, het bekostigen van een nieuwe opleiding A kan inhouden dat bij opleidingen B en C minder studenten komen. Veel opleidingen gedragen zich als 'communicerende vaten', en de overheid – dus wij – wordt er niet armer van. Daarbij kan echter spelen dat juist nieuwe opleidingen zorgen voor extra instroom vanuit het buitenland, maar goed, laten we het daar niet over hebben.

Nu is het zo dat in de nieuwe regeling alles draait om de eis dat de arbeidsmarktbehoefte dient te worden aangetoond. In de huidige regeling staat dat het ook kan door die onderbouwing te combineren met een 'maatschappelijke' dan wel een 'wetenschappelijke' behoefte. Uit het geheel en ook de toelichting komt echter naar voren dat die twee andere behoeftes zonder meer kunnen worden meegenomen, nog steeds dus, maar dat er geen misverstand over mag bestaan dat het werkveld er gebruik van kan maken en kan profiteren van een nieuwe opleiding. Natuurlijk kan een bedrijf ook afgestudeerden afnemen met een specifieke afstudeerrichting in plaats van een nieuwe opleiding die nog een bestaansrecht moet verdienen.

Het verdwijnen van deze specifieke insteek in de regeling is als zodanig opmerkelijk maar ook wel verklaarbaar, om te voorkomen dat er op teveel uiteenlopende gronden een besluit dient te worden genomen. Het is zonder meer waar dat instellingen dienen te anticiperen op allerlei nieuwe ontwikkelingen op de arbeidsmarkt, om opleidingen op te zetten waarbij afgestudeerden over een paar jaar nadrukkelijk worden gevraagd voor allerlei nieuwe functies.

Maar de overheid geeft, direct en indirect, aan dat het met nieuwe opleidingen net zo iets is als met functies en beroepen: Ze ontstaan niet van de ene op de andere dag, maar evolueren mee door de jaren heen, als het allemaal goed in de gaten wordt gehouden. OCW verwacht dat opleidingen dit ook doen en hun programma's blijven vernieuwen. Dat is dus in lijn met de aanzet die OCW met de regeling geeft met het aanpassen van bestaande opleidingen door de tijd heen.

NVAO na zes jaar kijken naar het startprogramma... nee...

Dan is er ook, zoals we elders aangeven, antwoord te geven op de ruimte die er is voor het doorvoeren van die aanpassingen. Zoals we al eerder in nieuwsbrieven hebben aangegeven, zal een panel van de NVAO bij een her-accreditatie na zes jaren nooit en te nimmer vragen wat het programma toen was en wat er allemaal nu anders is. Men kijkt naar het huidige programma en in hoeverre daarmee kan worden voldaan aan de vraag uit de arbeidsmarkt. Dus zolang als dit alles zorgvuldig gebeurt en kan worden verantwoord via het volgen van de dynamiek in het werkveld, is er niets aan de hand. Het gaat allang niet meer om percentages met betrekking tot de kern van een opleiding, zoals dat jaren geleden wel het geval was. Meebewegen, is het motto.

Nog even: Een bedrijf kan natuurlijk ook altijd iemand aannemen en vervolgens gaan bijscholen, en daar zijn allerlei formats voor. Dat gebeurt nu al op uitgebreide schaal, en daarbij speelt ook het 'levenlang ontwikkelen' een rol. Dus het niet hebben van een op maat gesneden opleiding, bekostigd, is niet altijd een ramp te noemen...

2.19 Internationale ontwikkelingen en instroom

Het is een heet hangijzer, zeker nu met alle recente discussies over het al dan niet beperken van de internationale instroom. Daarbij wordt in de regio's nadrukkelijk en sterk gehamerd op de noodzaak om meer internationale studenten naar Nederland te halen om te voldoen aan de vraag naar bepaalde afgestudeerden.

Het betekent dat niet alleen dient te worden onderbouwd hoeveel afgestudeerden er op een gegeven moment nodig zijn, en hoeveel er onderweg struikelen en uitvallen, maar ook wat het percentage is van de internationale instroom dat hier daadwerkelijk meteen of later aan de slag gaat, in de beoogde functies. Dan hebben we het tevens over de 'uitwijkmogelijkheden' met bepaalde getuigschriften. Kunnen daar ook banen aan worden gekoppeld?

Post-initiële Masters (vroeger de PD)

Overigens is een specifiek punt het omgaan met specifieke post-initiële Masters zoals de trajecten die opleiden bij een aantal universiteiten tot het 'ontwerperscertificaat' (en voor kort werden bekroond met de niet-formele graad 'Professional Doctorate'). Dat is een werkend-leren-traject – een traineeship – waarop veel studenten van buiten Europa afkomen, om aan de slag te gaan in de techniek.

Een aantal jaren geleden vroeg de Tweede Kamer zich al af of deze dienen te worden bekostigd, gezien de opzet. De toenmalige minister heeft vervolgens niets gedaan met die oproep.

2.20 Verplaatsen... geheel of delen... van varianten... of...

In de regeling gaat het ook over de opties die gelden voor het verplaatsen van opleidingen dan wel gedeeltes ervan. Hetgeen daarbij niet als zodanig in de regeling wordt benoemd, is het hebben als instelling van een opleiding in meerdere varianten en dan het plan hebben om een daarvan naar een andere gemeente te verplaatsen – dus een vestiging met alleen een variant van een opleiding. Dat wil zeggen dat de minister helder moet aangeven hoe daarmee om te gaan. Achter het verplaatsen van een opleiding zit meer dan alleen maar alles oppakken en verhuizen.

Denk ook even aan de situatie waarbij de deeltijdse variant in gemeente A bestaat (met toestemming dan wel gewoon begonnen na de verwerving van een licentie voor een andere variant) en naar gemeente B kan worden verplaatst. Wordt daarbij ook weer naar de doelgroep gekeken, om die specifieke verplaatsing te kunnen verbieden?

Voor gedeeltes van opleidingen kan het allemaal nog wat ingewikkelder liggen. Het door studenten elders moeten volgen van een deel kan zorgen voor logistieke problemen, met een opleiding die over twee (en misschien meer...?) gemeentes is verdeeld.

2.21 Fouten in het voorstel

Ook in dit voorstel ontbreekt het niet aan een aantal fouten en bepaalde omissies. Het lijkt meer regel dan uitzondering te zijn geworden, al hebben we maar een beperkt inzicht in alles wat zoals verschijnt en kunnen alleen maar spreken over stukken die aan ons werkgebied raken.

In de analyse geven we onze bevindingen op dit punt, vetgedrukt. In annex D hebben we ook nog een keer alles op een rijtje gezet. Maar in annex E staan dan ook wel weer een aantal interessante voorstellen van onze kant, meer in het algemeen.

3 Algemene kijk op dit alles...

Het betreft een voorstel hoe om te gaan met de macrodoelmatigheid voor het hoger onderwijs. Daarbij is nadrukkelijk de hoofdrol weggelegd voor de minister van OCW. Maar er kan daarbij de hulp worden ingeroepen van de CDHO en de NVAO, op basis van hetgeen in lid 2 van artikel 6.2 in de WHW staat:

2. *'Onze Minister kan zich bij de beoordeling van het voornemen, bedoeld in het eerste lid, laten bijstaan door een adviescommissie. Bij het samenvoegen van bestaande opleidingen als bedoeld in het eerste lid, onderdeel b, of bij het gezamenlijk verzorgen van een opleiding als bedoeld in [artikel 7.3c](#) oordeelt het accreditatieorgaan of er sprake is van een nieuwe opleiding.'*

We gaan ervan uit dat de hier bedoelde adviescommissie de CDHO is. Tot en met 2003 was er een ACO... maar die is uit de wet gehaald en in 2009 kwam er toch een nieuwe commissie, mede gelet op de onstuimigheid bij het lanceren van nieuwe opleidingen en het omvormen van afstudeer-richtingen naar veel meer zelfstandige trajecten – met alle gevolgen van dien.

Voor de goede orde hier lid 1 van artikel 6.2 van de WHW:

1. *Het instellingsbestuur legt het voornemen tot:*
  - a. *het verzorgen van een nieuwe opleiding, of*
  - b. *het samenvoegen van bestaande opleidingen, of*
  - c. *het gezamenlijk verzorgen van een opleiding of afstudeerrichting als bedoeld in artikel 7.3c, ter instemming aan Onze Minister voor...*

Voor 1b met het samenvoegen van bestaande opleidingen en een deel van 1c nl. het gezamenlijk verzorgen van een opleiding gaat de minister af op het oordeel van de NVAO over het al dan niet ontstaan van een nieuwe opleiding. Indien dat het geval moeten de betrokken instellingen een

aanvraag gaan indienen daarvoor, dus met het doorlopen van de gehele procedure, te beginnen voor de bekostigde aanbieders bij de CDHO. Daarbij wordt uiteraard meegenomen hoe de opleidingen die al bestaan, worden afgebouwd en hoe de nieuwe opleiding van start gaat. Maar het is de minister die over het al dan niet bij het samenvoegen van opleidingen leiden tot een nieuwe opleiding een besluit neemt en als dat het geval is na het doorlopen van de gehele procedure ook weer een besluit neemt.

Een kanttekening hierbij: Het samenvoegen van bestaande opleidingen met dezelfde naam door verschillende hogescholen zal niet leiden tot een nieuwe opleiding. Dat lijkt ons eigenlijk per definitie wel het geval als:

- twee eigen opleidingen worden samengevoegd, maar dan zal het aantonen van de doelmatigheid kunnen zijn gebaseerd op die van de oorspronkelijke opleidingen, op dezelfde plek;
- twee verschillende soorten opleidingen van meerdere hogescholen, en dan zal ook wel naar de eerdere doelmatigheid kunnen worden gekeken maar het ligt voor de hand de gehele procedure te laten doorlopen.

Dan blijft nog over 'het gezamenlijk verzorgen van een afstudeerrichting' waarover de minister ook nog een oordeel dient te vellen. Dan is het dus kennelijk niet aan de NVAO om een advies uit te brengen, want die organisatie wordt nadrukkelijk hierbij niet genoemd. In de huidige regeling wordt niets gezegd over de criteria die de minister gebruikt, maar dat is ook niet het geval in de nieuwe regeling.

Echter, het is wel een cruciaal element in de nieuwe benadering van de doelmatigheid, het inzetten van afstudeerrichtingen – los van dat er altijd een oordeel nodig is als men een afstudeerrichting elders wil gaan aanbieden. OCW is dus nadrukkelijk van mening dat nieuwe ontwikkelingen op de arbeidsmarkt niet altijd dienen te worden gepareerd met nieuwe opleidingen, om teveel gelijkwaardig aanbod te voorkomen. Dat kan ook door aanpassingen te plegen binnen de bestaande programma's, met keuzevakken, minoren, projecten en dergelijke. Maar de minister doelt hierbij vooral op het inzetten van nieuwe afstudeerrichtingen, binnen het profiel dat de opleiding kent (en ook het profiel van de instelling).

Rol CDHO uitlichten

Maar dan komen we bij een ander opmerkelijk punt nl. het niet hebben van een artikel of een lid daarvan als het gaat om wat nu eigenlijk de rol van de CDHO is.

In de huidige regeling staat:

Artikel 5

Lid1: De CDHO adviseert de Minister inzake de bevoegdheden genoemd in artikel 2, onder a, d en e.

Dan gaat het respectievelijk over: nieuwe opleiding, beoordelen betrokkenheid mbo bij een Ad-opleiding en verplaatsen van een opleiding. Nu niets meer daarover. Alleen lijkt de nieuwe opleiding te zijn overgebleven.

Het deel over de procedure betreft de aanvraag en het voornemen daartoe en dan slaat dit duidelijk genoeg op een nieuwe opleiding. Maar dat staat er niet want het kan ook gaan om andere soorten aanvragen, te vinden in de regeling. En zeker ook om andere vormen van 'voornemens', dus dan is het ook handig om in de paragraaf 'procedure' het te hebben over het voornemen voor een nieuwe opleiding.

Er staat dat het voornemen voor een cluster niet wordt gemeld bij de CDHO maar meteen bij de minister. Toch vraagt deze wel de CDHO verplicht om een advies hierbij. Ons voorstel is dan in dit kader:

- Heb het in de artikelen waarbij de CDHO betrokken is over 'aanvraag nieuwe opleiding' en 'voornemen nieuwe opleiding'.
- Neem het ook op in de kop van de artikelen 3, 4 en 5: ... aanvraag nieuwe opleiding.

We raden echter nadrukkelijk aan om een extra artikel op te nemen, na artikel 2 – mogelijk als artikel 2a:

Artikel 2a

De CDHO is verantwoordelijk voor de zaken die voortvloeien uit de artikelen 3, 4 en 5 en adviseert de Minister inzake het starten van een nieuwe opleiding op basis van de artikelen 6 en 7 en het beoordelen van een clusteraanvraag als bedoeld in artikel 8.

Adviescommissie

Er wordt veel en vaak gesproken over het nemen van een besluit over een voornemen of een aanvraag door de minister van OCW. Dat klinkt heel logisch maar dat betekent dat er experts dienen te zijn binnen de geledingen van het ministerie die op basis van allerlei criteria een besluit kunnen nemen.

Als we kijken naar de wijze waarop een Ad-opleiding kan worden vormgegeven in samenspraak met een mbo-instelling, menen we de stelling te kunnen poneren dat het om duidelijk specialis-tische kennis moet gaan – op basis van onze betrokkenheid erbij vanaf 2006.

Natuurlijk is te zien dat wetten en besluiten steeds meer openheid bieden als het gaat om de advie-zen die de minister krijgt. Het is daarom aan te raden om, waar mogelijk, helder te zijn over wie worden geraadpleegd. De CDHO doet dat nu voor die mbo-Ad-constructie, eigenlijk heel onlogisch gezien de criteria. De NVAO ligt meer voor de hand.

Overigens zullen uiteraard de formulieren van de CDHO straks worden aangepast.

Ons idee is dat de overheid nagaat of er ook een specifieke commissie kan zijn voor de zaken die nu worden weggehaald bij de CDHO. We geven hier al aan dat de NVAO bij de mbo-Ad-aanpak betrokken moet zijn. Maar dan zal de NVAO ook zeker een eigen adviescommissie moeten heb-ben, met experts die juist hiervan verstand hebben.

Dat geldt overigens in het algemeen, het hebben van een adviescommissie bij allerlei zaken. In ons land is het allemaal nog te vaak onduidelijk hoe en wat, en vooral wie erbij betrokken is. Dat moet dus anders kunnen.

4 De artikelen nagelopen

We gaan aan de slag met de artikelen van het voorstel. De tekst van een (deel van een) artikel wordt in een kader weergegeven, met daarna de commentaren en andere vormen van suggesties.

Regeling van de Minister van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap van [PM], nr [PM], houdende nadere regels inzake de macrodoelmatigheid van het opleidingsaanbod in het hoger onderwijs (Regeling macrodoelmatig opleidingsaanbod hoger onderwijs 2023) De Minister van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap, Gelet op de artikelen 2:15, eerste lid, en 4:81, eerste lid, van de Algemene wet bestuursrecht en de artikelen 6.2 vierde en tiende lid en 7.17, tweede lid, van de Wet op het hoger onderwijs en wetenschappelijk onderzoek;
Besluit:

De naam van de regeling is aangepast, om straks verwarring te voorkomen. Het gaat om het aan-bod en dus niet de vraag naar opleidingen en de afgestudeerden ervan. Maar uiteraard is het verband daartussen heel erg groot, al zijn er veel mensen die graag zien dat het aanbod op een bepaalde wijze 'vraaggestuurd' dient te zijn. De rol van de vragers, dus het werkveld, jongeren, werkenden, zzp'ers en allen die bekostigde scholing kunnen gebruiken in hun leven, is echter lastig te beschrijven, al hebben we het vermoeden dat er te weinig onderzoek is gedaan naar dit aspect van een regeling als deze.

Paragraaf 1: Algemene bepalingen

Artikel 1: Begripsbepalingen

- a. wet: Wet op het hoger onderwijs en wetenschappelijk onderzoek;
- b. bestaand opleidingsaanbod: het reeds bestaande opleidingsaanbod van alle bekostigde oplei-dingen tezamen;
- c. CDHO: Commissie Doelmatigheid Hoger Onderwijs;
- d. Croho: het Centraal register opleidingen hoger onderwijs, als bedoeld in artikel 6.13 van de wet;
- e. instelling: een bekostigde instelling, opgenomen in de bijlage van de wet onder a tot en met i;

Uiteraard begint ook dit voorstel met een lijst met begripsbepalingen, door ons maar gewoon als definities gezien, om het simpel te houden. De overheid moet daarbij keuzes maken, dat is wel duidelijk. Maar soms ontbreken belangrijke begrippen en dat is dan wel weer jammer.

Daarnaast lijkt het ons voor de hand te liggen dat er bij dit soort regelingen (en kaders) volledig wordt aangesloten bij hetgeen in de wet staat, dus in de WHW. Nieuwe begrippen moeten zoveel mogelijk in lijn zijn met wat ermee wordt beoogd. Dat is lastig, maar om misverstanden te voorkomen, kan het niet anders.

Het ministerie van OCW kiest er bijvoorbeeld voor om een van de WHW afwijkende en ook te zien als aangepaste definitie van 'instelling' te gebruiken, specifiek voor deze regeling. Dat mag best, denken we, maar de vraag is of het handig is voor de gebruikers. In de WHW staat: *'Instelling voor hoger onderwijs: een bekostigde instelling, opgenomen in de bijlage van deze wet onder a tot en met i of een rechtspersoon voor hoger onderwijs, tenzij uit deze wet het tegendeel blijkt.'*

Het eerste deel ervan is overgenomen (los van het weglaten van de toevoeging 'voor hoger onderwijs', maar de regeling is alleen maar voor het hoger onderwijs, dus daaruit vloeit geen juridisch bloed). Maar het is aan de andere kant ook wel weer logisch om voor een aanpassing te kiezen aangezien instellingen die niet worden bekostigd door de overheid d.w.z. de rechtspersonen (voor hoger onderwijs dus, voor alle volledigheid), in formele zin geen aanvraag behoeven in te dienen als het gaat om de doelmatigheid. Door deze inperking hoeft er in de regeling niets worden opgenomen voor die 'onbekostigde instellingen' als het gaat om het aanvragen van opleidingen en het aankondigen van daarbij allerlei andere passende voornemens. Dus is de regeling niet in directe lijn van toepassing op degenen die een private insteek hebben en op basis van de accreditaties ervan formele opleidingen mogen aanbieden.

Echter, in de toelichting duiken die private instellingen en hun aanbod wel op, vanwege de mogelijkheid die ze hebben om bij voornemens en aanvragen van instellingen – dus in het voorstel voor de regeling per definitie bekostigd – een zienswijze in te dienen. Ze spelen impliciet een rol onder de vlag van 'belanghebbende' en worden daarom in de toelichting als voorbeeld genoemd.

Bovendien wordt verderop in de toelichting wel een 'definitie' dan wel een 'omschrijving' gegeven van 'onbekostigde opleiding'. Dan gaat het om opleidingen van onbekostigde instellingen dan wel van bekostigde instellingen die wel geaccrediteerd zijn maar niet voor bekostiging door de overheid in aanmerking komen.

Daarnaast is er tevens sprake van de mogelijkheid voor zowel een bekostigde als een onbekostigde hogeschool om een Ad-opleiding mede te laten verzorgen met een bve-instelling (ROC), die ook weer bekostigd dan wel onbekostigd kan zijn. Aanvragen die dit type opleidingen betreffen lopen via de CDHO dan wel alleen het ministerie van OCW – al hebben we in een andere nieuwsbrief reeds betoogd dat in dat geval op basis van de doelmatigheidsregeling de CDHO om advies zou moeten worden gevraagd. Dat alles betekent dat ook voor de bve-instellingen een definitie kan worden opgenomen – en dan dus vooral om een instelling (hbo, bekostigd) kan samenwerken met een onbekostigde bve-instelling.

Het is formeel te verdedigen dat in de WHW wordt gesproken over 'instelling voor hoger onderwijs' en in deze regeling van 'instelling'. Maar in dit geval staat in de definitie een deel van de omschrijving van de WHW nl. *een bekostigde instelling, opgenomen in de bijlage van deze wet onder a tot en met i.'*

- f. instellingsplan: een instellingsplan, als bedoeld in artikel 2.2 van de wet;
- g. Minister: Minister van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap;
- h. nevenvestiging: een nevenvestiging als bedoeld in artikel 7.17, tweede lid, van de wet;
- i. NVAO: Nederlands-Vlaamse Accreditatieorganisatie;
- j. onbekostigde opleiding: een associate degree-opleiding, een bacheloropleiding of een masteropleiding als bedoeld in artikel 7.3a of 7.3b van de wet, waarvoor accreditatie is verleend maar die niet door het ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap wordt bekostigd;

's Rijks kas

Zie bij k. meer hierover, maar in de wet wordt niet gesproken over een bekostiging door het ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap maar **'uit 's Rijks kas'** en dan is er sprake van een Rijksbijdrage. Je kunt ook zeggen dat het gaat om een vorm van publieke financiering.

k. opleiding: een associate degree-opleiding, een bacheloropleiding of een masteropleiding als bedoeld in artikel 7.3a van de wet, waarvoor accreditatie is verleend en die door het ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap wordt bekostigd;

Begrip j. is voor deze regeling formeel gezien en in directe zin overbodig aangezien in de regeling zelf nergens wordt gesproken over een 'onbekostigde opleiding' – wel in de toelichting.

Bovendien zou je 'onbekostigde opleiding' kunnen lezen, als je begrip k erbij neemt, als '*onbekostigde bekostigde opleiding*' of een '*onbekostigde opleiding die wordt bekostigd*'.

Wel is verderop bij begrip o. een definitie van 'verwant aanbod' aan te treffen. Het lijkt daarmee op een poging om te vermijden dat er wordt gesproken over 'verwante opleidingen die worden aangeboden', want dat wordt simpelweg bedoeld. Bovendien heeft men het over 'geaccrediteerd onbekostigd aanbod, gelet op het feit dat bekostigde opleidingen per definitie geaccrediteerd zijn.

NLQF

Zou het overigens niet interessant zijn om ook straks te gaan kijken naar het aanbod dat aan het NLQF is gekoppeld en waarvan duidelijk is dat ze vergelijkbaar zijn met formele opleidingen – zeker als ze worden aangeboden door onbekostigde instellingen (en soms ook onbekostigd door bekostigde instellingen)

Begrip 'opleiding'...

Als je per se iets hiermee wilt doen, dan zijn j. en k. samen te nemen:

Opleiding: een associate degree-opleiding, een bacheloropleiding of een masteropleiding als bedoeld in artikel 7.3a of 7.3b van de wet, waarvoor accreditatie is verleend en die bekostigd wordt aangeboden uit 's Rijks kas voor een instelling en niet bekostigd uit 's Rijks kas voor een rechtspersoon voor hoger onderwijs.

Er is een definitie gegeven van 'Instelling'. Dan loop je eigenlijk ook weer aan bij het gebruik in het voorstel van het begrip 'Onbekostigde instelling' tegen die dubbelzinnigheid aan, want dan staat er – zoals al hierboven aangegeven – eigenlijk 'Onbekostigde instelling die wordt bekostigd'. Maar er wordt verwezen naar de bijlage van de WHW en daar staan alleen maar de instellingen die voor bekostiging in aanmerking komen (en dan moet je ook maar even niet denken aan het feit dat die instellingen ook onder bepaalde omstandigheden privaat mogen handelen...).

Het ligt voor alle duidelijkheid voor de hand om het begrip 'Onbekostigde instelling' op te nemen aangezien het voortdurend in het voorstel is terug te vinden. Maar er wordt dus mee bedoeld, in het verlengde van het bovenstaande, de 'Rechtspersoon voor hoger onderwijs (RvHO)'.

Er kan ook geen sprake zijn van verwarring met onbekostigde bve-instellingen (mbo-instellingen, ROC's) die een rol kunnen spelen bij het aanbieden van Ad-opleidingen.

Omdat men hier afwijkt van de WHW, net als bij het begrip 'opleiding' en het hebben van een begrip 'onbekostigde opleiding', ligt het voor de hand om een definitie van 'Onbekostigde instelling' op te nemen. Er liggen dan twee opties op tafel:

1. Onbekostigde instelling: Rechtspersoon voor hoger onderwijs als bedoeld in de WHW.
2. Onbekostigde instelling: Instelling die onbekostigde opleidingen aanbiedt.

Misschien toch maar gewoon RvHO gebruiken?

Opmerking: Post-initieel

Het komt niet echt uit de verf in het voorstel maar er zijn naast de initiële opleidingen voor de Ad, de Bachelor en de Master ook nog de *post-initiële masteropleidingen*. Deze leveren ook de graad Master op. Uiteraard zullen deze opleidingen eveneens worden meegenomen in dit alles, als er sprake kan zijn van een vorm van bekostiging.

l. profiel van de instelling: de individuele onderscheidende profielkeuzes van de instelling die zijn gemaakt in onderlinge regionale en sectorale afstemming met andere kennisinstellingen, het werkveld en andere maatschappelijke partners ten aanzien van het portfolio van opleidingen, onderzoeksgebieden (zwaartepunten) en de onderwijs- en onderzoeksvisie en daaruit voortvloeiende beleidskeuzes. Hierbij kan worden aangesloten bij hetgeen over de profiel van de instelling is opgenomen in het instellingsplan of ander strategisch plan (op instellingsniveau van de instelling;

In aanvulling hierop zou het aan te raden zijn om bij een aanvraag onderscheid te maken tussen het profiel van de instelling als geheel en het profiel van de opleiding waarvoor een aanvraag wordt ingediend. Het gaat om zaken die specifiek voor de opleiding gaan gelden en mogelijk afwijkend van het instellingsprofiel kunnen zijn, op basis van actuele ontwikkelingen. Daarmee kan een opleiding zich ook onderscheiden en aldus beter zichtbaar kan maken welke rol de opleiding speelt en wil gaan spelen.

m. sectorplan: een plan waarin op basis van een landelijke analyse van een domein, sector en/of discipline een concrete aanpak gezamenlijk is uitgewerkt door de betrokken instellingen om invulling te geven aan de geconstateerde kansen en knelpunten, waaronder die op het gebied van onderwijs en de macrodoelmatigheid van het opleidingsaanbod in een sector. Uit het sectorplan blijkt op welke wijze betrokken instellingen intensief samenwerken en afstemmen, onderling en met hun maatschappelijke partners, om tot gezamenlijk scherpe keuzes te komen die passen bij de kansen en knelpunten en bij het profiel van de betrokken instellingen;   n. verplaatsing: een verplaatsing als bedoeld in artikel 7.17, tweede lid, van de wet;

Eigenlijk is ook hier weer sprake van het gebruik van een 'cirkel-definitie': '*Verplaatsing: een verplaatsing...*'. In artikel 7.17, tweede lid, van de WHW wordt verder gesteld: 'Het instellingsbestuur kan besluiten een opleiding of een gedeelte daarvan al dan niet voor een bepaalde periode in een of meer andere gemeenten of een of meer openbare lichamen BES te vestigen. Hij legt het in de eerste volzin bedoelde voornemen voor een nevenvestiging dan wel verplaatsing van een opleiding ter instemming voor aan Onze Minister'.

De verplaatsing slaat daarbij op 'een opleiding' en niet op een gedeelte ervan – hetgeen wel zou moeten omdat anders het artikel 'rammelt'. Er wordt verder niets aan het begrip 'verplaatsen' toegevoegd zodat het handiger zou zijn om in deze regeling dit begrip niet op te nemen. Bovendien wordt in artikel 9 gesproken over 'verplaatsing' en wordt ook de verwijzing naar artikel 7.17, tweede lid, nog eens helemaal opgenomen. *Dat zou dan op basis van het hebben van het begrip in deze lijst volstrekt overbodig zijn. Maar misschien toch even de WHW laten aanpassen...*

o. verwant aanbod: verwant aanbod is aanbod dat inhoudelijk sterk met elkaar overeenkomt en opleidt tot (min of meer) dezelfde beroepen. Daarbij kan het zowel gaan om bekostigd aanbod als om geaccrediteerd onbekostigd aanbod dat onder vergelijkbare condities wordt aangeboden.

Hier raakt de wetgever aan een teer punt, maar wel cruciaal om mede een aanvraag te kunnen afwijzen als een voorgestelde nieuwe opleiding verwant is met bestaande opleidingen op een wijze die de aanvraag niet rechtvaardigt. Natuurlijk kan het aanbod ook breder zijn, met een bundeling van bepaalde opleidingen maar het gaat in deze regeling om een opleiding op zich.

Waarom hier dus niet spreken over 'verwantschap van opleidingen' of 'verwante opleidingen'? Dan kan worden aangesloten bij allerlei discussies die plaatsvinden over de doorstroming met een Ad-opleiding naar een hbo-bacheloropleiding dan wel van een hbo-bacheloropleiding naar een wo-masteropleiding. Tevens kan het gebruik van de zinsnede aan het eind van deze definitie '*aanbod... wordt aangeboden*' worden voorkomen. Dat dient te worden aangepast.

Een mogelijke definitie is dan:

- o. *verwante opleidingen: verwante opleidingen komen inhoudelijk sterk met elkaar overeen en leiden op tot (min of meer) dezelfde beroepen. Daarbij kan het zowel gaan om bekostigde als om accreditatieerde onbekostigde opleidingen die onder vergelijkbare condities worden aangeboden.*

<h4>Artikel 2: Instellingen en reikwijdte</h4>
--

<p>Deze regeling is respectievelijk van toepassing op universiteiten, hogescholen, de Open Universiteit en de levensbeschouwelijke universiteiten als bedoeld in artikel 1.8 van de wet.</p>
--

Waarom het gebruik van 'respectievelijk' in dit artikel? Het is ongetwijfeld gebaseerd op een juridische insteek *maar we denken dat het weglaten ervan geen schade kan toebrengen aan het hier bedoelde*. De regeling geldt simpelweg voor alle genoemde soorten instellingen, zoals ze ook worden vermeld in de WHW.

Paragraaf 2: Procedure

Artikel 3: Bekendmaking voornemen tot aanvraag

1. Het instellingsbestuur maakt zoveel als mogelijk uiterlijk twaalf maanden voorafgaand aan de aanvraag, voor 15 maart of voor 15 september, aan de CDHO kenbaar welke aanvragen als bedoeld in artikel 4 zij voornemens is in te dienen, tenzij het een clusteraanvraag in de zin van artikel 8 betreft.
2. Het voornemen, als bedoeld in het eerste lid, vermeldt:
  - a het opleidingsniveau; en
  - b een beknopte toelichting op de opleidingsrichting en onderwijsprogramma.
3. De CDHO publiceert uiterlijk 30 maart en uiterlijk 30 september van ieder kalenderjaar een overzicht van door haar ontvangen voornemens op haar website.

In de kop van het artikel staat *niet* dat hierbij gaat om een *nieuwe* opleiding. Om misverstanden bij het doorlezen van de regeling te voorkomen *stellen we voor de kop aan te passen*.

Daarnaast wordt gesproken over '*bekendmaking*', maar dan is het eigenlijk meer een vorm van '*openbaar maken*', dus ook in de richting van andere instellingen. Het betreft echter het '*kenbaar maken*' bij de CDHO, zodanig dat bij de eerstvolgende mogelijkheid (twee keer per jaar dus) alle voornemens bekend worden gemaakt door een publicatie op de website.

Voor de goede orde, op basis van lid 3 van dit artikel gaan we er niet vanuit dat het voornemen na indiening bij de CDHO ook direct op de website wordt gezet. Maar daar komen we nog even op terug, verderop.

Op basis hiervan stellen we voor om als kop te gebruiken:

Artikel 3: Kenbaar maken voornemen tot aanvraag nieuwe opleiding

Dan gaan we verder met lid 1.

Hierbij is het goed om zorgvuldig een tijdlijn in ogenschouw te nemen. Verwarrend daarbij is het gebruik van een formulering die *geen harde eis* betreft nl. 'zoveel als mogelijk'. De vraag daarbij is namelijk wat de overheid voor actie onderneemt als het voornemen minder dan twaalf maanden voorafgaande aan de aanvraag kenbaar wordt gemaakt? Rekt de CDHO dan de termijn in formele zin op zodat er tussen 15 maart dan wel 15 september en de datum van het kenbaar maken toch minimaal twaalf maanden zitten? Of is het gewoon een formele eis zoals het hier staat nl. dat er wordt gecontroleerd dat als er een aanvraag wordt ingediend, het voornemen daartoe minimaal twaalf maanden daarvoor is doorgegeven aan de CDHO – en anders dus maar 'effe wachten'.

We nemen evenwel aan dat ermee wordt bedoeld en beoogd, in puur praktische zin:

- a. De aanvraag moet uiterlijk 15 maart dan wel 15 september kenbaar worden gemaakt bij de CDHO;
- b. Dat betekent dat de aanvraag binnen een jaar vanaf 15 maart dan wel 15 september kan en ook moet worden ingediend;
- c. Echter, het mag ook best zo zijn dat in de maanden voorafgaande aan 15 maart resp. 15 september het voornemen bij de CDHO wordt kenbaar gemaakt, maar dat het wel zo is dat de CDHO pas op 31 maart dan wel 30 september de verzamelde voornemens bekend maakt.
- d. Dat wil zeggen dat het gaat om de voornemens die in de maanden ervoor zijn ingediend.
- e. Op dat moment van bekendmaking door de CDHO gaan de formele procedures tellen voor alle voornemens en gaan dus de eventuele formele periodes in.

Maar dan gaan we kijken wat dan de beste formulering van lid 1 kan zijn.

- In plaats van 'zoveel als mogelijk' moet er iets anders worden gekozen, om helder te zijn bij het formuleren van een 'eis met een zachte dwang'.
- Taalkundig is 'zoveel als mogelijk' toch wat vreemd'. Een aantal andere formuleringen:
  1. 'zoveel als mogelijk is'
  2. 'zoveel als maar mogelijk is'
- Maar het lijkt ons beter toch een andere insteek te kiezen. Zo zou je kunnen denken aan: '... maakt in principe uiterlijk twaalf maanden...'
- Echter, de beste bewoording is naar onze mening: '... maakt bij voorkeur uiterlijk twaalf maanden...'

- Het is dus nog steeds aan de instelling om te bezien hoe hiermee om te gaan. De overheid kan niets doen als een CvB (ver) binnen twaalf maanden na het doorgeven van een voornemen aan de CDHO een aanvraag indient.
- Dat kan worden ondervangen door in dit artikel op te nemen dat het CvB in zo'n geval een verklaring in de aanvraag opneemt over het handelen dienaangaande:
'Indien het instellingsbestuur deze termijn van twaalf maanden niet hanteert, wordt in de aanvraag bij de toelichting zoals bedoeld in de tweede zin van artikel 4, lid 2, vermeld welke reden hieraan ten grondslag ligt.'
- Maar het tevens van groot belang – in het verlengde van hetgeen hierboven op dit punt als is gesteld - om in de regeling op te nemen dat een aanvraag voor een nieuwe opleiding pas kan worden ingediend nadat het voornemen formeel op de website van de CDHO is geplaatst, dus na 31 maart resp. 30 september.
- Hierover kan een tekst worden opgenomen bij artikel 4.

Laten we dan kijken naar lid 2:

2. Het voornemen, als bedoeld in het eerste lid, vermeldt:

- a. het opleidingsniveau; en
- b. een beknopte toelichting op de opleidingsrichting en onderwijsprogramma.

Kanttekeningen hierbij:

- **Bij b. ontbreekt aan het eind het woordje 'het':** '...de opleiding en *het* onderwijsprogramma'.
- Waarom in plaats van 'opleidingsniveau' niet gewoon *vragen naar de graad*? Bij b. kan worden gevraagd naar de sector, dus hbo of wo. Dat is mede van belang omdat een hogeschool een wo-opleiding kan gaan verzorgen en een universiteit een hbo-opleiding.
- Overigens zou een alternatief zijn het aangeven van het niveau van het NLQF, als het wetsvoorstel daarvoor is aanvaard en is ingegaan.
- Wat nu b. is betreft de toelichting op de 'opleidingsrichting'. We nemen aan dat het dan niet alleen gaat om de sector, hbo of wo, maar tevens om het deel van het werkveld waarop men zich gaat richten en dan zo nauwkeurig mogelijk omschreven. Daarbij kan ook een voorzet worden gedaan voor het domein binnen het hbo en de oriëntatie bij het wo.

Er zal ook nog een procedure voor het bekendmaken van een voornemen nodig zijn, zoals dat ook geldt voor de formele aanvraag (zie artikel 4).

Een speciale situatie kan optreden als een instelling een voornemen doorgeeft aan de CDHO per 1 oktober (om maar even een datum te noemen) en meteen aan de slag gaat om de aanvraag te formuleren en gereed te maken voor indiening. Men zal dan op basis van deze regeling daarmee dienen te wachten tot 1 april, want dat is de eerste formele dag nadat de voornemens van de maanden tot en met eind maart allemaal op de website van de CDHO zijn gepubliceerd.

Het doel van het publiceren van de desbetreffende voornemens om aanvragen te gaan indienen, is om andere instellingen te laten merken en erop attent te maken dat er plannen zijn of worden ontwikkeld. Zij kunnen vervolgens daarop anticiperen door aan te geven dat ze bezig zijn met vergelijkbare plannen voor aanvragen.

De CDHO kan hierbij ook een actieve rol spelen. Zodra in die maanden bepaalde voornemens worden ingediend, kan men aldaar een analyse ervan uitvoeren. Er kan een clustering plaatsvinden, maar de CDHO kan ook alvast een instelling wijzen op vergelijkbare voornemens. Natuurlijk zullen er instellingen zijn die pas kort voor de publicatiedatum een voornemen bekend maken om concurrenten te slim af te zijn en intussen al driftig aan de aanvraag hebben gewerkt. Het kan dus handig zijn om het indienen van een aanvraag pas een aantal maanden na de publicatie van de voornemens formeel toe te staan.

In ruil daarvoor kan in de regeling worden opgenomen dat de aanvraag binnen twaalf maanden na de publicatie van het voornemen dient te worden gedaan in plaats van twaalf maanden na de indiening van het voornemen bij de CDHO. Zoals aangegeven biedt de instelling de optie om met bepaalde termijn 'tactisch te gaan spelen' en dat wil de overheid nu juist voorkomen.

Bij lid 3:

Er staat dat de CDHO 'uiterlijk' 30 maart resp. 'uiterlijk' 30 september een overzicht publiceert. Dat betekent dus een 'bundel' van de voornemens die zich ingediend. Maar waarom 'uiterlijk'? *Kan het ook eerder?* Hoe dan om te gaan met de voornemens die op de valreep worden doorgespeeld naar de CDHO? En zoals al eerder gemeld, is het de bedoeling dat elk voornemen ook *meteen op die website wordt geplaatst*, zoals nu met aanvragen gebeurt? Waarom is dan het overzicht nog nodig – of is het een aanvullende actie, eigenlijk overbodig als de voornemens al keurig geordend op een pagina te vinden zijn?

Als het de bedoeling is dat de voornemens wel worden ingediend maar op twee momenten per jaar openbaar worden gemaakt, dan kan 'uiterlijk' hier worden weggelaten. Misschien valt het moment samen met het weekend of een feestdag... en dan zou de CDHO daarover specifiek een mededeling kunnen doen. Of is 'uiterlijk' simpelweg een wettelijke formulering – en moet het niet taalkundig worden geïnterpreteerd?

Waarom wordt hier gesproken over 30 maart en niet over 31 maart, als zijnde de laatste dag van de maand maart?

Is het dan ook niet handiger om bij b. van onze opmerkingen hierboven in plaats van 15 maart en 15 september de data 31 maart resp. 30 september nemen? Dan loopt men gelijk op met de publicatie op die data van de voornemens op de website van de CDHO.

Het kan zijn dat een instelling een voornemen heeft ingediend maar in de maanden na de publicatie ervan tot de conclusie komt dat er meer tijd nodig is om de aanvraag op te stellen en in te dienen. Een optie is om de instelling eenmalig de mogelijkheid te geven het voornemen nogmaals te laten opnemen, zes maanden na de eerste publicatie, met een aantekening dienaangaande.

Toch maar een voorstel om ervan te maken:

'De CDHO publiceert op 31 maart en op 30 september van ieder kalenderjaar een overzicht van door haar ontvangen voornemens op haar website.'

Alles bij elkaar zou een alternatief voor dit artikel zijn:

Artikel 3: Bekendmaking voornemen tot aanvraag

1. *Het instellingsbestuur maakt bij voorkeur uiterlijk 15 maart respectievelijk 15 september van een bepaald kalenderjaar aan de CDHO digitaal via het daarvoor bestemde formulier op de website van de CDHO dan wel schriftelijk in overleg met de CDHO kenbaar welke aanvraag dan wel aanvragen als bedoeld in artikel 4 zij voornemens is in te dienen, tenzij het een clusteraanvraag in de zin van artikel 8 betreft.*
2. *Indien het instellingsbestuur de termijn van twaalf maanden zoals bedoeld in lid 1 niet hanteert, wordt in de aanvraag bij de toelichting zoals bedoeld in de tweede zin van artikel 4, lid 2, vermeld welke reden hieraan ten grondslag ligt.*
3. *De CDHO publiceert op 31 maart en op 30 september van ieder kalenderjaar een overzicht van door haar in de zes maanden daarvoor ontvangen voornemens op haar website.*
4. *Het instellingsbestuur kan de aanvraag indienen bij de CDHO binnen twaalf maanden nadat het voornemen daartoe is doorgegeven aan de CDHO doch niet eerder dan drie maanden nadat het voornemen is gepubliceerd op de website van de CDHO conform het gestelde in lid 3.*
5. *Een instelling waarvan een bepaald voornemen al een keer is gepubliceerd op de website van de CDHO, kan eenmalig de CDHO verzoeken het voornemen bij de volgende gelegenheid nogmaals op te nemen, met een aantekening daarbij diengaande. De termijn die geldt voor het indienen van de aanvraag wordt daarmee eenmalig met een half jaar verlengd.*
6. *Bij een voornemen, als bedoeld in het eerste lid, wordt vermeldt:*
  - a. *de graad die bij de opleiding behoort*
  - b. *of het gaat om een hbo- dan wel een wo-opleiding*
  - c. *een beknopte toelichting op de opleidingsrichting*
  - d. *een beknopte beschrijving van het beoogde onderwijsprogramma*

Er moet nog worden nagedacht over hoe *men als belangstellende instelling contact kan opnemen met de instelling die het voornemen heeft doorgespeeld.*

degree-opleiding betreft in samenspraak met een bve-instelling, met andere bekostigde dan wel onbekostigde bve-instellingen.

5. *Het instellingsbestuur geeft tevens aan wat de uitkomsten zijn van overleggen met belanghebbende nationale samenwerkingsverbanden voor instellingen in het hoger onderwijs, te beschouwen als het vertegenwoordigers ervan, in het algemeen of voor andere specifieke aspecten.*
6. *De uitkomsten van het overleg zoals aangegeven in lid 4 en lid 5 hebben in ieder geval betrekking op:*
  - a *Waarop de keuze is gebaseerd als het gaat om 'belanghebbend'?*
  - b *Welke zaken zijn in het overleg aan de orde geweest?*
  - c *Waarom was men het eens als het gaat om deze nieuwe aanvraag?*
  - d *Welke zaken met betrekking tot deze aanvraag hebben niet geleid tot overeenstemming?*
  - e *Welke alternatieven zijn aan de orde geweest bij bepaalde constructies?*
  - f *Zijn er plannen voor een bepaalde vorm van samenwerking?*

Voor het hbo kan bij lid 5 worden gedacht aan de Sectorraden, de landelijke opleidingsoverleggen, het Landelijk Ad-Platform, maar mogelijk ook netwerken voor specifieke opleidingen. Het is aan de instelling om te zoeken naar andere 'communities'...

Artikel 5: Beoordelen aanvraag

1. De CDHO stelt daarvoor in aanmerking komende belanghebbenden in de gelegenheid om binnen een termijn van twee weken, hun zienswijzen te geven op de aanvraag door openbaarmaking van het ingediende aanvraagformulier en de eventuele toelichting op haar website.
2. De aanvraag wordt door de CDHO beoordeeld aan de hand van de door het instellingsbestuur aangeleverde bescheiden en eventueel ingediende zienswijzen. De CDHO kan daarbij informatie betrekken die zij relevant acht. Indien informatie wordt betrokken, licht de CDHO dit toe in het advies.
3. Indien meerdere gelijksoortige dan wel identieke aanvragen tegelijkertijd ter beoordeling voorliggen of wanneer een instellingsbestuur tegelijkertijd meerdere aanvragen indient, worden deze beoordeeld in onderling verband.
4. Bij het beoordelen van een aanvraag maakt de geschatte instroom van het verwante aanbod, inclusief opleidingen die recent een positief macrodoelmatigheidsbesluit hebben ontvangen maar nog niet zijn gestart, onderdeel uit van het beoordelen van de ruimte voor de opleiding.

Lid 1 van dit artikel kent naar onze mening een paar taalkundige fouten, Ook gaat het om wat andere zaken die aanpassing behoeven. We geven ze hier cursief in de tekst:

'De CDHO stelt daarvoor in aanmerking komende belanghebbenden in de gelegenheid om binnen een termijn van ***tien reguliere werkdagen hun zienswijze*** te geven op ***een*** aanvraag door openbaarmaking van het ingediende aanvraagformulier en de eventuele ***aanvullende*** toelichting op haar website.

Want:

- Er is per belanghebbende voor elke aanvraag sprake van een zienswijze, niet meerdere.
- Er is geen verwijzing naar DE aanvraag. Het gaat om EEN aanvraag die op de website van de CDHO staat en door de belanghebbende van een zienswijze wordt voorzien.
- Het gaat om de toelichting die behoort bij de aanvraag, om duidelijk te zijn. Het betreft dus niet een tekst die de CDHO bij de aanvraag plaatst. Overigens gaat het om de extra toelichting, waarvan we hebben aangegeven dat die normaal gesproken in het aanvraagformulier zelf thuishoort, maar er kan dus een bijzondere reden zijn voor een extra toelichting en daar slaat dan de aanvulling op.
- Het is altijd wel de regel om te spreken over een aantal werkdagen, los van officiële feestdagen, de reguliere vakanties e.d.
- **De komma tussen 'werkdagen' en 'hun' hoort daar niet thuis**, tenzij er ook een komma voor 'binnen' wordt geplaatst.

Een vraag is overigens of men beoogt een tijdpad te hanteren waarbij een aanvraag zodanig wordt behandeld dat de nieuwe opleiding ook per 1 september dan wel 1 februari kan starten. Er zullen altijd zaken zijn die eerst formeel dienen te worden geregeld, zoals de inschrijving in het Croho.

Maar het gaat ook om zaken als het hebben van een numerus fixus of nadere vooropleidingeisen die betrekking hebben op bepaalde profielen, vakken of andere eenheden.

In lid 2 is eveneens een taal-omissie terug te vinden, hier weer cursief vermeld:

'De aanvraag wordt door de CDHO beoordeeld aan de hand van de door het instellingsbestuur aangeleverde bescheiden en eventueel ingediende zienswijzen. De CDHO kan daarbij informatie betrekken die zij relevant acht. *Indien informatie wordt betrokken*, licht de CDHO dit toe in het advies'.

'Indien informatie wordt betrokken' is een krom zinsdeel. Je kunt het aanvullen tot: **'Indien deze informatie wordt gebruikt,...'**.

Bij lid 3:

Ook bij lid 3 is nog wel het een en ander op te merken. Pakken we de tekst erbij, dan willen we een en ander aanvullen:

'Indien meerdere gelijksoortige dan wel identieke aanvragen **van verschillende instellingsbesturen tegelijkertijd** ter beoordeling voorliggen of wanneer een instellingsbestuur tegelijkertijd meerdere aanvragen indient, worden deze beoordeeld in onderling verband'.

Het is natuurlijk wel logisch dat als er identieke aanvragen zijn, er verschillende instellingen bij betrokken zijn, maar dan is het niet altijd het geval bij gelijksoortige. Die kunnen ook van dezelfde instelling afkomstig zijn.

Maar dat pakken we er toch weer in gedachten een tijdlijn bij. Want het maakt nog wel wat uit of de ene instelling drie maanden na de publicatie van een voornemen een aanvraag indient en de andere elf maanden daarna. Een instelling is ook niet verplicht dit samen voor meerdere aanvragen te doen.

Maar de CDHO kan dit sturen. Zo is het mogelijk – zoals al eerder aangegeven – om voornemens die zijn ingediend, alvast goed te analyseren. Op basis daarvan kan men aan meerdere instellingen doorgeven dat het handig is om te gaan samenwerken. Gaat het om eenzelfde instelling, dan is aan te raden aan het CvB door te spelen dat bij meerdere aanvragen deze in dezelfde maand kunnen worden ingediend.

Bij lid 4:

Het gaat om de volgende tekst, met cursief de zaken die we van commentaar voorzien: 'Bij het beoordelen van een aanvraag maakt de *geschatte instroom* van het *verwante* aanbod, inclusief opleidingen die *recent* een positief macrodoelmatigheidsbesluit hebben ontvangen maar nog niet zijn gestart, onderdeel uit van het beoordelen van de ruimte voor de opleiding'.

Hierbij, mede aan de hand van de cursieve delen, een aantal opmerkingen.

- Het is beter om in plaats van '*geschatte*' te spreken over de '*beredeneerde*' instroom en daarbij een inschatting ervan. Er zullen door de CDHO zelfstandig bronnen te worden geraadpleegd, ter onderbouwing, en dan kan er een 'inschatting plaatsvinden. Het betreft een aantal personen dat bij andere opleidingen wordt toegelaten. Voor verwant aanbod van de onbekostigde instellingen is dat kennelijk niet te doen en uit de toelichting komt naar voren dat men daarmee geen rekening behoeft te houden als aanvrager.
- In de algemene opmerkingen aan het begin is al gewezen op het feit dat er in de WHW gesproken wordt over 'de opleiding', maar vervolgens over varianten en dan over 'voltijdse opleiding, deeltijdse opleiding en duale opleiding'. Daarom zal bij het onderbouwen door de aanvrager van elke variant van een opleiding een specifieke beredeneerde verwante instroom nodig zijn. Ook dit zal in de regeling tot uiting dienen te komen, als het gaat om de rol van de CDHO.
- Over het begrip verwantschap is al het een en ander gezegd. De CDHO zal in het advies moeten aangeven wat men als verwant beschouwt, met gebruik van welke criteria, binnen en buiten de eigen instelling van de aanvrager.
- Dan wordt de tekst:
'*Bij het beoordelen van een aanvraag maakt de onderbouwde inschatting van de instroom van het verwante aanbod, inclusief opleidingen die recent een positief macrodoelmatigheidsbesluit hebben ontvangen maar nog niet zijn gestart, onderdeel uit van het beoordelen van de ruimte voor de opleiding*'.

Op basis hiervan zou artikel 5 kunnen gaan luiden:

Artikel 5: Beoordelen aanvraag

1. *De CDHO stelt daarvoor in aanmerking komende belanghebbenden in de gelegenheid om binnen een termijn van tien reguliere werkdagen hun zienswijze te geven op een aanvraag door openbaarmaking van het ingediende aanvraagformulier en de eventuele aanvullende toelichting op haar website.*
2. *De aanvraag wordt door de CDHO beoordeeld aan de hand van de door het instellingsbestuur aangeleverde bescheiden en eventueel ingediende zienswijzen. De CDHO kan daarbij informatie betrekken die zij relevant acht. In dat geval licht de CDHO dit toe in het advies.*
3. *Indien meerdere gelijksoortige dan wel identieke aanvragen tegelijkertijd ter beoordeling voorliggen of wanneer een instellingsbestuur tegelijkertijd meerdere aanvragen indient, worden deze beoordeeld in onderling verband.*
4. *Bij het beoordelen van een aanvraag maakt de onderbouwde inschatting van de instroom van het verwante aanbod, inclusief opleidingen die recent een positief macrodoelmatigheidsbesluit hebben ontvangen maar nog niet zijn gestart, onderdeel uit van het beoordelen van de ruimte voor de opleiding.*

Paragraaf 3: Nieuwe opleiding

Artikel 6: Criteria voor het starten van een nieuwe opleiding

1. De Minister stemt in met een voornemen tot het starten van een nieuwe opleiding in de zin van artikel 6.2, eerste lid, van de wet indien het instellingsbestuur heeft aangetoond:
  - a dat de arbeidsmarkt behoefte heeft aan de opleiding; en
  - b dat er in het bestaande opleidingsaanbod ruimte is voor de opleiding.
2. De arbeidsmarktbehoefte als bedoeld in het eerste lid, onderdeel a, dient door het instellingsbestuur in ieder geval kwantitatief te worden onderbouwd. De arbeidsmarktbehoefte kan aanvullend kwalitatief worden onderbouwd.
3. Voor de onderbouwing van de ruimte als bedoeld in het eerste lid, onderdeel b, dient het instellingsbestuur:
  - a de noodzaak om een nieuwe opleiding te starten aan te tonen; en
  - b aan te tonen waarom deze ontwikkeling past bij het profiel van de instelling, zoals beschreven in het instellingsplan. Hierbij dient ook aandacht te worden besteed aan het profiel van instellingen met verwant aanbod.
4. Bij de noodzaak als bedoeld in het derde lid, onderdeel a, dient te worden onderbouwd dat de nieuwe opleiding voorziet in een noodzakelijke aanvulling op het bestaande opleidingsaanbod en waarom het niet mogelijk is om de gewenste ontwikkeling vorm te geven via het bestaande opleidingsaanbod. Voorts dient te worden onderbouwd dat de komst van de nieuwe opleiding geen negatieve gevolgen heeft voor de spreiding van het landelijke bestaande opleidingsaanbod.

Er is al in een eerder hoofdstuk iets gezegd over het gebruik van het begrip 'voornemen'. Er zijn twee momenten waarbij het daarover gaat – als een soort 'tweetrapsraket':

- Er is sprake van een voornemen om een aanvraag voor een nieuwe opleiding te gaan indienen, door te spelen naar de CDHO en tevens geldend als signaal naar andere instellingen en belanghebbenden;
- Vervolgens is er het voornemen om met een nieuwe opleiding te willen starten, verwoord in de aanvraag daarvoor bij de CDHO. Het is dan aan OCW om het voornemen om te zetten in een toestemming daartoe.

Het eerste voornemen verplicht een instelling niet om een aanvraag te doen. Dat ligt wel voor de hand, maar ja, als er veel reacties komen kan het aanleiding zijn om verder toch maar niets te doen – of een andere oplossingsrichting in te slaan.

Crux van de regeling

De crux van de vernieuwing van de regeling is simpelweg te vinden in lid 4 van dit artikel. Dat blijkt ook uit de toelichting op de regeling. De overheid wil af van het indienen van aanvragen die als het ware een variant op een bestaande opleiding zijn, met misschien wel minimale aanpassingen of

juist voldoende daarvan om de NVAO niet de kans te geven om een aanvraag van een negatief advies te laten voorzien.

Daarbij is het meest interessante dat een hogeschool met een bepaald plan niet alleen bij zichzelf te rade dient te gaan als het gaat om een bepaalde overlap met wat er al is, maar ook in overleg kan gaan met andere hogescholen, zeker in dezelfde regio. Maar als het opleidingen betreft waarvan het aantal vacatures door de jaren heen niet erg hoog is, zal men ook landelijk een zoektocht op touw moeten zetten.

Daarbij kan blijken dat een andere hogeschool binnen een opleiding al een leerlijn kent die de plannen van de hogeschool overbodig maakt. Of dat het erop uitdraait dat twee of meer instellingen de handen ineenslaan en bezien welke van de hogescholen het beste een aanvraag kan indienen.

Mede in verband daarmee gaat men werken met het laten indienen van voornemens om duidelijk te maken wat men in de pijplijn heeft of gaat brengen.

Apart artikel voor dit alles... 6a...

We denken dat dit alles beter in een eigen artikel kan worden opgenomen, samen met een aanscherping van de structuur rond het indienen en publiceren van de voornemens. Het mag ook wel wat strakker worden neergezet. In ruil daarvoor geeft men dus het onderwijsveld meer ruimte om samen het aanbod te actualiseren, in te krimpen dan wel uit te breiden.

Denkend aan een artikel 6, onderdeel a:

- 1. Bij de noodzaak als bedoeld in het derde lid, onderdeel a, van artikel 6 dient te worden onderbouwd dat de nieuwe opleiding voorziet in een noodzakelijke aanvulling op het bestaande opleidingsaanbod.*
- 2. Er dient met het oog op hetgeen in lid 1 is aangegeven een analyse te worden aangeleverd ten aanzien van bestaande opleidingen binnen de eigen en andere instellingen waarbij aantoonbaar is dat ze richten op eenzelfde deel van het werkveld en de daarbij behorende doelgroepen, met het oog op het aantonen van waarom het niet mogelijk is om de gewenste ontwikkeling vorm te geven via het bestaande opleidingsaanbod.*
- 3. Indien de CDHO bij het beoordelen van de aanvraag zoals hier bedoeld op basis van eigen aanvullend gebruikte bronnen van mening is dat de analyse van lid 2 onvoldoende is uitgevoerd, wordt dit binnen twee maanden na het indienen van de aanvraag bekend gemaakt. De instelling wordt vervolgens de mogelijkheid geboden om binnen drie maanden na die bekendmaking aanvullende informatie aan te leveren.*
- 4. Voorts dient te worden onderbouwd dat de komst van de nieuwe opleiding geen negatieve gevolgen heeft voor de spreiding van het landelijke bestaande opleidingsaanbod.*

Dan heb je nog steeds de mogelijkheid om de nieuwe zaken in de bestaande opleidingen onder te brengen. Dat is zeker een optie na een duidelijke afwijzing.

Varianten en doelgroepen

Hier een zijpad wellicht maar een weg die zeker door de overheid dient te worden bewandeld als het gaat om het beoordelen van effecten van een regeling zoals nu voorligt. Het gaat om het inzetten van de varianten en het beeld dat de overheid en wij misschien wel allemaal hebben van de doelgroepen – maar ook van de vormgeving.

In de regeling wordt er weinig mee gedaan, alleen maar bij het voorbeeld om de deeltijdse (en niet de duale...) opleiding toe te staan als duidelijk is dat er slechts functies en beroepen op dat niveau nodig zijn via het opscholen van werkenden. Eigenlijk heel vreemd omdat mensen op allerlei manieren in functies terecht komen. Ook kunnen er verwante functies zijn die niet in dienstverband worden ingevuld, zeker als we kijken naar de zzp'ers en andere groepen die kiezen voor flexibiliteit. We hebben al veel vaker gezegd dat het geheel aan varianten op de schop moet. Is het dan niet zo dat deze regeling een prachtig uitgelezen moment biedt om – samen met de toekomstverkenningen voor het hoger onderwijs die in aantocht zijn – een aanzet te geven voor een discussie en allerlei onderzoek naar de vermenging van de varianten en degenen die daarvan gebruik kunnen en willen maken?

Hier een paar aanvullende redenen:

- Diverse hogescholen werven jongere studenten, direct van het mbo en havo, voor een deeltijdse opleiding – in plaats van voor een duale opleiding;

- Veel deeltijdse opleidingen eisen werkervaring, zonder nadere onderbouwing;
- Ze eisen een werkplek met allerlei aanvullende zaken, ook weer zonder noodzaak;
- Deeltijdse opleiding gebruiken ook vaak de vorm: een dag naar school, de rest is het zelfstudie of bezig zijn met projecten;
- Duaal voor werkenden is lastig in te vullen, in veel sectoren.

Overigens is het in dit kader ook wel handig om te bezien *hoe online leren, afstandsonderwijs en blended learning* passen bij het beoordelen van de doelmatigheid van opleidingen die daar veel van gebruikmaken. Die discussie wordt al jaren uit de weg gegaan...

Artikel 7: Aanvullend criterium wo-opleidingen bij hogescholen en hbo-opleidingen bij universiteiten

1. Indien een hogeschool voornemens is om een wo-opleiding te verzorgen, dient het instellingsbestuur, in aanvulling op artikel 6, aan te tonen dat er sprake is van een langdurige samenwerking met een universiteit.
2. Indien een universiteit voornemens is om een hbo-opleiding te verzorgen, dient het instellingsbestuur, in aanvulling op artikel 6, aan te tonen dat er sprake is van een langdurige samenwerking met een hogeschool.

Interessant artikel. Het betekent dus niet per se dat op de campus van een hogeschool een wo-opleiding wordt gegeven. Dan gaat het in zo'n geval om een (neven)vestiging van een universiteit. Maar het kan ook zijn dat er sprake is van een licentie die de universiteit aan de hogeschool verstrekt. Dan lijkt het op de constructie die geldt voor de Ad-opleiding nl. dat een wo-opleiding op basis van een samenwerkingsovereenkomst tussen een hogeschool en een universiteit elders wordt verzorgd. Maar ook dan blijft de universiteit voor de volle 100% verantwoordelijk o.a. blijkend uit het afnemen van de toetsen en examens die de goedkeuring van de universiteit nodig hebben.

Maar goed, stel dat het dus een zelfstandige wo-opleiding is van een hogeschool. Wat wordt er dan bedoeld met 'langdurig' en 'samenwerking'? Er dienen toch wel enige criteria in het leven te worden geroepen, lijkt ons. Er moet sprake zijn van een samenwerkingsovereenkomst zijn, zegt de toelichting, kennelijk te zien als het vereiste resultaat van een langdurige samenwerking. Maar rond wat, met welk doel en met welke vooruitzichten? Moet er dan eerst een nevenvestiging worden ingezet, om te bezien of het allemaal goed verloopt? Maar waarom zou een universiteit dan instemmen met de overdracht van een wo-opleiding?

Nog een paar vragen:

- Is de wo-opleiding in het hbo uniek? Of gelijk aan die van een universiteit?
- Is die wo-opleiding dan te koppelen aan verwante wo-opleidingen?
- Delen ze bepaalde zaken – personeel?
- Moet de samenwerking blijven bestaan?

We nemen aan dat het allemaal geldt voor private en bekostigde instellingen – en voor allerlei cross-overs. Overigens mag de Open Universiteit ook dit allemaal reeds doen. Zijn de ervaringen daarvan meegenomen? In annex D hebben we de tekst van de meest recente nieuwsbrief opgenomen, aan dit onderwerp gewijd.

Artikel 8: Vrijstelling van de individuele macrodoelmatigheidstoets d.m.v. een geclusterde macrodoelmatigheidsaanvraag (clusteraanvraag)

1. Indien het voornemen voor een nieuwe bekostigde opleiding onderdeel uitmaakt van een clusteraanvraag zoals beschreven in een sectorplan of een gelijksoortig plan is artikel 6 niet van toepassing en kan vrijstelling worden verkregen van de individuele macrodoelmatigheidstoets op de opleidingen die onderdeel zijn van deze clusteraanvraag.
2. Een clusteraanvraag biedt vrijstelling van de individuele macrodoelmatigheidstoets indien:
  - a in het sectorplan een paragraaf over de macrodoelmatigheid van het opleidingsaanbod in de sector is opgenomen, waarin is aangegeven welke nieuwe opleidingen de sector en de betrokken instellingen in de sector voornemens zijn te starten en waarin de criteria van artikel 6, eerste lid, onderdelen a en b worden onderbouwd; en
  - b in het kader van dit sectorplan aantoonbaar landelijk is samengewerkt tussen alle betrokken instellingen in de sector, met andere instellingen met verwant opleidingsaanbod, met het

werkveld en maatschappelijke partners, waaronder de koepels van universiteiten en hogescholen; en

- c de Minister de clusteraanvraag voldoende acht.
3. De CDHO adviseert de Minister over de clusteraanvraag.
  4. Indien de Minister de clusteraanvraag onvoldoende acht, krijgt de sector eenmaal de gelegenheid het plan te verbeteren.
  5. Indien de Minister de clusteraanvraag voldoende acht, dienen de instellingsbesturen, onder verwijzing naar de clusteraanvraag, hun individuele vrijstellingsaanvraag in op een van de in de clusteraanvraag genoemde opleidingen.
  6. De vrijstelling van de macrodoelmatigheidstoets vervalt, indien de instellingsbesturen niet binnen achttien maanden nadat de Minister het sectorplan voldoende heeft geacht, hun individuele vrijstellingsaanvraag hebben ingediend bij de CDHO.

Bij 1:

Ook weer: Een voornemen is nog geen aanvraag, maar wel iets waarmee vooruit wordt gelopen op het voornemen om op een gegeven moment daarmee te starten als de minister ja zegt. In dat kader is het ook interessant om te zien dat er ook *clusteraanvraag* staat en niet *clustervoornemen*... Dat moet natuurlijk ook wel in dit verband. Maar elke instelling kan dan nog steeds best een eigen voornemen melden. Een optie is dat men later nog bij dat cluster kan en mag aanhaken, want dat wil de overheid toch (niemand overslaan...), en straks niet gaat protesteren. Dat geldt voor bekostigde en toch ook wel private instellingen... en voor andere belanghebbenden...

Lid 4 is zeker interessant. Er wordt geen periode aan gekoppeld, maar goed, daar zal OCW wel iets over zeggen als die gelegenheid wordt geboden. Maar een veel crucialere vraag is hoe het 'onvoldoende zijn' uitwerkt. Kan het zijn dat de gehele aanvraag wordt beoordeeld? Of zijn er teveel opleidingen bij betrokken? 'Verpesten' een of meer instellingen de geclusterde aanvraag? Heeft men allerlei belanghebbende instanties over het hoofd gezien? We gaan het merken.

Paragraaf 4: Verzorgen van een opleiding buiten de gemeente van vestiging of het openbaar lichaam BES

Artikel 9: Criteria voor het (gedeeltelijk) verzorgen van een opleiding op een nieuwe locatie

1. De Minister stemt in met een voornemen voor een (gedeeltelijke) nevenvestiging van een bestaande opleiding als bedoeld in artikel 7.17, tweede lid, van de wet indien voldaan is aan artikel 6.
2. De Minister stemt in met een voornemen voor een (gedeeltelijke) verplaatsing van een bestaande opleiding als bedoeld in artikel 7.17, tweede lid, van de wet indien het instellingsbestuur aantoont dat de verplaatsing geen nadelige gevolgen heeft voor de spreiding van het landelijke opleidingsaanbod.
3. In geval van het gedeeltelijke verzorgen van een opleiding buiten de gemeente van vestiging is de instemming van de Minister enkel nodig indien:
  - a minimaal de propedeutische fase of de eerste 60 studiepunten van een opleiding op de nieuwe locatie wordt verzorgd;
  - b minimaal een afstudeerrichting op de nieuwe locatie wordt verzorgd;
  - c minimaal een derde van de gehele studielast van de opleiding, inclusief afstudeerprojecten maar exclusief stages en gevallen genoemd in het derde lid, op de nieuwe locatie wordt verzorgd;
  - d het een opleiding betreft die op basis van de Regeling tegemoetkoming kosten opleidingscholen wordt gesubsidieerd waarvan het praktijkgedeelte voor meer dan de helft van het curriculum op de nieuwe locatie wordt verzorgd, exclusief gevallen genoemd in het derde lid.
4. De in het vorige lid, onderdelen c en d genoemde norm heeft geen betrekking op:
  - het beroepsuitoefeningsdeel van een duaal ingerichte opleiding dat dat door een student op individuele basis in een andere gemeente wordt doorlopen; of
  - de situatie van een student die een deeltijd opleiding volgt en met wie op individuele basis een overeenkomst vergelijkbaar met die bedoeld in artikel 7.7, vijfde lid, van de wet is gesloten.

We pakken eerst de kop erbij. Vier zaken:

- Het gaat hierbij om de 'bestaande' opleidingen;

- In de paragraaf komen ook delen van opleidingen aan de orde;
- Er kan sprake zijn van een situatie waarbij een instelling een opleiding reeds formeel in meerdere gemeentes aanbiedt;
- In de wet wordt niet gesproken van 'de gemeente van vestiging' maar van '*vestigingsplaats*'. Dat is wel een gemeente waar een instelling is gevestigd om een aanbod te kunnen verzorgen, maar het gebruik van begrippen moet wel consistent gebeuren.

Op basis daarvan stellen we de volgende kop voor deze paragraaf voor:

Paragraaf 4: Verzorgen van een bestaande opleiding dan wel een gedeelte ervan buiten een vestigingsplaats of het openbaar lichaam BES

Vervolgens gaan we naar artikel 9 zelf.

De kop van dit artikel verdient eveneens nadrukkelijk aandacht. Op een rijtje:

- Het gaat dus ook weer over een bestaande opleiding;
- Er wordt gesproken over 'criteria' maar dat is niet een juiste formulering met betrekking tot waar het hierover gaat. Het betreft het instemmen door de minister met bepaalde voornemens die instellingen hebben, dus betrekking hebbende op bepaalde situaties waarbij formeel de minister wordt ingeschakeld;
- Het gebruik van het begrip 'locatie' is in dit voorstel volledig uit den boze. Het kan dan namelijk ook gaan om een gebouw, een campus of een plek waar studenten bevinden, samen met allerlei voorzieningen die de instelling biedt. Een nieuwe locatie kan ook best in dezelfde gemeente worden opgezet en dan is er 'niets aan de hand' wat de minister betreft. Het gaat om een nieuwe vestigingsplaats, met aldaar een locatie, en dan kun je eventueel spreken van een nevenvestiging als het aanbod beperkt is en dat ook geldt voor de voorzieningen. We komen er nog wel op terug.

Op basis hiervan wordt ons voorstel voor de kop:

'Artikel 9 Instemming met het (gedeeltelijk) verzorgen van een bestaande opleiding in een nieuwe vestigingsplaats'

Vervolgens willen we melding maken van een verwijzingsfout: **in c. van lid 3 moet niet staan 'genoemd in het derde lid', maar 'genoemd in het vierde lid'. Dat geldt ook bij d. aan het eind voor 'in het derde lid'. Het moet zijn: 'in het vierde lid'.**

Vervolgens lopen we lid 3 langs en hebben daarbij de volgende kanttekeningen te plaatsen:

- Pakken we eerst een taalkundig punt. In lid 3 in de eerste zin staat: 'In geval van het *gedeeltelijke* verzorgen van...'. Dat lijkt ons geen correct Nederlands, maar een mix van andere bewoordingen:
'In geval van het *gedeeltelijk* verzorgen van...'.
'In geval van *een* gedeeltelijke *verzorging* van...'.
Bovendien staat de eerste optie gewoon in de kop van het artikel, dus laten we die maar nemen: **'In geval van het *gedeeltelijk* verzorgen van...'**.
- Er staat tevens in die zin '... buiten de gemeente van vestiging...'. Dat moet dus zijn: **'... buiten een vestigingsplaats daarvan...'**.
- Bij 3a. wordt gesproken over 'de nieuwe locatie'. Het kan echter ook gaan om meerdere nieuwe gemeentes, dus het is beter om te spreken over 'een'. En uiteraard moet 'locatie' worden vervangen door 'vestigingsplaats'. Dus: **'... in een nieuwe vestigingsplaats wordt verzorgd'**.
- In 3b. dus ook 'de' door 'een' vervangen en geen 'locatie' gebruiken: **'... in een nieuwe vestigingsplaats...'**.
- Bij 3c. geldt hetzelfde, dus: **'..., in een nieuwe vestigingsplaats wordt verzorgd'**.
- Maar bij 3c. is ook het gebruik van 'gevallen' vreemd te noemen. We pleiten voor het gebruik van '**situaties**'. Zie verder bij lid 4 hieronder.
- En ja, ook bij 3c: De tekst zoals deze hier is geformuleerd kan leiden tot verwarring in de interpretatie ervan en dan bij de berekening die dient te worden uitgevoerd. Daarom stellen we voor er het volgende van te maken:

Een aantal onderwijseenheden inclusief eventuele stage(s) maar exclusief eventuele afstudeeropdracht(en) alsmede in voorkomend geval onderwijseenheden die vallen

onder het gestelde in lid 4, met een minimale omvang van een derde van de opleiding in een nieuwe vestigingsplaats wordt verzorgd.

In het commentaar op de toelichting komen we er nog op terug.

Gaan we naar lid 4:

- In de eerste zin hiervan is een komma vergeten: 'De in het vorige lid, **onderdelen c en d**, genoemde norm...'. – dus een komma na die 'd'. Maar het lijkt het ons beter om de volgende formulering te gebruiken: '**De in het vorige lid bij de onderdelen c en d genoemde normen hebben geen betrekking op:**'. Het is namelijk zodat de norm in beide gevallen anders is en niet kan worden gesproken over 'de' normen.
- In dit lid wordt gesproken over een duaal ingerichte opleiding, maar de wettelijke benaming is '**duale opleiding**'.
- Tevens is het dan niet 'deeltijd opleiding' maar '**deeltijdse opleiding**'.
- Bij een duale opleiding kan sprake zijn van meerdere gemeentes alwaar een deel van het beroepsuitoefeningsdeel plaatsvindt.
- Verder is, zoals al eerder is genoemd, 'gevallen' niet de juiste benaming. Het is beter om te spreken over 'situaties' en dan lid 4 ook wat aanpassen:
... **geen betrekking op de situatie van een student die:**
  - **het beroepsuitoefeningsdeel van een duale opleiding op individuele basis in een of meer andere gemeentes doorloopt, of**
  - **een deeltijdse opleiding volgt en met wie op individuele basis een overeenkomst is gesloten die vergelijkbaar is met de overeenkomst als bedoeld in artikel 7.7, vijfde lid, van de wet.**

Stage / afstudeeropdracht

In dit artikel wordt gesproken over 'stages' en 'afstudeeropdrachten'. Zoals het bij meerdere begrippen het geval is in dit voorstel, kunnen we in de wet geen definities ervan aantreffen. Dat betekent dat elke instelling met elke opleiding met deze onderdelen op een geheel eigen wijze kan gaan 'spelen', qua vormgeving, lengte, invulling en dergelijke.

Het kan in het kader van dit artikel handig zijn om met elkaar tot een aantal afspraken te komen voor deze begrippen en dus soorten onderwijseenheden. Daarmee kan de regeling voor het verstrekken van onderwijs 'elders' ook beter door de instellingen worden ingekaderd en kan de overheid er ook controle op uitoefenen.

Men weet wel wat onder een stage kan worden verstaan, maar die zit bijvoorbeeld niet in een duale opleiding, normaal gesproken. Bij deeltijd kan er wel een stage 'op de eigen werkplek' zijn, maar dan is het handiger om over 'werkpleklers' te spreken omdat op basis van een overeenkomst de studiepunten altijd 'elders' mogen worden geprogrammeerd. Bij voltijd kunnen stages over meerdere tijdvakken zijn verdeeld en mogelijk over verschillende plekken, en zo kan er dus van alles mee worden gedaan.

Voor de afstudeeropdracht zal het nog wel een hele klus zijn. Het is ook vaak een project, een onderzoek, een scriptie of een aantal assessment. Bovendien kan een opdracht of project ook worden gekoppeld aan colleges, kleine projecten en andere 'micro-credentials' zodat er voor een dergelijke eenheid een behoorlijke hoeveelheid studiepunten formeel kan worden vastgelegd. Een compleet semester is dan geen uitzondering. Meer in de commentaren in de toelichting.

Afstudeerrichting

In annex A is de tekst te vinden van een recente nieuwsbrief waarin heel specifiek is ingegaan op het begrip 'afstudeerrichting' – dus aansluitend bij onderdeel 3b. Overigens kun je ook spreken over een 'uitstroomprofiel' of 'specialisatie-programma', maar eigenlijk komen die begrippen wel op hetzelfde neer.

Algemeen lid 3

Lid 3 is een lastige omdat aldaar een paar begrippen en zaken door elkaar worden gehaald. Het gaat dus niet meer om een locatie, tenzij daarvoor een definitie wordt gegeven. Het betreft hier een situatie waarbij om allerlei redenen de instelling besluit een deel van een opleiding niet te verzorgen vanuit de formele vestigingsplaats (gemeente), een specifiek deel ervan omdat bepaalde eenheden daar beter tot hun recht komen (dual, werkpleklers, practica, enz.). Dat kan tijdelijk zijn

(een jaar of een paar jaren) maar ook steeds op andere plekken (dus andere gemeentes). Dat wil zeggen dat de opleiding de kans heeft om steeds te bezien wat hiervoor in aanmerking komt en alwaar.

Er kunnen ook redenen zijn om een nadrukkelijk en herkenbaar deel tijdelijk of voor langere tijd ergens anders te verzorgen, bijvoorbeeld vanwege de doelgroep (werkenden, mbo'ers, groep uit een bepaalde regio, enz.). Het eerste leerjaar is daar een bekend voorbeeld van zodat deze studenten een soepele overgang naar de hoofdfase kan worden geboden. Ze studeren dus wel af in de plaats van vestiging en hebben daarmee als eerstejaars geen enkele directe invloed op de macrodoelmatigheid (hoewel je bij bepaalde Ad-opleidingen dit toch wel aan de orde kan stellen, maar dat is een discussie die elders moet worden gevoerd).

Vestiging... en nevenvestiging (staat niet in de wet)

In het verlengde ervan willen we graag bezien wat wordt bedoeld met 'een nevenvestiging' in deze regeling. Het is namelijk heel erg opmerkelijk dat in de WHW alleen daarover wordt gesproken als *een buitenlandse* instelling voor hoger onderwijs zich mede vestigt in Nederland. Nou ja, één keer staat in de wet iets over een nevenvestiging van een Nederlandse instelling, zonder verder ook maar enige context en verdere toelichting, zonder formele criteria.

Voordat we onze zoektocht beschrijven: Voor ons is een gemeente waar een instelling een of meer onderwijseenheden structureel en formeel aanbiedt een vestigingsplaats. We hebben het ook niet over een 'nevengemeente' of 'nevenvestigingsplaats'. Anders gezegd, laten we het begrip 'nevenvestiging' weghalen uit de regeling, en alleen maar daarop inzetten met kaders waarbinnen de buitenlandse instellingen zich dienen te bewegen.

Uiteraard kan er sprake zijn van het aanbieden van bepaalde eenheden op een duidelijk tijdelijke basis. Denk aan onderdelen van duale opleidingen, projecten, practica enzovoort. Het kan ook gaan om specifieke minoren of keuzevakken, gebaseerd op de mogelijkheid om dynamisch te kunnen inspelen op de behoefte aan relevante leeruitkomsten.

Het ligt voor de hand hiervoor nog wel een soort format voor te maken, maar zonder dat de minister alles onder ogen dient te krijgen en een oordeel dient te vellen. Maar in de verantwoording richting de NVAO bij een her-accreditatie kan hiervoor zeker melding worden gemaakt.

Ons voorstel is om dan specifiek te spreken over een '*onderwijslocatie buiten een vestigingsplaats*'.

Nog een paar kanttekeningen:

- Als een hogeschool samenwerkt met een mbo-instelling die buiten een vestigingsplaats te vinden is en de samenwerking is structureel, dan spreken we ook over een vestiging aldaar van de hogeschool.
- Een nevenvestiging wordt niet formeel in het Croho vermeld.
- Het hebben van een vestiging via de samenwerking met een mbo-instelling wordt wel in het Croho opgenomen.
- Als de tijdelijke situatie wordt omgezet naar een permanente, zal daarnaar dienen te worden gehandeld.
- Het begrip 'vestiging' komt overigens maar vier keer in de WHW voor, en dan alleen nog maar in kopjes.

Vestiging en voorzieningen

Er leven allerlei beelden als gesproken wordt over het hebben van een vestiging, dus een locatie of meerdere daarvan in een gemeente – dus zijnde de vestigingsplaats. Veel hogescholen zijn verspreid over meerdere gemeentes, met een duidelijke hoofdvestiging. In het verleden werd bij het bezien van andere plekken ook gekeken naar de benodigde voorzieningen, denkend aan een volwaardig duplicaat in elke gemeente. Dat is nadrukkelijk anders geworden, lezende wat op de website van de NVAO staat. Lees mee, met wat men 'de kennisinfrastructuur' noemt:

Kennisinfrastructuur is geschapt als onderdeel van het criterium ruimte voor de opleiding. Met dit criterium werd beoogd om bij de toetsing van nieuwe opleidingen, verplaatsingen en nevenvestigingen te beoordelen in hoeverre de vestigingslocatie beschikt over de noodzakelijke kennisinfrastructuur voor de opleiding.

Hierbij werd met name bekeken of de noodzakelijke onderwijsfaciliteiten aanwezig waren, of de docenten geschikt zijn en of er sprake is van een academische omgeving. Deze punten richten zich niet zozeer op de macrodoelmatigheid van een opleiding, maar meer op de kwaliteit van een opleiding. Om deze reden maken deze punten ook onderdeel uit van de toets nieuwe opleiding door de NVAO. In het kader meer samenwerking tussen de verschillende organisaties en het voorkomen van dubbel werk voor de instellingen, is besloten om de kennisinfrastructuur uit de toetsing van de macrodoelmatigheid te halen en deze uitsluitend door de NVAO te laten toetsen.

Paragraaf 5: Samenvoegen van bestaande opleidingen

Artikel 10: Criteria voor het samenvoegen van bestaande opleidingen

1. De Minister stemt, zonder voorafgaande macrodoelmatigheidstoets, in met het voornemen om bestaande opleidingen samen te voegen tot:
  - a een gezamenlijke opleiding als bedoeld in artikel 7.3c van de wet, indien het voornemen naar het advies van de NVAO niet leidt tot het verzorgen van een nieuwe opleiding; of
  - b een verbrede opleiding, indien het voornemen naar het advies van de NVAO niet leidt tot het verzorgen van een nieuwe opleiding.
2. In afwijking van het eerste lid, is de macrodoelmatigheidstoets vereist indien de samengevoegde opleiding wordt verzorgd in een nieuwe vestigingsplaats. In dat geval dient het instellingsbestuur aan te tonen dat de samenvoeging geen nadelige gevolgen heeft voor de spreiding van het landelijke opleidingsaanbod.
3. De in het eerste lid genoemde instemming wordt niet verleend als:
  - a een of meer van de samen te voegen opleidingen gericht is op een bepaald beroep waarvoor, als bedoeld in artikel 7.6 van de wet, beroepsvereisten gelden en de samengevoegde opleiding niet meer voldoet aan deze vereisten; of
  - b de NVAO heeft besloten dat geen accreditatie wordt verleend.

Een aantal kanttekeningen om te beginnen:

- In lid 1 staat in de tekst een tweetal keren: 'naar het advies van de NVAO'. Dat klinkt wat ongemakkelijk en het lijkt bovendien op 'naar de mening van de NVAO'. Maar het gaat wel degelijk om het advies, dus er zou eigenlijk kunnen worden gesproken van '*... indien volgens een NVAO-advies dienaangaande het voornemen niet leidt tot het verzorgen van een nieuwe opleiding*'.
- In lid 1 staat aan het begin '*... zonder voorafgaande doelmatigheidstoets...*'. Naar onze mening is deze procedure altijd voorafgaande aan een besluit. Er kan worden volstaan met '*... zonder een doelmatigheidstoets...*'.

Dan komen we bij '*verbrede opleiding*'. Het opmerkelijke erbij is dat in de WHW dit begrip helemaal nergens is opgenomen. De gezamenlijke opleiding staat daar wel vermeld, maar door te spreken over twee opties zou eigenlijk ook de verbrede opleiding daarin een plek verdienen. Tot 2010 was er wel een artikel in de WHW te vinden met als onderwerp: 'Instelling van brede bacheloropleidingen'. Nu dus helemaal niets meer. In de toelichting staat echter het volgende:

Een aanvraag voor samenvoeging van een of meer bestaande opleidingen tot gezamenlijke opleiding (zoals een joint degree) of tot een verbrede opleiding (ook wel planningsneutrale conversie genoemd) wordt ingediend bij de NVAO. De NVAO toetst de samenvoeging aan de hand van het protocol verbrede opleidingen. De NVAO stuurt de instelling een advies. De instelling dient een verzoek in bij de Minister voor een besluit, onder overlegging van het advies van de NVAO.

Hier duikt een nieuw stuk op nl. het 'protocol verbrede opleidingen'. Dat is een document van de NVAO en is daar ook op de website aan te treffen. Maar waar is dan de wettelijke dekking van dit stuk te vinden? Het is bovendien een specifieke vorm van samenvoegen, als er veel overlap is, en alles kan worden opgevangen met een kern en dan leerlijnen die daarop voortbouwen.

Website NVAO

De NVAO beoordeelt de samenvoeging tot één nieuwe, brede opleiding (stamopleiding) zonder dat de instelling een toets nieuwe opleiding doorloopt; dit is de zogenoemde planningsneutrale conversie. Hierbij is het van belang dat de samen te voegen opleidingen voldoende gemeenschappelijkheid hebben, inclusief deelprogramma's, zoals afstudeerrichtingen, minoren of tracks. De

*NVAO geeft een advies aan de minister van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap en die besluit over de samenvoeging tot één nieuwe, brede opleiding.
Bepalend voor het slagen van de samenvoeging (verbreding) van opleidingen is de vaststelling dat de verbrede opleiding die uit de samenvoeging voortkomt in programmatische zin (inhoudelijk) niet substantieel afwijkt van de inhoud van de betrokken bestaande opleidingen.*

Het lijkt ons dat de NVAO als uitvoerend orgaan alleen maar kan handelen in een formele context, om te kunnen terugvallen op wettelijke kaders. Nu is het bezien van deze specifieke vorm van 'samenvoegen' eigenlijk gewoon een interne actie van de NVAO, als een van de vele mogelijkheden die er zijn om iets met opleidingen te doen. De opsteller van het voorstel heeft kennelijk hiervan gehoord, maar heeft niet gecheckt of er een wettelijke basis voor is.

Maar er zijn uiteraard verschillende consequenties van dit soort acties. Het samenvoegen kan betekenen dat de beide opleidingen in wezen de eigen zeggenschap over veel zaken behouden. Maar als je gaat verbreden, is dat vrijwel onmogelijk. Ook krijg je dan zonder meer met een nieuwe doelmatigheid te maken. De accreditatie is ook in beide situaties anders, iets om goed in de gaten te houden als instelling(en).

Moeten meedoen aan de verbreding?

Mogen we toch nog even inzoomen op iets specifiek. Het gaat om samenvoegen in allerlei vormen maar het betekent niet dat alle aanbieders ervan hieraan moeten meedoen. Mogelijk dat het met deze nieuwe regeling wel kan worden afgedwongen, maar er wordt niets over gezegd. Kijk maar eens naar het samenvoegen van twee opleidingen A en B. Er zijn hogescholen die beide verzorgen maar ook die alleen A of B in de aanbieding hebben.

Stel dat er hogescholen zijn die A en B samenvoegen tot C. Dan heb je mogelijk de volgende situaties die kunnen optreden bij hogescholen:

- A+B = C als opleiding
- A en B als opleidingen
- A als opleiding
- B als opleiding.

Het omzetten kan vervolgens meespelen bij het verplaatsen van opleidingen en ook het verder gaan gebruiken van andere varianten. Kan een hogeschool die alleen A aanbiedt, ook verzoeken er C van te maken? Of dat doen met B? Of C invoeren en A aanpassen en apart aanbieden?

Maar het lijkt ons dat je niet kunt verbreden met A en B van verschillende hogescholen. Of wil men dit met deze regeling ook onder de loep gaan nemen?

Artikel 11: Benodigde informatie bij het samenvoegen van bestaande opleidingen

De aanvraag tot samenvoeging gaat vergezeld van de volgende informatie:

- a. het advies van de NVAO dat er geen sprake is van een nieuwe opleiding; en
- b. de beoogde startdatum van de samengevoegde opleiding en, voor zover noodzakelijk, de redelijke termijn waarbinnen de studenten de oorspronkelijke opleiding kunnen afronden; en
- c. indien de nadere vooropleidingseisen, bedoeld in artikel 7.25 en artikel 7.25a van de wet en, voor zover van toepassing, de aanvullende eisen, bedoeld in artikel 7.26 van de wet, van de samen te voegen opleidingen verschillen, kan het instellingsbestuur een voorstel voor de nieuw te stellen eisen indienen; en
- d. of het instellingsbestuur gebruik wil maken van de in artikel 6.2, vijfde lid, onderdeel b, van de wet genoemde mogelijkheid om de verbrede opleiding zonder instemming van de minister ten hoogste vijf jaar na de start van de opleiding geheel of gedeeltelijk te splitsen in de oorspronkelijke opleidingen.

Eerst toch meer even taalkundig: Kan een Neerlandicus ons uitleggen waarom er steeds aan het eind van elk onderdeel van de opsomming 'en' staat? De 'en' is totaal overbodig. Als er komma's worden gebruikt, kan er een 'en' aan het eind van c. staan. En kijk als wetgever ook nog eens naar andere opsommingen in deze regeling alsmede in talloze wetten. Er worden voortdurend afwijkende vormen gebruikt. Jammer.

Bij b.

Het samenvoegen kan dus ook leiden tot een verbreding. Daarbij blijven de oorspronkelijke opleidingen in een zekere mate bestaan, eigenlijk als leerlijnen. Dat maakt het gemakkelijker voor degenen die al met een van de opleidingen bezig zijn, om gewoon de studie af te maken.

Het gaat echter mede om wat er op het getuigschrift komt te staan als naam, en wat de graad en de toevoeging zijn. Mogelijk kan een student ervoor kiezen meteen over te stappen naar de brede opleiding en daarvan een getuigschrift te krijgen – mogelijk meer herkenbaar, en actueler.

Bij c.

Er wordt gesproken over het vaststellen van de nadere vooropleidingseisen. Daarbij staat 'kan' maar het is simpelweg een kwestie van 'moeten'. Men denkt als wetgever aan de situatie dat de eisen voor de oorspronkelijke opleidingen gelijk zijn, maar dan moet er toch vaststelling ervan plaatsvinden. De naam is namelijk ook anders, op te nemen in de Ratho, met alle consequenties van dien.

Bij d.

Er wordt gesproken over het gedeeltelijk of geheel terugdraaien. We zouden graag willen weten hoe dit praktisch gezien uitwerkt. In de WHW staat namelijk het volgende:

... kan Onze Minister desgevraagd bepalen dat het instellingsbestuur uiterlijk bij de aanvang van het zesde studiejaar, nadat de samenvoeging heeft plaatsgevonden, deze ongedaan maakt zonder dat daarvoor instemming als bedoeld in het eerste lid noodzakelijk is. Alsdan legt het instellingsbestuur voor de afzonderlijke opleidingen het visitatierapport over op de datum waarop het instellingsbestuur van de samengevoegde opleiding het visitatierapport zou moeten overleggen.

Er is hier sprake van het ongedaan maken van de samenvoeging, en dat betekent naar onze mening dat het gaat om een 'totaal ongedaan maken'. Of denkt men aan meerdere opleidingen die zijn samengevoegd en dat binnen zes jaren (de periode die staat voor de her-accreditatie) een of meer opleidingen zich weer afscheiden. Dan blijft er dus 'van alles' over. Het lijkt ons goed dat hier duidelijkheid over wordt geschapen.

Paragraaf 6: Gezamenlijk verzorgen van een nieuwe opleiding

Artikel 12: Criteria voor het gezamenlijk verzorgen van een nieuwe opleiding

De Minister stemt in met een voornemen tot het gezamenlijk verzorgen van een nieuwe opleiding als bedoeld in artikel 7.3c van de wet indien is voldaan aan artikel 6 van deze regeling.

Dat is dus erg logisch. Maar we missen iets dat wel in artikel 7.3c van de wet staat: *Een instelling voor hoger onderwijs kan gezamenlijk met een of meer Nederlandse of buitenlandse instellingen voor hoger onderwijs een opleiding of een afstudeerrichting verzorgen.*

Het betreft het gezamenlijk verzorgen van een afstudeerrichting. Mogelijk dat de overheid hiermee verder niets wil doen. Maar laten we bezien of er toch wel iets mee dient te worden gedaan.

Paragraaf 7: Overgangs- en slotbepalingen

Artikel 14: Overgangsbepaling

Een aanvraag die vóór de inwerkingtreding van deze regeling is ingediend, alsmede een bezwaarschrift tegen een besluit op dat voornemen, wordt overeenkomstig de Regeling macrodoelmatigheid hoger onderwijs afgehandeld, tenzij toepassing van deze regeling tot een voor de aanvrager, positief advies dan wel een positief besluit leidt.

Artikel 15: Inwerkingtreding

Onder gelijktijdige intrekking van de Regeling macrodoelmatigheid hoger onderwijs, treedt deze regeling in werking met ingang van de dag na de datum van uitgifte van de Staatscourant waarin zij wordt geplaatst.

Artikel 16: Citeertitel

Deze regeling wordt aangehaald als: Regeling macrodoelmatig opleidingsaanbod hoger onderwijs 2023. Deze regeling zal met de toelichting in de Staatscourant worden geplaatst.

Prima, dat artikel 14. Maar wie gaat kijken of deze nieuwe regeling positiever kan uitvallen? Moet de CDHO c.s. bij het doorlopen van de procedure zien dat er een negatief advies en dus een

negatief besluit aan dreigt te komen... en dat de CDHO dan zelf overstapt naar de nieuwe regeling? En vraagt men eventueel de instelling om bepaalde zaken aan te leveren of aan te passen?

5 Toelichting

We stappen over naar de toelichting. Die stukken doorlopen is mede van belang vanwege het feit dat deze teksten ook in de Staatscourant worden opgenomen. Instellingen kunnen er in bepaalde gevallen en zeker bij twijfel naar verwijzen. Ook mag het niet zo zijn dat uitspraken in de toelichting in tegenspraak zijn met wat in de regeling zelf staat.

We zullen niet alles gaan herhalen wat al in het algemeen is gesteld en aan de orde is geweest bij de behandeling van het voorstel zelf.

De teksten worden afgewisseld met onze kanttekeningen die *cursief* zijn gemaakt.

Algemene toelichting

Algemeen

Deze regeling vormt het beoordelingskader voor de Minister voor het toetreden van een nieuwe bekostigde opleiding of reeds bestaande onbekostigde opleiding tot het bekostigde stelsel, voor het starten van een nevenvestiging bij een bekostigde opleiding, voor het verplaatsen van een bestaande bekostigde opleiding of voor het samenvoegen van bestaande bekostigde opleidingen. Gelijktijdig met de inwerkingtreding van deze regeling, wordt de Regeling macrodoelmatigheid hoger onderwijs uit 2018 (hierna: vorige regeling) ingetrokken. De reden hiervoor is tweeledig.

Het begrip 'onbekostigd' komt als zodanig niet in de WHW voor. Het gaat om aanbieders die vallen onder 'Rechtspersonen voor het hoger onderwijs' en derhalve geen bekostiging van de overheid ontvangen. Het is beter om te spreken van een 'private opleiding'.

De transitie van een bestaande onbekostigde opleiding (om dat begrip toch maar hier te gebruiken) naar een bekostigde opleiding lijkt ons een eigen dynamiek te kennen. Het ligt eigenlijk voor de hand om dit hier niet apart te noemen, mede omdat de private instellingen nooit naar de CDHO behoeven te stappen als het gaat om de doelmatigheid. Dus hier weglaten en er een aparte kader voor opstellen!

Ten eerste wordt met deze regeling, ten opzichte van de vorige regeling, meer transparantie en navolgbaarheid beoogd in de beoordeling en besluitvorming en een betere uitvoerbaarheid verwacht voor hoger onderwijsinstellingen die aanvragen doen in het kader van deze regeling. In deze regeling zijn wijzigingen doorgevoerd met het oog op de verdere uitwerking van de bestaande juridische grondslag uit de Wet op het hoger onderwijs en wetenschappelijk onderzoek (WHW), zijn de begrippen en de toetsingscriteria verduidelijkt evenals de aanvraagprocedures zodat deze beter aansluiten op de praktijk.

Prima verwoord, maar de praktijk kan vele malen weerbarstiger zijn. De minister spreekt in het begin van deze passage over 'verwacht'. Natuurlijk is er geen mogelijkheid om op voorhand ergens zeker van te zijn – hoewel je mag verwachten dat er intussen wel erg veel ervaring is opgedaan. Dat blijkt ook wel, mede tussen de regels door, maar het is dan tevens van belang om meteen aan de slag te gaan met het monitoren van de effecten. Ook zal al snel blijken hoe de onderwijskoepels hun plannen gaan presenteren en hoe ze de benodigde aanpak willen vormgeven, op de korte termijn.

Roep dus een expertgroep bijeen die snel kan handelen en de minister van advies kan dienen, zonder meteen weer alles in het overlegcircuit te gooien.

Er wordt gesteld dat de begrippen zijn verduidelijkt. Maar helaas kloppen bepaalde begrippen niet. Daarbij is nog wel werk aan de winkel. Ook willen we graag weten wat men bedoelt met 'beter aansluiten bij de praktijk'.

In de tweede plaats wordt de vorige regeling met de inwerkingtreding van deze regeling ingetrokken vanwege een beleidswijziging ten aanzien van macrodoelmatig opleidingsaanbod, die voortvloeit uit de Strategische Agenda Hoger Onderwijs en Onderzoek en de beleidsbrief hoger onderwijs en wetenschap.

Om een doelmatig opleidingsaanbod en een doelmatige taakverdeling tussen instellingen in het hoger onderwijs te realiseren, stimuleert het nieuwe beleid:

Wat is een doelmatige taakverdeling? Wat wordt daarmee bedoeld? Moeten de instellingen die zich nu vooral zeer autonoom mogen gedragen, de taken verdelen? We denken dat de VH en de UNL hierbij aan zet zijn.

- vernieuwing van het onderwijs zoveel mogelijk via het reeds bestaande opleidingsaanbod, en;
- meer samenwerking en afstemming tussen instellingen over de ontwikkeling van het opleidingsaanbod.

Vergeef het ons, maar was is dat voor vreemd taalkundig gebruik aan het eind van het eerste bolletje: , en; ?

Er wordt gesproken over een regeling die in dienst staat van een vorm van 'vernieuwing'. Het lijkt ons dat het eerder gaat om het mogelijk maken van een vorm van 'actualisatie' van het aanbod, met het aanpassen aan de dynamiek in het werkveld. Tevens kunnen instellingen daarop anticiperen, eerst binnen de opleidingen, dan met leerlijnen en vervolgens, als het kan, met nieuwe kwalificaties.

In de beleidsbrief hoger onderwijs en wetenschap streeft de Minister naar meer rust en ruimte in het stelsel. De bovengenoemde beleidswijziging past binnen het streven om via regelgeving meer rust en ruimte in het stelsel te stimuleren en te faciliteren. Deze regeling is dan ook langs de genoemde uitgangspunten opgesteld.

Het huidige opleidingsaanbod is groot en het is - vanuit het oogpunt van de studiekeuzer, het afnemende werkveld en een doelmatig functioneren van het hoger onderwijsstelsel - belangrijk dat dit in zijn geheel, landelijk gezien, doelmatig blijft.

Doelmatigheid nastreven is mede het maken van keuzes, ook en vooral door de overheid, op basis van allerlei randvoorwaarden. Is het nu ook een kwestie van 'uitdunnen'... of zorgen voor het 'bundelen'?

Is het voorstelbaar dat er eerst maar eens een tweetal jaren wordt bekeken hoe de instellingen kunnen omgaan met het vernieuwen van de bestaande opleidingen? Er kunnen altijd redenen zijn om nieuwe trajecten te implementeren, maar dan zouden er ook best een paar kunnen worden verwijderd. Zo valt met z'n allen een proces in gang te zetten.

Laat men alvast voornemens formuleren en door de CDHO laten analyseren op de effecten op het huidige aanbod. Schakel er ook een expertgroep voor in,

Samenwerking en afstemming tussen instellingen is daarbij essentieel. Het beleid en de uitwerking daarvan in deze regeling, is er op gericht dat nieuwe bekostigde opleidingen kunnen worden gestart als daarvoor, naast een aantoonbare behoefte, ook een duidelijke noodzaak is in de zin dat de beoogde vernieuwing niet door aanpassing van een reeds bestaande opleiding kan worden vormgegeven. De regeling beoogt te bewerkstelligen dat in de praktijk vernieuwing vaker via al bestaand aanbod wordt gerealiseerd en dat instellingen intensief onderling de samenwerking en afstemming opzoeken over het opleidingsaanbod en daarbij ook rekening houden met wat past bij de instellingsprofilering.

De regeling lijkt ons daarvoor niet toereikend, zeker als het nodig is om de bezetting van de CDHO groter te maken dan wel een aparte organisatie ter ondersteuning te hebben om bijvoorbeeld op basis van de voornemens te bezien hoe de aanvragen 'in het gareel zijn te houden'. Er zullen ook veel meer adviezen nodig zijn, om duidelijk te maken wat het beste is.

Dit geeft meer grip op en draagt bij aan de macrodoelmatigheid van het opleidingsaanbod als geheel. Het kan bijdragen aan het anticiperen op ontwikkelingen om opleidingen toekomstgericht te houden, denk aan opleidingen in tekortsectoren en het inspelen op maatschappelijke transitie.

Het anticiperen op ontwikkelingen door opleidingen en hun instellingen kent een grote diversiteit. Er moet worden gekeken naar wat er zich landelijk, regionaal, lokaal en intern binnen het eigen deel van de (grote) gemeente afspeelt. Dat allemaal op elkaar afstemmen zal met deze regeling nog een stuk belangrijker worden. Hoe gaan we dit in ons land regelen – los nog van de doelmatigheid met het meenemen van de internationale instroom?

*Toekomstgericht handelen is een proces waaraan voortdurend dient te worden gewerkt en ook gesleuteld. Kan dit bij de herbeoordeling van een opleiding op een of andere wijze worden meege-
nomen? Daarbij kan tevens door het panel worden gevraagd naar voornemens die men heeft,
wijzend op veranderingen die men recent heeft geconstateerd en waarover ook 'verantwoording
dient te worden afgelegd'?*

Daar waar - op basis van deze regeling - behoefte en ruimte blijkt voor het starten van een nieuwe
opleiding, blijft uiteraard de mogelijkheid bestaan om toestemming te verkrijgen om als nieuwe
opleiding toe te treden tot het bekostigde stelsel (of een nevenvestiging, verplaatsing of samen-
voeging door te voeren). Naast het starten van nieuwe opleidingen, is het ook van belang dat in-
stellingen op eigen initiatief hun opleidingen afbouwen als deze niet meer bijdragen aan een doel-
matig onderwijsaanbod en een doelmatige taakverdeling tussen instellingen.

*Het is een lofwaardig streven van de overheid om ervoor te pleiten dat instellingen op eigen initiatief
stoppen met opleidingen. Dat is zeker zinvol als een 'oorspronkelijke' opleiding z'n waarde heeft
verloren en de instelling hardnekkig probeert deze licentie te gebruiken voor allerlei afstudeerri-
chtungen, onder nieuwe namen en zonder verder te wijzen op de oorspronkelijke naam.*

*Dat gebeurt nu toch al. Het zou de overheid sieren om samen met de VH en de UNL eerst maar
eerst een dergelijke 'schoonmaakactie' in gang te zetten. In samenhang daarmee kan worden
bezien waar vervolgens ruimte voor nieuwe opleidingen is, mogelijk met gebruikmaking van die
oude licenties.*

Vernieuwing via het reeds bestaande opleidingsaanbod wordt gestimuleerd door instellingen te
informereren waar bij de toetsing van opleidingen op kwaliteit door de NVAO de grenzen liggen voor
aanpassing van een bestaande geaccrediteerde opleiding. Het veranderen van de inhoud van de
opleiding hoeft geen gevolgen te hebben voor de accreditatie.

*Er wordt opmerkelijk genoeg gesproken over het hebben van grenzen voor het aanpassen van een
bestaande opleiding, op een of andere wijze, aangereikt door de NVAO. Wil de overheid graag
deze grenzen hebben, om te zien waar een opleiding 'uit de voegen barst' en het hebben van een
nieuwe opleiding onvermijdelijk is? Maar... waar staat het?*

*We hebben gekeken bij de NVAO, vooral ook omdat het echt aanpassen van een opleiding kan
leiden tot het moeten gaan hanteren van een nieuwe naam – dus niet noodzakelijkerwijze tot een
nieuwe opleidingen. We vonden de volgende tekst:*

NVAO: Het gaat bij het veranderen van een opleiding of het ontwikkelen van een afstudeerrichting
niet om een maximaal aantal vakken of een percentage van het gehele curriculum dat gewijzigd
mag worden zonder dat een toets nieuwe opleiding van toepassing is.

Een opleiding mag inhoudelijk vernieuwen zonder dat een toets nieuwe opleiding in beeld komt, zo
lang de inhoudelijke kern van de opleiding blijft passen onder de eindkwalificaties, de naam en de
CROHO-licentie. Aan die licentie mag het inhoudelijke profiel worden verbonden zoals dat landelijk
gangbaar is en meestal is vastgelegd in een domein specifiek referentiekader (WO) door een disci-
plineoverleg of een landelijk beroeps- en opleidingsprofiel (HBO) door een landelijke opleidings-
overleg (LOO).

*Het lijkt ons dus onvermijdelijk dat de overheid of iets opneemt hierover in de regelgeving of in
overleg gaat met de NVAO om dit verder uit te werken. Dat kan ook met een verdere aanvulling op
de regeling met een bepaalde format.*

*Is het vervolgens de bedoeling dat die LOO's (Ad en Bachelor) gaan meekijken? Kunnen ze worden
ingeschakeld bij het bezien van de voornemens en dan eventueel het voortouw voor overleg te
nemen? Het is zo dat men nu werkt met opleidings- en beroepsprofielen, en kernen ervan (BoKS,
Body of Knowledge & Skills). Moet de dynamiek ook terug te vinden zijn in zo'n BoKS? Moeten
ze kleiner worden of juist groter? Het is nl. zo dat de opleidingen voor de accreditatie en beoordeling
hierop leunen.*

*In brede opleidingen kan eigenlijk al heel veel, want daarom zijn ze zo ontstaan. Is het vreemd om
te veronderstellen dat naast dergelijke (ver)brede opleidingen eigenlijk weinig nieuwe opleidingen*

zijn te verwachten? Het is zeker een situatie die door de CDHO en de NVAO in de gaten kan en mag worden gehouden.

De praktijk laat zien dat er, mede als gevolg van (on)bekendheid en onduidelijkheid over de ruimte die er is, tussen en binnen instellingen verschillend wordt omgegaan met de manier waarop vernieuwing van het opleidingsaanbod wordt vormgegeven. Waar sommige instellingen ruimte zien om te vernieuwen binnen het bestaande opleidingsaanbod, wensen andere instellingen voor grofweg dezelfde ontwikkeling een nieuwe opleiding te starten.

Hier komt dus een interessante aap uit de mouw, om het zo maar eens te zeggen. Het hebben van een nieuwe regeling is mede te komen tot een aanpak die strakker dient te worden gehanteerd door de instellingen. Het kan nu nog leiden tot een vorm van haat en nijd, met afgunst, als de ene instelling gewoon z'n gang gaat en daarmee ook kan weggomen – met opleidingen en vooral ook uitwaaiende afstudeerrichtingen, binnen alle varianten. De controle is mogelijk ook ontoereikend geweest, en dat lokt dan ook weer andere acties uit.

Natuurlijk heeft de overheid met de CDHO en de NVAO in heel veel gevallen goedkeuring verleend voor nieuwe opleidingen, wellicht mede door het ontbreken van harde criteria om bij twijfel niet mee te gaan met de instelling. Ook het heel vrij omgaan met leerlijnen, tracks en afstudeerrichtingen is al geruime tijd een normale manier van handelen, mede door het ontbreken van mogelijkheden om op basis van signalen in te grijpen.

We bevelen de overheid aan om, als de regeling ingaat, een jaar lang een aantal bijeenkomsten te organiseren om de instellingen klip en klaar te vertellen wat er wordt verwacht. Maar tevens kan parallel daaraan ook door de CDHO en de NVAO met kleinschalige sessies samen met hogescholen en universiteiten te kijken naar hoe om te gaan met voornemens, aanvragen en het monitoren van de gehele invoering.

Dat kan ook per sector, en voor de opleidingen apart (Ad, B en M).

Uitvoering

Een conceptversie van deze wijzigingsregeling is voorgelegd aan DUO en de Inspectie van het Onderwijs met het verzoek een uitvoeringstoets hierover uit te brengen.

Het betekent dat alles uitvoerbaar is en controleerbaar. Wat is daarbij de rol van de Inspectie geweest? Is dit allemaal uitvoerbaar of heeft men toch kritische kanttekeningen geplaatst? Het laatste lijkt ons onvermijdelijk.

Regeldruk

Aan deze regeling is geen aanvullende regeldruk verbonden. De wettelijke taak waaruit de macrodoelmatigheidstoetsing in deze regeling voortvloeit, is onveranderd. De macrodoelmatigheidstoets in deze vorm (waarbij het instellingsbestuur een aanvraag doet, de CDHO hierover advies uitbrengt en de Minister hierover besluit) bestaat reeds vele jaren.

Dit lijkt ons wel erg kort door de bocht. Er moeten voornemens worden ingediend en afgehandeld. Er kunnen meer groepen belanghebbenden reageren. Dat vraagt om behoorlijk veel werk, meer dan nu het geval is bij de CDHO.

Deze regeling komt grotendeels overeen met de Regeling macrodoelmatigheid hoger onderwijs uit 2018. De regeling biedt, ten opzichte van de vorige regeling, meer transparantie en navolgbaarheid in de beoordeling en besluitvorming en een betere uitvoerbaarheid voor hoger onderwijsinstellingen die aanvragen doen in het kader van deze regeling.

Hetgeen wordt gesteld over transparantie..., navolgbaarheid...en uitvoerbaarheid... dat is nog maar de vraag. Er ontbreken nog wel een heleboel zaken zoals in dit document is aangegeven.

De wijzigingen in deze regeling zien met name toe op een verduidelijking van de begrippen en de toetsingscriteria evenals de aanvraagprocedures zodat deze beter aansluiten op de praktijk. Voor zover deze regeling de praktijk in lijn brengt met de regeling door meer duidelijkheid te scheppen vergeleken met de huidige regeling, is aan deze regeling geen aanvullende regeldruk verbonden. Denk hierbij aan het subcriterium “profiel van de instelling” bij het ruimtecriterium en de kwalitatieve onderbouwing van de aanvraag. Deze gegevens wordt onder de Regeling macrodoelmatigheid

hoger onderwijs van 2018 ook reeds opgevraagd. Als het gaat om elektronisch indienen van de aanvraag en beperking van de omvang van het aanvraagdossier is er sprake van verlichting omdat beide maatregelen tijdswinst opleveren voor de onderwijsinstellingen en de betrokken partners.

Mooi dat de overheid deze verwachting uitspreekt. Maar de omvang is niet maatgevend. Juist het worden gedwongen om de lengte van een aanvraag te beperken noopt tot het maken van keuzes, en vaak met cruciale gevolgen. De tijd die daarvoor nodig is, kan best meer beslag op de inzet van mensen leggen.

Daarnaast beoogt deze regeling meer vernieuwing van het bestaande opleidingsaanbod te realiseren en meer samenwerking en afstemming te stimuleren tussen instellingen over de ontwikkeling van het opleidingsaanbod. Door middel van vernieuwing via het reeds bestaande opleidingsaanbod en de mogelijkheid tot indiening van een clusteraanvraag verminderen de administratieve lasten voor de onderwijsinstellingen en de betrokken partners.

Graag toch nog even wat meer zeggen over de betrokken partners. Welke heeft de overheid in dit verband in gedachten? Wat echter toch meer onderbouwing verdient, is het stellen dat de lasten bij een clusteraanvraag verminderen. Er zal nog steeds veel moeten gedaan in zo'n verband.

In deze regeling worden instellingen gevraagd hun voornemens voor nieuwe opleidingen (maximaal een half A4) in een vroege fase kenbaar te maken.

Graag uitgaan van de digitale mogelijkheden hierbij. Er kan een formulier zijn waarin simpelweg het gebruiken van meer dan een bepaald aantal woorden onmogelijk is. Ook dan is het format beter vorm te geven.

Dit kan de samenwerking en afstemming tussen instellingen ten goede komen. Deze maatregel lijkt de regeldruk te vergroten maar bij de aanvraag dient de instelling aan te geven hoe de afstemming heeft plaatsgevonden. Het bekend maken van een voornemen kan daarom de aanvraag juist vergemakkelijken, waardoor per saldo geen extra regeldruk ontstaat.

Bovendien vindt afstemming bij voorkeur plaats binnen reeds bestaande overlegstructuren, zoals sectorale adviescolleges in het hbo en discipline-overleggen in het wo.

Is hier wel sprake van een realistische insteek? Het overleg binnen het hbo zit wat complexer in elkaar dan hier zo losjes geschetst, zeker met zeer autonoom handelende hogescholen. Een SAC bestaat uit directeurs, en dan gaat om een meer strategische en bestuurlijke insteek. Men heeft tevens te maken met drie soorten opleidingen, de Ad, Bachelor en Master.

Onze aanbeveling is om op korte termijn na te gaan welke structuur het beste hierbij past en ook werkbaar is. Als men het daarover eens is, kunnen de CDHO en de NVAO ook daarmee rekening houden, ook als er vragen zijn over een bepaalde aanpak.

Daarnaast worden instellingen gevraagd te onderbouwen waarom de nieuwe opleiding een noodzakelijke aanvulling is op het bestaande landelijke opleidingsaanbod en waarom de gewenste ontwikkeling niet kan worden vormgegeven binnen een al bestaande opleiding. De regeldruk die hieraan verbonden is, is vergelijkbaar met de Beleidsregel doelmatigheid hoger onderwijs 2012.

Artikelsgewijze toelichting

Artikel 3: Bekendmaking voornemen tot aanvraag

Nieuw in deze regeling is het procedurele verzoek aan de instellingen om alvorens een macrodoelmatigheidsaanvraag te starten hun voornemen daartoe kenbaar maken.

Het doel is om instellingen te faciliteren een doelmatig nieuw opleidingsaanbod te ontwikkelen door samenwerking en gezamenlijke afstemming. Voor dergelijke samenwerking en afstemming is een goed overzicht over de voornemens ten aanzien van het opleidingsaanbod belangrijk. Instellingen wordt daarom voortaan gevraagd hun voornemens voor nieuwe opleidingen (opleidingsniveau, richting en een korte samenvatting (maximaal een half A4) van de voorgenomen inhoud van de opleiding) reeds in relatief vroege fase bekend maken. Het kenbaar maken van het voornemen kan bovendien bijdragen aan de onderbouwing van de aanvraag.

De laatste zin is wat raadselachtig. Wat verstaat de overheid onder 'dat een voornemen ook al bijdraagt aan de 'onderbouwing' van de aanvraag'?

Uiteraard mag worden verwacht dat de echte aanvraag aansluit bij hetgeen in het voornemen staat. Maar mag de CDHO daarbij al leunen op een samenvatting van een half A4'je? Is het een optie om in het voornemen een aantal vragen of criteria op te nemen die nadrukkelijk als een 'vooruitschaduw' van de aanvraag zijn te beschouwen?

Het totaaloverzicht van voornemens (dat door de CDHO wordt gepubliceerd op haar website) informeert de instellingen over de ontwikkeling van nieuwe opleidingen en helpt instellingen om – reeds aan de voorkant van het proces – met elkaar hierover in gesprek te gaan.

Of over het verbreden en het niet hoeven melden van nieuwe afstudeerrichtingen, zoals instellingen nu gewoon doen. En dan pas bij de heraccreditatie te zien valt hoe dit uitwerkt... Stel dat de andere zeggen dat ze die nieuwe opleidingen niet zien zitten... en dus zeggen: waardeeloos, niet toestaan... enz. Hoe daarmee om te gaan?

Het kan ook voor andere belanghebbenden, zoals onbekostigde instellingen en het afnemend werkveld, behulpzaam zijn. In het middelbaar beroepsonderwijs zijn de instellingen sinds 2015 verplicht om hun voornemens voor nieuwe opleidingen kenbaar te maken. In het hoger onderwijs waar geen sprake is van een wettelijke plicht tot het kenbaar maken van het voornemen wordt de samenwerking tussen de instellingen op het opleidingsaanbod gestimuleerd door instellingen te verzoeken om hun voornemens kenbaar te maken. Er wordt gemonitord in hoeverre instellingen aan dit verzoek gehoor geven.

Je kunt je afvragen wat de private instellingen eraan hebben, ook gelet op de publiek te maken voornemens van de bekostigde collega-instellingen? Kunnen zij op basis van die informatie dan snel iets starten en dus meteen in de markt zetten? Ze zouden dit ook kunnen doorspelen aan de CDHO zodat men daar met die nieuwe private opleidingen rekening kunnen houden. Is dat ook een vorm van 'marktwerking'?

Eigenlijk is ook de vraag gerechtvaardigd hoe het werkveld kan reageren en op welke gronden kanttekeningen zijn te plaatsen? Veel van die organisaties, branches en beroepsverenigingen zullen wellicht al zijn geraadpleegd door een instelling, dus wat kan men dan nog toevoegen. Het kan ook zijn dat een beroepenveldcommissie namens een opleiding in de pen klimt, om kanttekeningen te plaatsen. Maar zo'n commissie heeft evenwel geen formele status, in het hbo, dus dan moet de CDHO een stevige afweging maken.

Het MBO is toch wel andere koek als het gaat om nieuwe kwalificaties, en niet zo simpel als het hier wordt geschetst. Het gaat om de SBB en dan zijn er ook de zgn. sectorkamers.

Op deze manier wordt verkend hoe de samenwerking op nieuw opleidingsaanbod mogelijk in toekomstige wetgeving kan worden verankerd.

Hoe wordt dit verkend? Door wie?

Concreet betekent dit dat er elk kalenderjaar twee vaste momenten zijn waarop instellingen voornemens voor nieuwe opleidingen kenbaar kunnen maken bij de CDHO:

- Voor 15 maart (waarbij alle ingediende voornemens door de CDHO uiterlijk op 30 maart worden gepubliceerd); en
- Voor 15 september (waarbij alle ingediende voornemens door de CDHO uiterlijk op 30 september worden gepubliceerd).

Kijk, hier slaat de twijfel dus toe als het gaat om de tijdlijn die aan de regeling is te koppelen – los van het voorstel om van 30 maart toch maar 31 maart te maken, zijnde de laatste dag van die maand. Het kenbaar maken gebeurt, zo lezen we, in de maanden daarvoor. Het gaat erom dat de CDHO vervolgens twee keer per jaar alle ingeleverde voornemens in een klap op de website zet. Nogmaals, we nemen niet aan dat de CDHO elk voornemen direct op haar website zet en op 31 maart die lijst afsluit – om bijvoorbeeld op 1 april alweer een aantal volgende voornemens in ontvangst te kunnen nemen voor een nieuwe lijst.

Een instelling heeft twee keer per jaar de mogelijkheid om een voornemen kenbaar te maken. Deze frequentie wordt voldoende geacht omdat het zorgvuldig ontwikkelen van een nieuwe opleiding tijd kost. Het voornemen reeds in een relatief vroege fase van de ontwikkeling van een nieuwe opleiding kenbaar maken bij de CDHO heeft geen gevolgen voor het snel inspelen op de ontwikkelingen

in de arbeidsmarkt en maatschappij omdat de instelling niet wordt opgehouden in het proces van ontwikkeling van een opleiding. Het is de bedoeling dat een instelling die een voornemen heeft kenbaar gemaakt binnen twaalf maanden haar macrodoelmatigheidsaanvraag indient.

We nemen niet aan dat elke instelling maar één voornemen mag indienen, per half jaar. Men zal ongetwijfeld bedoelen: ... de mogelijkheid om voornemens kenbaar te maken. En dan om te worden opgenomen in de lijsten per 31 maart en 30 september.

Graag duidelijkheid, overheid: Is het de bedoeling of is het een eis?

Artikel 4: Indienen aanvraag

Indienen aanvraag

Uit artikel 6.2, eerste lid, in samenhang met de definitie van instelling en instellingsbestuur, bedoeld in artikel 1 van de WHW, volgt dat indien de aanvraag een gezamenlijke opleiding betreft, wordt deze ingediend door het instellingsbestuur dat, of de instellingsbesturen gezamenlijk die, in Nederland is resp. zijn gezeteld.

In artikel 1 van de WHW staat dat het gaat om een instelling en ook een rechtspersoon voor het hoger onderwijs. In deze regeling slaat de definitie alleen terug op 'instelling'.

Rare zin eigenlijk, zoals hier geformuleerd. We doen hier een poging tot het zo goed mogelijk formuleren ervan, met de aanpassingen cursief opgenomen. Het gaat dus om een samenwerking met een buitenlandse instelling.

Uit artikel 6.2, eerste lid, in samenhang met de begripsbepalingen voor instelling en instellingsbestuur, bedoeld in artikel 1 van de WHW, volgt dat, indien de aanvraag een gezamenlijke opleiding betreft, deze wordt ingediend door het instellingsbestuur dan wel de gezamenlijke instellingsbesturen die in Nederland is resp. zijn gezeteld.
--

Het wordt sterk aanbevolen om de aanvragen elektronisch in te dienen, en niet meer per post. Indien de aanvraag elektronisch wordt ingediend geldt ten aanzien van het tijdstip van ontvangst door OCW het tijdstip waarop de aanvraag het ICT-systeem van OCW heeft bereikt (artikel 2:17, tweede lid, van de Awb). Daarop bevestigt de CDHO namens OCW de ontvangst van de elektronisch ingediende aanvraag (artikel 4:3a, van de Awb). Indien de aanvraag per post wordt ingediend, geldt voor de datum van indiening van de aanvraag de datum van ontvangst van de aanvraag per post.

En hoe zit het dan met de bevestiging? Per post of ook digitaal?

Gezien de omvang van aanvraagdossiers die worden ingediend, is in deze regeling nieuw dat een richtlijn voor de omvang van de aanvraag is toegevoegd. De richtlijn is dat het ingevulde aanvraagformulier plus een eventuele toelichting van het instellingsbestuur tezamen maximaal 15 pagina's.

Laat men gewoon klip en klaar hierbij zijn. Het is een voorwaarde en geen richtlijn. Helder lijkt ons. Men kan in het digitale format ervoor zorgen dat bepaalde grenzen aan het aantal woorden worden gesteld.

De bijlagen vallen dus niet onder de richtlijn van 15 pagina's.

Kort en bondig is de norm. Openbare stukken (zoals strategische agenda's, instellingsplannen, openbare onderzoeken) hoeven niet te worden bijgevoegd; verwijzing door middel van een link naar een website en de vindplaats binnen het openbare stuk (zoals relevante paginanummers) volstaat.

Bij gebruik van dergelijke stukken is het belangrijk dat door het instellingsbestuur niet alleen wordt verwezen naar het stuk maar dat in de aanvraag duidelijk naar voren komt waarom het betreffende stuk relevant is voor de aanvraag. De onderbouwing ten aanzien van de relevantie ligt bij de instelling.

Laat de overheid de eerste twee jaren een soort helpdesk instellen om voor een ondersteuning te zorgen. Die kan verplicht worden geraadpleegd – en dan is er meteen een vorm van monitoring.

Aanvragers dienen, met inachtneming van de Algemene verordening gegevensbescherming, zo min mogelijk persoonsgegevens in het aanvraagformulier en een eventuele toelichting op te nemen. Er zullen altijd enkele persoonsgegevens op het aanvraagformulier en in de eventuele

toelichting vermeld staan. Deze worden, voor publicatie, door de CDHO waar nodig geanonimiseerd.

Dat geldt, nemen we aan, ook voor het voornemen. Maar andere instellingen en belanghebbenden moeten wel ergens kunnen aankloppen. We nemen aan dat de CDHO hierbij een bemiddelende rol wil en mag spelen.

Onvolledige aanvraag

Voor zover op het ingediende aanvraagformulier het onderdeel basisgegevens onvolledig is ingevuld dan wel ontbreekt, stelt de CDHO de aanvrager in de gelegenheid om de aanvraag binnen vier weken na ontvangst aan te vullen (artikel 4:5, van de Awb). Indien de ontbrekende basisgegevens na het verstrijken van die termijn niet zijn verstrekt, kan de aanvraag niet in behandeling worden genomen op gronden genoemd in artikel 4:5, van de Awb.

Er moet goed moeten bekeken hoe het zit met de tijd tussen het 'constateren' en het 'informer', dus laat men zorgen dat dit scherp in de gaten wordt gehouden.

Dit geldt ook voor het kenbaar maken van het voornemen, zoals bedoeld in artikel 3 van deze regeling. Indien uit het ingediende aanvraagformulier het reeds bekendgemaakte voornemen niet blijkt, kan de aanvraag niet in behandeling worden genomen.

Oei, die komt wel even binnen. Er kan dus geen aanvraag worden ingediend zonder eerst een voornemen kenbaar te hebben gemaakt bij de CDHO. Maar goed, het voornemen kan op 14 maart worden ingediend en de aanvraag op 16 april, om maar een handeling te schetsen. Er staat in de regeling niet dat dit niet mag, ook niet als het gaat om de reacties van anderen.

Daarbij komt ook dat het voornemen een wel heel beperkt format kent, met een paar zaken. Als het bijvoorbeeld op 14 maart arriveert bij de CDHO en er ontbreekt iets, dan zit er vaak niets anders op om een nieuw voornemen in te dienen na 1 april.

Of is het dan zo dat de CDHO automatisch alles wat tussen 15 en 31 maart binnenkomt, gaat overhevelen naar de volgende periode. En dat dan de aanvraag een half jaar vertraging oploopt?

Voor zover op het ingediende aanvraagformulier het onderdeel criteria voor instemming onvolledig is dan wel ontbreekt, wordt de termijn voor de instemming opgeschort (artikel 4:15, van de Awb).

Criteria voor instemming...?

Criteria voor het starten van een nieuwe opleiding...?

Graag verder uitwerken s.v.p. want we nemen aan dat die onderdelen wel op het formulier staan maar dat er geen tekst is aangeleverd...

Gelijktijdige aanvragen vergelijkbare opleiding

In het kader van de profilering van het onderwijsaanbod van instellingen, kan het voorkomen dat een instelling een pakket met wijzigingsvoorstellen ten aanzien van bestaande opleidingen (en/of afstudeerrichtingen) en nieuwe opleidingen wil laten beoordelen.

Het gaat zeker om het onderwijsaanbod van een instelling, maar vooral ook om de wijze waarop men denkt in te kunnen spelen op de vraag vanuit het werkveld, op korte, middellange en ook vaak de wat langere termijn.

Het gaat om de afstudeerrichtingen, maar zoals bekend is daarvan geen definitie bekend. Het kan bovendien gaan om andere delen van een opleiding. Hoe de NVAO daarbij allemaal is betrokken, is een relevante vraag.

Bij een dergelijke aanpak wordt een doelmatigheidsoordeel geveld over het totaalpakket dat de instelling voorstelt. Dat betekent een beoordeling in samenhang, waarbij de verschillende criteria voor nieuwe opleidingen, nieuwe vestigingsplaatsen, verplaatsing en samenvoeging indien van toepassing gecombineerd kunnen worden in een gewogen oordeel over het totaalpakket met voorstellen van de instelling.

We nemen aan de besluiten zijn gebaseerd op de individuele gevallen die worden aangedragen, dus niet 'alles of niets'.

Hoe zit het dan overigens met het voornemen? Dat kan ook allemaal tegelijkertijd, maar de voornemens zullen zeker een individueel karakter dienen te hebben. Dat gebeurt allemaal, zo mogelijk

qua planning, in een periode van een kleine zes maanden – opsparen tot 1 april en 1 oktober... en dan ook in samenhang.

In het kader van sectorbrede herordering op basis van een door de rijksoverheid onderschreven sectorplan, sectorale verkenning of sectorale afspraak, kan het voorkomen dat instellingen in gezamenlijkheid voorstellen doen voor nieuwe opleidingen, nieuwe vestigingsplaatsen, verplaatsingen, uitrui van opleidingen of samenvoeging van bestaande opleidingen. Een dergelijk collectief voorstel wordt in samenhang beoordeeld op doelmatigheid aan de hand van de criteria van deze regeling.

Helder... Maar ook hierbij moet goed in de gaten worden gehouden wat dit allemaal betekent voor de gezamenlijke en individuele planning.

Besluit Minister

De Minister neemt binnen acht weken een besluit over de aanvraag (artikel 4:13, van de Awb). In het Instellingsbesluit CDHO is deze termijn onderverdeeld in zes weken voor het advies van de CDHO en twee weken voor het nemen van een besluit door de Minister. Indien het niet mogelijk is binnen acht weken een besluit te nemen, deelt de Minister dit binnen deze acht weken mede en noemt daarbij een redelijke termijn binnen welke het besluit wel tegemoet kan worden gezien (artikel 4:14, derde lid, van de Awb).

Kijkt OCW mee bij de voornemens... qua druk op het beoordelen e.d.?

Zowel bij een positief als een negatief advies kan de Minister besluiten om af te wijken van het uitgebrachte advies. Een afwijking van het advies wordt door de Minister gemotiveerd (artikelen 3:46 en 3:47, van Awb).

Was en is dus zo.

Rechtsmiddelen

Tegen het besluit, zoals genoemd in dit artikel, kan door het instellingsbestuur bezwaar worden gemaakt bij de Minister. Tegen het besluit op bezwaar kan door het instellingsbestuur beroep worden aangetekend (artikel 6:7, van de Awb).

Herhaalde aanvraag

Het instellingsbestuur kan na een negatief besluit een nieuwe aanvraag voor dezelfde opleiding indienen, mits sprake is van nieuw gebleken feiten en omstandigheden (artikel 4:6, van de Awb). Na ontvangst van een negatief macrodoelmatigheidsbesluit kan het instellingsbestuur een nieuwe aanvraag doen. Daarbij dient het instellingsbestuur aan te tonen wat nieuw gebleken feiten en omstandigheden ten opzichte van de vorige aanvraag zijn, waarbij in ieder geval de motivering uit het negatieve initiële advies van de CDHO dient te worden betrokken. Om te voorkomen dat het nodig is om een herhaalde aanvraag te doen, kan de aanvrager, voorafgaand aan het indienen van de aanvraag, met de CDHO in gesprek. De Minister raadt dit sterk aan teneinde het effectief besteden van de energie die het kost om een aanvraag voor te bereiden en in te dienen.

Is er sprake van een andere situatie als de CDHO positief is... en OCW negatief. Kun je dan met OCW in gesprek? Het kan een bepaalde spanning geven in dit geval aangezien de CDHO moet gaan uitleggen waarom de minister van het advies is afgeweken. Mag de CDHO dit doen?

Waarover kun je met de CDHO in gesprek? Adviezen of verdere toelichting... of andere zaken? Geldt dit ook bij een clusteraanvraag?

Bij een herhaalde aanvraag, dient het instellingsbestuur opnieuw aan te geven bij welk eerder kenbaar gemaakte voornemen deze nieuwe aanvraag hoort, indien een voornemen kenbaar is gemaakt. De nieuwe aanvraag dient te worden gedaan binnen twaalf maanden nadat het voornemen kenbaar is gemaakt.

Opmerkelijk, 'indien een voornemen kenbaar is gemaakt'. Het is toch een eis dat er een voornemen is ingediend aangezien in de aanvraag daarnaar dient te worden verwezen?

Maar wordt hier bedoeld: Weer eerst een voornemen, voor een nieuwe aanvraag en dan weer een termijn van twaalf maanden? Laat men dus echt eens een complete tijdlijn maken.

Afwijzen en dan binnen een bepaalde termijn mag het op basis van het eerdere voornemen opnieuw - want dan is het een vernieuwde nieuwe opleiding.

Toelichten hoe is afgestemd met andere instellingen en wat uitkomst hiervan is

Het instellingsbestuur wordt verzocht om bij de aanvraag toe te lichten hoe er is afgestemd met andere instellingen over de nieuwe opleiding en wat de uitkomst van deze afstemming is.

In het commentaar op de artikelen hebben we hierover al het een en ander gemeld. Laat men alles gewoon opnemen in het formulier, standaard, met een helder format.

Uitgangspunt voor bachelor- en masteropleidingen is dat deze afstemming landelijk gebeurt.

Dit klinkt behoorlijk vaag. Moet er dan een landelijk netwerk zijn en zo ja, moet je alle instellingen meenemen? Het lijkt ons simpelweg te gaan om de landelijke effecten die een voornemen en dan ook de aanvraag hebben.

Tevens betreft het wel een nieuwe opleiding en per definitie is het dan lastig om een goed beeld te hebben van welke instellingen daar ook mee bezig zijn – en tevens bereid zijn om aan te haken. Het kan zijn dan op een voornemen allerlei reacties binnenkomen. Dan ligt het voor de hand om die partijen te bevragen. Het uitzoeken van wat nog meer belanghebbenden zijn, kan behoorlijk vertragend werken. De overheid moet dit nog eens verder bezien, in combinatie met een tijdlijn en wat er dan allemaal kan en moet gebeuren.

Voor sommige opleidingen, zoals associate degree-opleidingen, geldt dat deze sterk op de regio zijn gericht. In dat geval kan een instelling in de aanvraag toelichten waarom is gekozen voor regionaal in plaats van landelijk overleg.

Oei, de Ad is er al een hele tijd. En er zijn ook landelijke overleggen, dus ook een landelijke component is mee te nemen. Daarnaast is er een Landelijk Ad-Platform.

Er bestaat verder altijd heel veel verwarring als het gaat om een regionale onderbouwing. Wat is een regio, vraagt men zich wel eens af. Ook hierbij kan het handig zijn om in gesprek te gaan met dat landelijk Ad-Platform.

En laat de overheid tevens kijken naar de bundelingen die er zijn voor het aanbieden van de Ad-opleidingen, in zogenoemde Regionale Associate Colleges. Daarbij kunnen de ervaringen van de mbo-instellingen worden meegenomen.

Het verdient daarbij de voorkeur om al vroegtijdig met andere hoger-onderwijsinstellingen in gesprek te gaan over de plannen voor een nieuwe opleiding, zodat eventuele suggesties van andere instellingen - waar mogelijk - verwerkt kunnen worden.

Interessant, maar het zijn wel suggesties. Instellingen geven ook adviezen, leveren commentaar en hebben hun eigen belangen.

Stel dat je met elkaar als instellingen uitzoekt hoe de behoefte aan afgestudeerden is. Gaat men dan ook onderling uitvechten die een concrete aanvraag mag gaan indienen?

Is de overheid op dit punt niet te optimistisch?

Daarmee wordt het proces van het aanvragen van een nieuwe opleiding voor andere instellingen transparanter en kan dit de afstemming tussen instellingen ten goede komen. Om de administratieve lasten te beperken, gebeurt afstemming bij voorkeur via bestaande overlegstructuren, zoals discipline-overleggen of sectorale adviescolleges. Ook de organisatie- en overlegstructuur bij sectorplannen is hiervoor geschikt.

Zoals al eerder is gemeld, is een SAC niet het aangewezen gremium hiervoor. Het geldt misschien voor een deel om de sectorraden, maar het draait vooral om de LOO's – en dan voor de Bachelor en de Ad, met de laatste te zien als een stevige groeiemarkt.

Concrete uitwerking van bovenstaande is dat een instelling in de macrodoelmatigheidsaanvraag wordt gevraagd aan te geven:

Het gaat dus om een verplichting?

- Wie vergelijkbare aanbieders zijn. Waar relevant kan het ook gaan om universiteiten die een hbo-opleiding verzorgen, of hogescholen die een wo-opleiding verzorgen.

Denk aan de Open Universiteit.

- Wat deze aanbieders van het voornemen vinden. Het gaat daarbij om feitelijke informatie die is opgehaald over de ruimte (bijvoorbeeld voor de komende vier jaar) die deze aanbieders zien voor deze nieuwe opleiding gezien hun eigen opleidingsaanbod.

Prima om zo met elkaar te overleggen. Zeker voor de Ad-opleidingen is dit van zeer groot belang omdat die maar twee jaren duren, dus een kortere studiehORIZON hebben, maar tevens de kans bieden om daarna door te gaan voor een Bachelor. Juist die dynamiek moet worden meegenomen. Laten de overheid en de commissies dit niet vergeten.

Maar ja, als er een voornemen is, dan kan bij andere instellingen ook een lampje gaan branden. Als het leidt tot een vorm van samen optrekken, is dat winst.

We willen hierbij ook een paar zaken meegeven, om mee te nemen in allerlei formulieren en formats voor toelichtingen en mogelijke aanvullingen:

- *Hebben ze plannen voor een afstudeerrichting, om samen te gaan doen?*
- *Hebben ze ook allerlei gedachten met betrekking tot de Ad in combinatie met het aanvullende bachelorprogramma?*
- Wat de eigen reflectie van het instellingsbestuur op de argumenten van vergelijkbare aanbieders is.

Prima, zie ook eerdere opmerkingen. Natuurlijk is het nodig om alle organisaties die reageren op een voornemen, van repliek te dienen. Maar dan moet het gaan om serieus commentaar en goed onderbouwde suggesties. Het lijkt ons dat de CDHO (en dus de overheid) hiermee ook rekening houdt en niet klakkeloos eist dat overal een antwoord op dient te worden gegeven

De CDHO geeft in haar advies een inhoudelijke reflectie op de afstemming. Dit kan instellingen helpen om vertrouwd te raken met een goede werkwijze rondom afstemming en samenwerking. Daarnaast is dit behulpzaam voor de Minister bij de monitoring van hoe instellingen afstemmen over nieuw opleidingsaanbod en kan dit worden gebruikt bij de verkenning naar hoe de samenwerking op nieuw opleidingsaanbod mogelijk in toekomstige wetgeving kan worden verankerd.

Prima, het gaat derhalve om de monitor. Heeft men al iets in gedachten hoe dit aan te pakken? En dan ook toch heel graag een format voor de reflectie waarbij aandacht kan worden besteed aan bepaalde deelthema's: verschillende soorten – inhoud – vormgeving – variant... enz.

Geldigheid besluit op aanvraag: hertoetsingsprocedure vervalt

Vanaf 2015 bestond er een hertoetsingsprocedure voor macrodoelmatigheidsbesluiten waarvan de geldigheid recent was verstreken. Dit betrof geen formele procedure die in wet- en regelgeving was opgenomen maar een afspraak tussen de Minister en de CDHO die op de website van de CDHO stond beschreven. Kort gezegd hield deze afspraak in dat voor opleidingen waarvan het macrodoelmatigheidsbesluit recent was verstreken eenmalig een hertoetsing kon worden aangevraagd.

De macrodoelmatigheidstoets hoefde in dat geval niet of in lichtere mate te worden doorlopen. Vervolgens nam de Minister een nieuw macrodoelmatigheidsbesluit dat opnieuw voor tien dan wel zes maanden geldig was. In het uiterste geval resulteerde dit erin dat een macrodoelmatigheidstoets een geldigheid van drie jaar en drie maanden had. De termijnen in de hertoetsingsprocedure waren dan ook bijzonder ruim in vergelijking met de wettelijke geldigheidstermijn (tien dan wel zes maanden) van een macrodoelmatigheidsbesluit.

Met ingang van de datum van inwerkingtreding van deze regeling komt de hertoetsingsprocedure in het geheel te vervallen.

De reden hiervoor is tweeledig:

1. De hertoetsingsprocedure is juridisch niet houdbaar gebleken. Codificering hiervan in deze regeling is eveneens geen optie omdat het niet mogelijk is om bij ministeriële regeling af te wijken van de termijn van tien c.q. zes maanden in de wet. Hiervoor is een wetswijziging vereist. Voor een dergelijke wetswijziging ziet de Minister op dit moment geen noodzaak. De toets nieuwe opleiding bij de NVAO (waarvoor zes maanden staat) kan voorafgaand aan, tegelijkertijd met of na afloop van de macrodoelmatigheidsaanvraag worden gestart.

Wat is te verstaan onder 'na afloop'? Er is uiteraard een termijn afgesproken.

2. Het is niet wenselijk om de hertoetsingsprocedure te behouden. De beleidsmatige wens is dat wanneer voor een opleiding een macrodoelmatigheidsaanvraag wordt gedaan, de opleiding op korte termijn ook daadwerkelijk start. Dat is belangrijk om met het opleidingsaanbod snel te kunnen inspelen op de vastgestelde behoefte aan en ruimte voor deze opleiding en omdat het niet de bedoeling is dat een instelling die een nieuwe opleiding aanvraagt andere instellingen ophoudt in de ontwikkeling van het opleidingsaanbod.

Kort gezegd: de behoefte aan en ruimte voor een opleiding kunnen snel veranderen. Wanneer de termijn van tien dan wel zes maanden is verlopen en de opleiding is niet tijdig geregistreerd in het Croho dan staat de mogelijkheid open om een nieuwe macrodoelmatigheidsaanvraag te starten.

Het is zonder meer goed om ervoor te zorgen dat er snel kan worden gehandeld, om in te spelen op dynamiek in het werkveld. Maar vervolgens moet de overheid wel zorgvuldig de procedure laten doorlopen, om op elk punt de juiste besluiten te kunnen nemen. In het verlengde daarvan hebben de instellingen ook hun belangen, om die zo goed mogelijk te mogen verdedigen.

Maar door het bekendmaken van een voornemen, mogelijkheden die belanghebbenden hebben om daarop te reageren, het moeten samenwerken waar nodig en mogelijk en het geven van allerlei lastig op te halen informatie is er sprake van een behoorlijke uitdaging – in samenhang met het toch afhankelijk zijn van anderen, partners en instellingen die samen met elkaar willen optrekken.

Hierbij speelt nu nadrukkelijk mee dat er op veel plaatsen in de regeling sprake is van een vorm van onderlinge en gezamenlijke afhankelijkheid. De ene instelling werkt snel en zorgt op tijd voor alle informatie, terwijl een andere instelling de zaak vertraagt. Daarbij kan 'het' werkveld bij verschillende instellingen aankloppen om te bezien hoe een nieuwe opleiding (of een leerlijn) is op te zetten, om vervolgens te merken dat interne besluitvormingsprocedures sterk van elkaar kunnen verschillend.

Ook kan er al gaandeweg een instelling afhaken of juist alsnog aanhaken. Ook belangstellende en vooral belanghebbende organisaties en instellingen kunnen ook wel wat zand in de raderen strooien, niet eens bewust maar omdat ze ook hun eigen tempi kennen bij dit soort zaken.

Het kan op een gegeven moment vastlopen en nergens toe leiden – lijkt het. Dan moet men bezien of het niet beter is om te gaan werken met leerlijnen, minoren en afstudeerroutes en dergelijke. Daarbij kan snel worden gehandeld als er elke twee jaren een update nodig is.

Wat we hiermee willen zeggen is dat er mogelijk door deze regeling een geheel andere opzet in de vormgeving van opleidingen, en leerroutes zoals de Ad-Bachelor en Bachelor-Master, voet aan de grond gaat krijgen.

De overheid zal minder te maken gaan krijgen met nieuwe opleidingen maar des te meer met allerlei vormgevingen binnen de opleidingen zelf. Kan de CDHO straks worden ingezet om daarbij een oogje in het zeil te gaan houden? Moet de NVAO straks in de gaten gaan houden om er nog wel sprake van een opleidings- en beroepsprofiel? Komen er afstudeerprofielen met een bepaalde kern? Wie weet...

Artikel 5: Beoordelen aanvraag

Zienswijze

In het kader van transparantie en afstemming tussen de instellingen worden het door het instellingsbestuur ingediende aanvraagformulier en de eventuele toelichting, met inachtneming van wet- en regelgeving, openbaar gemaakt op de website van de CDHO. Als het bijvoorbeeld gaat om enkele persoonsgegevens die op het aanvraagformulier vermeld staan, worden deze voor publicatie door de CDHO geanonimiseerd.

We hebben dus het voornemen als de start van alles en dan komt ook de aanvraag zelf. Maar gaat het daarbij om de samenvatting? Of ook alle bijlagen? Hier wordt gesproken over het 'formulier' en dus niet het gehele dossier. Graag helderheid, als het kan.

En als men die instelling wil benaderen als belanghebbende, dan kan de CDHO daarvoor worden benaderd, nemen we aan, voor de contactpersoon.

Belanghebbenden worden binnen twee weken na publicatie van de aanvraag in de gelegenheid gesteld een zienswijze in te dienen.

We pleiten voor het gebruik van tien werkdagen en dat er geen rekening kan worden gehouden met vakanties (zorgt voor vertraging) maar wel met de formele en reguliere feestdagen, en andere dagen waarop instellingen worden geacht te zijn gesloten.

Is er voor het indienen van een zienswijze een formulier beschikbaar, met een bepaald format, op de website van de CDHO?

De aanvrager wordt in de gelegenheid gesteld te reageren op een ingediende zienswijze.

Is hiervoor een termijn af te spreken? Moet men dus op elke zienswijze reageren, ook van organisaties of personen die geen belanghebbende zijn? Helpt de CDHO met een vorm van selectie?

Belanghebbenden kunnen hun zienswijzen indienen bij de CDHO op een macrodoelmatigheidsaanvraag voor een nieuwe opleiding, een nevenvestiging of een verplaatsing.

Dus niet voor een nieuwe afstudeerrichting? Niet voor een samenvoeging of verbreding? Niet bij een clusteraanvraag?

De NVAO kan namelijk stellen dat een bepaalde samenvoeging leidt tot het hebben van een nieuwe opleiding en dan valt de verdere beoordeling en afhandeling vanzelf onder de CDHO. Samenvoegen is overigens anders dan gezamenlijk iets gaan doen.

Ook hoger onderwijsinstellingen die nog geen vergelijkbare opleidingen verzorgen, maar dat in de toekomst wel van plan zijn, bijvoorbeeld op grond van een sectorplan, kunnen hun zienswijzen indienen.

We nemen aan dat als een instelling een zienswijze met dit in het achterhoofd indient, de CDHO mag verwachten dat men daarbij mede informatie aanlevert waaruit blijkt dat het een serieus en toch ook wel haalbaar plan is.

Hoe zit het overigens met het voornemen? Op basis daarvan kan een andere instelling toch ook al aan de bel trekken?

De CDHO stuurt de ontvangen zienswijze(n) integraal door naar de aanvrager, waarna de aanvrager de gelegenheid krijgt om op de ingediende zienswijze(n) te reageren.

De zienswijzen worden betrokken bij de beoordeling van de macrodoelmatigheid van een voorgenomen nieuwe opleiding. De CDHO plaatst direct na ontvangst van een aanvraag het aanvraagformulier, alsmede de eventuele toelichting, op haar website. Daarnaast kunnen instellingen zich abonneren op een signaleringsmail van de CDHO via info@cdho.nl. Wanneer er een nieuwe aanvraag bij de CDHO binnenkomt, verstuurt de CDHO een link naar het aanvraagformulier en de eventuele toelichting op haar website.

Verbredingen in de zienswijzeprocedure ten opzichte van de vorige regeling:

- In de vorige regeling was bepaald dat alleen instellingsbesturen van bekostigde instellingen een zienswijze in konden dienen. Daarentegen was in de toelichting bij de vorige regeling bepaald dat zowel verzorgers van bekostigde als onbekostigde instellingen een zienswijze in konden dienen. In de praktijk is gebleken dat onbekostigde instellingen regelmatig van deze mogelijkheid gebruik maken (en de CDHO woog deze zienswijzen ook reeds mee in haar advisering). Deze regeling corrigeert de ontstane discrepantie en bevestigt de bestaande praktijk, namelijk dat zowel bekostigde als onbekostigde instellingen een zienswijze kunnen indienen. Daarnaast is op basis van deze regeling mogelijk gemaakt dat ook andere belanghebbenden (denk hierbij -niet limitatief- aan werkgeversorganisaties, de koepels en studentenorganisaties) een zienswijze in kunnen dienen. De CDHO beziet per geval hoe zwaar de zienswijze meeweegt in de beoordeling van de macrodoelmatigheidsaanvraag en beargumenteert dit in het advies.
- In tegenstelling tot de vorige regeling worden het door het instellingsbestuur ingediende aanvraagformulier en de eventuele toelichting door CDHO openbaar gemaakt, zodat voor belanghebbenden duidelijk is waarop zij een zienswijze indienen.

Nog een keer noemen: Een onbekostigde instelling is dus een Rechtspersoon voor HO die per definitie onbekostigde opleidingen aanbiedt. Het is niet omgekeerd, dus dat als je (ook) onbekostigde opleidingen aanbiedt, dat het dan gaat om een RvHO... denk aan de niet bekostigde master-opleidingen van bekostigde hogescholen en universiteiten. Wat dit allemaal met elkaar gemeen heeft, is dat een opleiding sowieso geaccrediteerd is en dient te zijn.

Verbreding van de zienswijzeprocedure op voornoemde punten sluit aan bij het belang dat wordt gehecht aan transparantie en samenwerking.

De aanvraag wordt door de CDHO beoordeeld aan de hand van de door het instellingsbestuur aangeleverde stukken en eventueel ingediende zienswijzen. Ambtshalve kan informatie worden betrokken die de CDHO relevant acht. Denk hierbij aan rapporten of onderzoeken die in de aanvraag niet zijn genoemd maar die bij de CDHO bekend zijn en die zij relevant acht bij de beoordeling. Indien ambtshalve informatie wordt betrokken, licht de CDHO dit toe in het advies.

Het gaat dus ook hierbij om 'het waarom', 'wat is onderzocht' en 'welke bronnen zijn gebruikt' en of die informatie ook voor instellingen beschikbaar is. Als de CDHO bronnen kan raadplegen die verder niet publiekelijk te raadplegen zijn, lijkt ons dat geen goede zaak.

Natuurlijk, een aanvragende instelling zal altijd proberen om informatie aan te leveren die zo gunstig mogelijk is. Logisch. Ook kunnen bepaalde gegevens in een andere context worden geplaatst om daarmee aan te geven dat het plan voor een nieuwe opleiding niet anders dan goedgekeurd kan worden. Heeft de CDHO dus bronnen gebruikt die gewoon open en bloot door instellingen te gebruiken zijn, dan is dat simpelweg een extra reden om een aanvraag af te wijzen.

De reden dat bij de macrodoelmatigheidsbeoordeling ook opleidingen worden meegewogen die recent een positief macrodoelmatigheidsbesluit hebben ontvangen maar nog niet zijn gestart, is dat aangemoedigd wordt om een voornemen zo spoedig mogelijk om te zetten in gerealiseerd opleidingsaanbod. Daarmee kan snel worden ingespeeld op ontwikkelingen op de arbeidsmarkt en in de maatschappij. Daarnaast is dit van belang voor andere instellingen, zodat zij de ontwikkeling van hun opleidingsaanbod daarop kunnen afstemmen.

Het gaat dus om 'besluit' over de macrodoelmatigheid. Maar de CDHO brengt toch alleen maar een advies uit? Of doelt men hier op het besluit van de minister?

Er is dan ook nog een advies over de aanvraag nodig, dat wordt afgegeven door de NVAO. Die aanvraag daar kan nog in de pijplijn zitten, met alle consequenties van dien. Kan hierover een en ander worden gezegd?

Een toch wel belangrijk effect van het aangeven van een voornemen is dat de private aanbieders er in een vroeg stadium kennis van kunnen nemen. Zij hoeven niet met een aanvraag naar de CDHO en kunnen dus (veel) eerder een toets nieuwe opleiding indienen bij de NVAO. Kan dit of houdt de minister dit in de gaten? Want moeten de bekostigde instellingen dan rekening houden met die private aanvraag?

Artikel 6: Criteria voor het starten van een nieuwe opleiding

Aanhef

In dit artikel staan de criteria voor het starten van een nieuwe bekostigde opleiding beschreven. Zowel het behoeftecriterium (criterium a) als het ruimtecriterium (criterium b) bestonden reeds in de vorige regeling en blijven in deze regeling behouden. De subcriteria bij criterium b vormen een verdere uitwerking van het ruimtecriterium en sluiten aan bij de beleidsdoelen in deze regeling. Door de noodzaak voor een nieuwe opleiding aan te tonen laat een instelling zien hoe het voornemen zich verhoudt tot het reeds bestaande opleidingsaanbod en hoe het daarop een noodzakelijke aanvulling is. Door aan te tonen waarom het voornemen past bij de profilering van de instelling worden instellingen gestimuleerd meer met elkaar af te stemmen en samen te werken.

Zoals reeds een paar keren gemeld zijn er twee soorten voornemens: Aangeven dat er een aanvraag wordt ingediend en alvast melden dat men met een opleiding wil gaan starten. Het eerste voornemen kan leiden tot veel kritiek en veel te veel uitdagingen, zodanig dat men zal afzien van het voornemen om een nieuwe opleiding te gaan starten.

Criterium a en b zijn cumulatieve criteria. Dat wil zeggen, er moet zowel behoefte als ruimte zijn voor de nieuwe opleiding. Daarbij zal alleen op criterium b worden getoetst als er bij criterium a een behoefte is aangetoond. Zonder een aantoonbare behoefte, zal er immers ook geen ruimte voor de opleiding aan te tonen zijn.

We hebben al bij de behandeling van het artikel aangegeven dat het cumulatieve ook nadrukkelijk in de tekst van het artikel naar voren dient te komen. Dan moet je de tekst aanpassen omdat het samenhangende eisen zijn. Het gaat dus niet om beide voorwaarden op zich maar om de combinatie ervan. Hier een voorstel:

Artikel 6: Criteria voor het starten van een nieuwe opleiding

1. *De Minister stemt in met een voornemen tot het starten van een nieuwe opleiding in de zin van artikel 6.2, eerste lid, van de wet indien het instellingsbestuur heeft aangetoond dat:*
  - a *de arbeidsmarkt behoefte heeft aan de opleiding, en dat er vervolgens:*
  - b *voor deze opleiding in het bestaande opleidingsaanbod ruimte is.*
2. De arbeidsmarktbehoefte als bedoeld in het eerste lid, onderdeel a, dient door het instellingsbestuur in ieder geval kwantitatief te worden onderbouwd en indien nodig geacht door in het instellingsbestuur aangevuld met kwalitatieve argumenten.
3. Voor de onderbouwing van de ruimte als bedoeld in het eerste lid, onderdeel b, dient het instellingsbestuur:
  - a aan te tonen dat er een noodzaak is om een nieuwe opleiding te starten, alsmede:
  - b te beargumenteren waarom deze ontwikkeling past bij het profiel van de instelling zoals, beschreven in het instellingsplan, en in samenhang daarmee:
  - c aandacht te besteden aan het profiel van instellingen met bestaand of mogelijk toekomstig verwant aanbod, voor zover een profiel bekend en relevant voor deze aanvraag zijn.
4. Bij de noodzaak als bedoeld in het derde lid, onderdeel a, dient te worden onderbouwd dat de nieuwe opleiding voorziet in een noodzakelijke aanvulling op het *eigen en landelijke* bestaande opleidingsaanbod en waarom het niet mogelijk is om de gewenste ontwikkeling vorm te geven via het bestaande opleidingsaanbod. Voorts dient te worden onderbouwd dat de komst van de nieuwe opleiding een positieve impact heeft op de spreiding van het landelijke bestaande opleidingsaanbod.

Criterium a: arbeidsmarktbehoefte

Een arbeidsmarktbehoefte dient altijd, dat mag ook in beperkte mate zijn, kwantitatief te worden onderbouwd. De mogelijkheid tot kwalitatieve onderbouwing, zoals ingezet bij de vorige regeling, wordt aanvullend op de kwantitatieve onderbouwing, behouden zodat maatwerk kan worden geleverd bij de beoordeling.

- Bij disciplinaire of beroepsgerichte opleidingen ligt het meer voor de hand dat de arbeidsmarktbehoefte aan de opleiding voornamelijk kwantitatief wordt onderbouwd.
- Bij interdisciplinaire en meer innovatieve en toekomstgerichte opleidingen kan het meer voor de hand liggen dat de arbeidsmarktbehoefte aan een dergelijke opleiding voornamelijk kwalitatief worden onderbouwd. De onderbouwing van de arbeidsmarktbehoefte mag in die gevallen relatief beperkt zijn waarbij gebruik kan worden gemaakt van verschillende beschikbare (bestaande of nieuwe) bronnen. Een (beperkte) kwantitatieve onderbouwing is echter altijd noodzakelijk ten behoeve van de toetsing op macrodoelmatigheid en teneinde de toetsing zo transparant mogelijk en zo feitelijk mogelijk te maken. Als een kwantitatieve onderbouwing van de arbeidsmarktbehoefte in het geheel (nog) niet kan worden aangetoond, dan kan de instelling de volgende opties overwegen:
  - i. Zij kan (eventueel in samenwerking met andere instellingen) overwegen om zelf/gezamenlijk onderzoek te laten uitvoeren teneinde een kwantitatieve onderbouwing te verkrijgen.
  - ii. Zij heeft de mogelijkheid om vernieuwing, waar mogelijk, binnen het bestaande opleidingsaanbod vorm te geven. Als er op een later moment wel een (al dan niet beperkte) kwantitatieve onderbouwing beschikbaar is, kan op dat moment een macrodoelmatigheidsaanvraag worden gedaan.

Het punt ii. is zeker interessant, maar we vragen ons of hoe een instelling daarmee om kan gaan. In de tussentijd kunnen er andere opleidingen worden aangevraagd door collega-instellingen, bekostigd en privaat, en daarmee verwant.

Dit laat nog eens duidelijk zien dat in de toekomst opleidingen en afstudeerrichtingen door elkaar zullen worden gaan gebruikt. Daaraan worden eigen namen gehangen, en de inbedding in het aanbod zal moeilijk te controleren zijn door de overheid.

In annex B is hierover een aparte, korte beschouwing te vinden.

Indien wordt gekozen voor een (deels) kwalitatieve onderbouwing, dient de instelling daarbij een actuele kwalitatieve ontwikkeling te beschrijven die de arbeidsmarktbehoefte ten goede komt. Daarbij kan bijvoorbeeld worden ingegaan op de maatschappelijke en/of wetenschappelijke behoefte aan de opleiding. Ook het ingaan op de afstemming met het werkveld en/of het landelijk georganiseerd bedrijfsleven kan hierbij zinvol zijn.

Op zich is dit helder en begrijpelijk. Het sluit aan bij uitspraken die ontzettend vaak worden gedaan op congressen als het gaat over de arbeidsmarkt en het onderwijs nl. dat banen van nu over zoveel jaren niet meer bestaan. Dat kan kloppen als je de invulling ervan vergelijkt, op momenten X en X+20, om maar een tijdvak te benoemen. Maar in de tussentijd zorgt de dynamiek in het werkveld voor aanpassingen, dus met een vorm van meebewegen van een werkplek met de competenties die nodig zijn. Het is dan niet meer dan logisch dat de formele opleidingen in gelijke mate daarin meegaan, zodanig dat het programma wordt aangepast en geactualiseerd. Als ze dat niet doen, hebben ze een dik probleem.

Kortom, laten we niet hierover niet al te dramatisch doen en opleidingen de kans bieden om op allerlei manieren tot die upgrading te komen. Overigens kan het ook via certificaten voor werkenden, zeker voor afgestudeerden, om weer up-to-date te kunnen zijn.

Opscholingsbehoefte als arbeidsmarktbehoefte

Op grond van artikel 6.2, derde lid van de WHW heeft de Minister de mogelijkheid om de instemming te beperken onder een bepaalde voorwaarde. Een voorbeeld hiervan is het verzorgen van een voltijdse, deeltijdse of duale opleiding. Indien er bij een aanvraag overwegend sprake is van een opscholingsbehoefte in het veld in verband met een veranderende of nieuwe (toekomstige) functie, dan kan dit als voldoende worden beschouwd voor het criterium arbeidsmarktbehoefte. Indien een positief besluit wordt genomen voor een opleiding waar in eerste instantie voornamelijk behoefte zal zijn aan opscholing van zittend personeel (en niet zozeer aan nieuwe instroom), zal dit besluit in de regel beperkt worden tot deeltijd. Als de arbeidsmarktbehoefte zich in de toekomst uitbreidt naar nieuwe instroom, kan de instelling te zijner tijd een aanvraag doen voor de voltijd-variant.

Er is heel veel hierover te zeggen. In het verleden is dat van onze kant gedaan in allerlei nieuwsbrieven, maar we zullen die verder hier niet behandelen. We hopen dat op dit punt op niet al te lange termijn een aparte discussie gaat plaatsvinden, mede in het kader van de verschillen en overeenkomsten tussen de voltijdse, deeltijdse en duale opleidingen – en waarbij die laatste variant hier gewoon vergeten wordt...

Hier alleen maar een aantal zaken die passen in die discussie:

- *In de WHW staat: 'Met inachtneming van de aanvraag kan Onze Minister zijn instemming voor het verzorgen van een nieuwe opleiding beperken tot het verzorgen van een voltijdse, deeltijdse of duale opleiding. Onze Minister kan zijn instemming ook onder andere beperkingen verlenen'. Dat is nogal wat en laten we hopen dat er een CDHO-document is waarin ervaringen hiermee zijn opgenomen zodat instellingen daar rekening mee kunnen houden;*
- *Er moet dus een aanvraag zijn gedaan voor zo'n variant, anders kan de minister niet overgaan tot een beperking;*
- *Bij hetgeen hier staat betreft het functies met werkervaring als component. Iemand groeit in een bepaalde functie door, maar is dat een noodzaak voor het doen van een complete opleiding en het behalen van een graad? En laten ze dan ook functies achter of worden die met de andere functies gecombineerd?*
- *Men citeert overigens de WHW verkeerd. Het gaat niet om 'onder een bepaalde voorwaarde', maar om 'het beperken tot'.*
- *Zoals al eerder aangegeven: Blijft de optie bestaan dat als de instelling een licentie voor een variant heeft, er vervolgens zonder enige beoordeling met de andere varianten kan worden gestart, zonder enige procedure? Wij pleiten ervoor om alleen maar een variant toe te staan*

als deze ook alles heeft doorlopen. Dat heeft ook te maken met de accreditatie van een opleiding als geheel, terwijl de aanvraag per variant dient te worden onderbouwd.

- *In het verlengde daarvan is het raar dat er niets over wordt gezegd. Er is hier gekozen voor een wat negatieve insteek. Bovendien mag een private instelling wel gewoon met alle varianten starten.*

Ter aanvulling: Er bestaat in het hbo nu een situatie met parallelle leerroutes naar de Bachelor, rechtstreeks en via de Ad. Degene die een voltijdse Ad doet, kan daarna doorstromen naar een duale of deeltijdse bacheloropleiding. Hoe gaan we daar straks mee om, als de deeltijdse Bachelor er niet is?

Arbeidsmarktbehoefte bij opleidingen met internationaal of regionaal karakter

Voor opleidingen met een internationaal karakter dient altijd een nationale/landelijke behoefte te worden aangetoond in het landelijke bestaande aanbod. Het macrodoelmatigheidsbesluit heeft immers gevolgen voor de bekostiging van de opleiding. Aangezien internationale mobiliteit en brain circulation in nationaal belang is, biedt deze regeling ruimte om de internationale behoefte en ruimte (inclusief de internationale samenwerking) aan de nieuwe opleiding mee te nemen in de onderbouwing.

Voor opleidingen met een regionale context geldt tevens dat altijd een nationale/landelijke behoefte en ruimte moet worden aangetoond in het landelijk bestaande aanbod. Aangezien de opleidingen met een regionale context in het regionale belang kunnen zijn, biedt de regeling ruimte om de regio-specifieke situatie en de regionale behoefte (inclusief de regionale samenwerking) aan de nieuwe opleiding mee te nemen in de onderbouwing. Het landelijke beeld weegt daarin mee.

Helder, maar het is lastig om greep hierop te hebben als aanvrager. Het lijkt ons goed dat er een bestand wordt opgebouwd met goede voorbeelden. Er zijn ook bureaus die dit weten en kunnen gaan helpen... Maar iets voor de CDHO, VH, UNL?

criterium b: ruimte

Het ruimte criterium wordt gevormd door twee cumulatieve subcriteria. Aan beide subcriteria moet zijn voldaan teneinde een positieve beoordeling van het ruimte criterium te verkrijgen.

Subcriterium 1: noodzaak

De instelling wordt gevraagd om de noodzaak voor een nieuwe opleiding in de macrodoelmatigheidsaanvraag inhoudelijk (kwalitatief) te onderbouwen.

Eigenlijk is het zo dat de regeling een soort aanpak voorstelt, of misschien wel voorschrijft. De arbeidsmarkt verandert, met als gevolg een vraag naar andere, meer en specifieke competenties. Die zorgen voor het aanpassen vaneen opleiding, met verwante leeruitkomsten – of eindtermen. Maar ook voor een verschuiving in het beroeps- en dus het opleidingsprofiel.

Het betreft echter een deel ervan, maar wel gestaag aangepast, in de loop der jaren. Het is dan de kunst om aan te tonen dat alles niet meer past in een bestaande opleiding via een vorm van ‘verbreiding’ en dat het werkveld functies moet invullen die niet meer verwant zijn met andere functies, om uitwijkmogelijkheden voor afgestudeerden te hebben.

Echter, toon dat maar eens aan, dus dat een nieuwe opleiding onontkoombaar is, met een nieuwe doelgroep – om te rechtvaardigen dat studenten niet meer naar een bestaande opleiding gaan maar heel terecht en zeer bewust voor die nieuwe kiezen.

Toch zal in de komende jaren zo’n proces goed moeten worden gemonitord. Kan het toch niet door een verbreding toe te staan? Stel dat er een opleiding A is en dat een nieuwe B zou zijn, kan er niet een opleiding A+B komen? Kan het profiel breder worden?

Een punt is altijd de naam van de opleiding. Bedrijfseconomie is Finance & Control geworden. Dat kon ook zonder meer. Daarbij kunnen de afstudeerrichtingen en uitstroomprofielen ook worden meegenomen, op een herkenbare wijze.

Dit brengt meer inhoudelijke nuance in de onderbouwing van de manier waarop de nieuwe opleiding in inhoud en opzet van het onderwijsprogramma onderscheidend is ten opzichte van het al bestaande landelijke opleidingsaanbod. Concreet betekent dit dat een instellingsbestuur wordt gevraagd te onderbouwen waarom de nieuwe opleiding een noodzakelijke aanvulling is op het

bestaande landelijke opleidingsaanbod. Het verdient daarbij de voorkeur om al vroegtijdig met andere hoger onderwijsinstellingen in gesprek te gaan over de plannen voor een nieuwe opleiding, zodat eventuele suggesties van andere instellingen, waar mogelijk, verwerkt kunnen worden.

Een paar opmerkingen hierbij:

- *Laten we niet vergeten dat er ook nog sprake dient te zijn van het indienen van de voornemens. Is daarbij ook een vorm van samenwerking en coördinatie mogelijk? Zal de CDHO ook een aanvraag of voornemen namens een LOO (Bachelor of Ad) accepteren? Of namens een ander gremium? Laat men bezien of dit een optie en een kans is.*
- *En denkt de overheid dat dit ook gaat gebeuren? Is er een sterke incentive te bedenken?*
- *In Vlaanderen is het gewoon heel anders, bijvoorbeeld voor de Ad: Zorg eerst maar eens voor een goedkeuring van een beroepskwalificatie, en dan bekijkt de overheid of er een opleidingskwalificatie van kan worden gemaakt, en zo ja, dan stelt de overheid vast waar en welke hogescholen die opleiding mogen gaan starten....*
- *Hoe gaat het straks worden bij een instellingaccreditatie en een eventueel toestaan dat een instelling zelf een opleiding mag gaan starten? Kan deze regeling dan gewoon verdwijnen?*

Ook hierbij is het doel om instellingen te faciliteren een doelmatig nieuw opleidingsaanbod te ontwikkelen door samenwerking en gezamenlijke afstemming over het opleidingsaanbod te stimuleren. Dat overleg kan bovendien bijdragen aan de onderbouwing van de aanvraag.

Een cynicus zou zeggen: Eerst zien en dan geloven...

Daarnaast wordt gevraagd te onderbouwen waarom de gewenste ontwikkeling niet kan worden vormgegeven binnen een al bestaande opleiding (binnen de eigen instelling of daarbuiten), bijvoorbeeld als track/afstudeerrichting of via wijziging van het curriculum, en in hoeverre daartoe betekenisvolle inspanningen zijn geleverd om deze ontwikkeling vorm te geven via het bestaande opleidingsaanbod.

Het gebruik van het begrip 'track' is heel erg opvallend aangezien het nergens in de wet wordt gebruikt. Het is wel een tijdje geleden onderwerp van een onderzoek geweest maar er zijn verder geen acties ondernomen om het een plek in het hoger onderwijs te geven.

Hetgeen hier staat over het zoeken naar een constructie buiten de eigen instelling, zal op diverse plekken leiden tot gefronste wenkbrauwen, vrezende we. Wat verstaat de overheid onder 'daarbuiten'? Is dat een andere plaats, een andere instelling, een andere vormgeving en bekostiging of nog iets anders? Tevens zal het voor de CDHO bijzonder lastig worden om na te gaan wat in dat kader door een instelling aan inspanningen is gepleegd, wat de aanpak is geweest en hoe de verkregen informatie is gebruikt. Zijn er nadere beoordelingscriteria beschikbaar?

Natuurlijk kennen heel veel instellingen mogelijk wel een bepaalde opleiding X maar dan is het nog steeds zo dat elke instelling een eigen aanpak kent en zich daarmee wil onderscheiden. Hoe doe je dit voor deeltijd en duaal, ook nog eens met verschillende doelgroepen? En wat betekenen wijzigingen al gaandeweg voor huidige studenten?

Het is een mooi begrip: 'betekenisvol', maar hoe ga je daarmee om in een formele setting? Het zou goed zijn als de CDHO in de komende tijd daarmee gaat 'stoeien', op basis van alle ervaringen.

Misschien is een interessante bron het gebruik van stages en afstudeeropdrachten om te merken wat er zoal aan vernieuwing speelt. Dat kan ook via contractactiviteiten en maatwerk voor bedrijven, om de opgedane ervaringen te gebruiken voor het actualiseren van de formele en bekostigde opleidingen.

Instellingen worden daarmee aangemoedigd de ruimte te nemen die er is om de inhoud van een reeds aangeboden opleiding te veranderen. In de onderbouwing dient de instelling daarnaast aan te geven welke bestaande bekostigde opleidingen verwant zijn en om welke opleidingsvariant het daarbij gaat (te weten voltijd, deeltijd, duaal), wat de instroom bij deze verwante opleidingen is en wat de instroomprognose van de nieuwe opleiding is.

Hier duikt ook weer ineens de variant op. Kennelijk moet er bij een aanvraag – en ook alvast bij het voornemen, nemen we aan – van alles worden aangetoond.

Een deel van de argumenten kan voor de varianten gelijk zijn, maar er is extra werk aan de winkel per variant. Mag je dan ook de aanpassingen als gevolg van de dynamiek in het werkveld per variant doorvoeren - en scherp aantonen.

De beoordeling bij een opleidingsaccreditatie geldt voor het totaal. Gaat de overheid ook hieraan sleutelen?

Nog een paar opmerkingen:

- *Verwantschap kan spelen binnen de eigen instelling maar de overheid denkt daarbij ook vooral aan het landelijke aanbod. Bij de Ad-opleidingen speelt veel zich regionaal af.*
- *Verwant aanbod is aanbod dat inhoudelijk sterk met elkaar overeenkomt en opleidt tot (min of meer) dezelfde beroepen. Het zal altijd lastig te zijn om de mate van verwantschap af te meten aan die beroepen en bijbehorende functies.*
- *De Ad'er die doorstudeert via de voltijdse Bachelor komt op plekken in het werkveld terecht die wel eens kunnen sterk verschillen van wat in aanmerking komt voor deeltijdse studenten die een Bachelor verwerven. De CDHO zal hier nog eens goed naar moeten kijken als het gaat om de doelmatigheid van verschillende routes, met combinaties van varianten.*

Nogmaals even wat opmerkingen over 'samenvoegen':

- *Samenvoegen is gewoon opheffen en er een nieuwe opleiding van maken...*
- *Gezamenlijke opleiding betekent: beide instellingen houden hun eigen opleiding of beide opleidingen blijven zelfstandig bestaan...*
- *Verbreden is het opheffen van de opleidingen en onderbrengen in een nieuwe opleiding maar die niet echt nieuw is. Dit betreft eigenlijk een specifieke vorm van samenvoegen.*

Je kunt opleidingen A en B hebben en die opheffen. Die moet je laten uitlopen en dan meteen ook uit die twee een nieuwe maken. Maar men kan wel meteen als instelling gaan werken met een nieuwe opleidingsnaam en daarbij de oude opleidingen A en B gaan positioneren als afstudeerrichtingen. Kijk maar eens naar wat 'verbreden' is... het is namelijk geen wettelijke term.

Ook moet worden aangegeven welke gevolgen de nieuwe opleiding heeft voor de spreiding van het bestaande landelijke opleidingsaanbod. Het kan zijn dat er al zoveel verwante opleidingen in de buurt van de aangevraagde locatie zijn, dat een opleiding op die locatie te veel ten koste zou gaan van de al bestaande opleidingen en daarmee zorgt voor versplintering van het opleidingsaanbod als geheel.

Bij verwant aanbod kan het gaan om zowel bekostigd aanbod als onbekostigd aanbod. Ook onbekostigd opleidingsaanbod kan verwant zijn aan de voorgenomen nieuwe opleiding. De aanvrager hoeft het onbekostigde aanbod niet te noemen in de aanvraag. In verband met het mogelijk ondervinden van concurrentiedruk door onbekostigde opleidingen, kan het onbekostigde verwante opleidingsaanbod door de CDHO wel ambtshalve worden meegewogen in de beoordeling van verwantschap. De CDHO motiveert in dat geval in haar advies of en in hoeverre het onbekostigde aanbod is meegewogen. De CDHO weegt het onbekostigde verwante aanbod alleen mee als de onbekostigde aanbieder hiervoor zelf de benodigde informatie aanlevert (bijvoorbeeld door middel van de zienswijzeprocedure) en als de opleiding onder vergelijkbare condities wordt aangeboden aan de student. Het onbekostigde onderwijs is hier dus zelf aan zet. Vergelijkbare condities zien op:

- de toegankelijkheid van de opleiding; en
- de inrichting van het onderwijs; en
- de financiële voorwaarden waaronder een student een opleiding kan volgen. De hoogte van de financiële bijdrage van een onbekostigde opleiding zal bijvoorbeeld vergelijkbaar moeten zijn met de hoogte van het wettelijk collegegeld dat een student in het bekostigd onderwijs dient te voldoen.

Ons voorstel om deze drie zaken een keer met een expertgroep onder de loep te nemen en te bezien wat de verschillen zijn die er daadwerkelijk toe doen. Bovendien zijn er omstandigheden die daarbij tevens in ogenschouw zijn te nemen:

- *Geen nadere vooropleidingseisen bij private aanbieders...*

- *Mogen formeel ook wel 80 punten per studiejaar programmeren als ze daarvoor toestemming krijgen...*
- *Hun vakanties zijn anders gepland...*
- *Men kan andere zaken in een opleiding met eenzelfde naam opnemen...*
- *Enz.*

Verder moet het gaan om geaccrediteerde, volledige opleidingen. Opleidingen die volledig als afstandsonderwijs worden verzorgd, vallen met het oog op spreiding van het opleidingsaanbod niet onder vergelijkbare condities en zijn derhalve uitgesloten van het meewegen als verwant aanbod.

Er is een duidelijk verschil tussen online en afstandsonderwijs, ook bij het gebruik van blended learning. Dat speelt een nadrukkelijke rol bij het meenemen ervan in het beoordelen van de doelmatigheid. We bevelen de overheid aan snel hierover een discussie te starten, met het oog op deze regeling.

Het blijkt in de praktijk lastig om te bepalen welke opleidingen verwant zijn aan interdisciplinaire, innovatieve en meer toekomstgerichte opleidingen. Dit komt onder andere doordat de (historisch opgebouwde) Croho-onderdelen vrij grofmazig zijn om het verwante opleidingsaanbod langs aan te wijzen. Hierbij kan de International Standard Classification of Education (ISCED) behulpzaam zijn. Met behulp van ISCED kan verwant aanbod beter/fijnmaziger worden aangewezen. Dit maakt de macrodoelmatigheidstoets nauwkeuriger en transparanter. ISCED maakt ook internationale vergelijking makkelijker omdat het een internationaal erkende indeling van opleidingen is.

Hierbij wordt duidelijk dat de opstellers van deze toelichting vooral kijken naar de statistieken die door OCW worden gebruikt. Het is notabene zo dat er een wetsvoorstel is voor het inbedden van het NLQF in het gehele systeem – en indirect dan ook het EQF. Op het getuigschrift en in het diplomasupplement komt niets te staan over ISCED, in formele zin.

Het gaat bij ISCED ook niet altijd om formele opleidingen. Men neemt zaken als post-secundair, uitval, niet afmaken en dergelijke mee in de indeling. Dat is op zich prima maar niet echt handig als er iets wordt geregeld voor het formele onderwijs.

De CDHO heeft de afgelopen jaren als onderdeel van haar beoordelingsproces reeds gewerkt met de ISCED-indeling en neemt dit vanaf de inwerkingtreding van deze regeling ook actief mee in haar adviezen. Dit betekent dat de instelling in de macrodoelmatigheidsaanvraag een voorstel kan doen voor indeling in ISCED, indien zij dit zelf behulpzaam vindt bij het identificeren van verwante opleidingen. De instelling is hiertoe niet verplicht.

De CDHO adviseert als onderdeel van het macrodoelmatigheidsadvies over de indeling in ISCED bij de beoordeling van verwantschap. Op deze manier wordt de ISCED-indeling op een voor instellingen laagdrempelige manier geïntroduceerd in de macrodoelmatigheidstoetsing. De instelling kan hierdoor vertrouwd raken met de systematiek en leren van de ervaringen die de CDHO hier reeds mee heeft opgebouwd. ISCED wordt niet doorgevoerd in de systematiek van bekostiging en collegegeld. Hiervoor blijft de Croho-indeling leidend.

Nogmaals, men werkt volledig met het NLQF en het EQF, ook in heel Europa en binnen de zgn. European Higher Education Area.

We hebben het recente rapport van de CDHO erbij genomen en citeren uit de samenvatting – met het gemaakt een interessante constatering:

CDHO

*Macrodoelmatigheid van bestaand opleidingsaanbod in het hoger onderwijs
Technisch rapport 2020*

*We ontkomen er niet aan om ten minste één van beide clusters om te zetten om tot een vergelijking te komen. De clusterindeling van de Vereniging Hogescholen ontbreekt voor het wo, dus die valt daarmee automatisch af. De isced-indeling die het CBS gebruikt heeft als doel internationaal te vergelijken en is niet perse toegesneden op de Nederlandse situatie. Ook zal deze zeer binnenkort worden gereviseerd. **Tenslotte is isced geen gebruikelijke indeling die voor HO-beleid wordt gebruikt. Deze indeling heeft dus ook niet onze voorkeur.***

En:

- *Het ROA gebruikt ook geen ISCED...*
- *In het Croho staan het niveau en de graad van de EHEA.*

Subcriterium 2: profiel van de instelling.

Vanuit het oogpunt van een dekkend en divers opleidingsaanbod is het van belang dat de voornemens voor nieuwe opleidingen aansluiten bij het profiel van de instelling. Hiervoor kan de instelling putten uit het Instellingsplan of andere strategische plannen van de instelling. Ook dient daarbij aandacht te worden besteed aan het profiel van instellingen met verwant aanbod.

Is het, gezien het profiel van de instelling, logisch dat deze instelling de nieuwe opleiding start? Of zou deze opleiding beter binnen het profiel van een andere instelling passen? Ook bij de onderbouwing van dit subcriterium is het raadzaam dat een instelling in overleg treedt met andere instellingen en dit in de macrodoelmatigheidsaanvraag toelicht.

Een paar kanttekeningen nog ter aanvulling:

- *Elke opleiding gaat zelf een eigen gang, naast de landelijke plannen...*
- *Wat is de andere instelling? Privaat misschien?*
- *Het gaat ook om het verdelen van de markt...*
- *Wat gebeurt er als je als opleiding niet meegaat in het aanpassen...*
- *Wat doet de overheid als de ene instelling er een afstudeerrichting van maakt en de ander een opleiding... en mogen ze dan dezelfde naam gebruiken – of hoe willen ze dan van elkaar onderscheiden... hoe zich te profileren?*
- *En als de ander dan ook een opleiding aanvraagt... met andere argumenten... en een instelling heeft wel overlegd maar die andere instelling wil niks en gaat niet meewerken...*

Artikel 7: Aanvullend criterium wo-opleidingen bij hogescholen en hbo-opleidingen bij universiteiten

Bij de invoering van het bachelor-masterstelsel in 2004 is het principe vastgelegd dat de aard van de opleiding bepaalt of het gaat om een wo- dan wel hbo-opleiding en niet of de opleidende instelling een hogeschool of universiteit is. Het is daarmee mogelijk als hogeschool om een wo-opleiding te verzorgen en als universiteit om een hbo-opleiding te verzorgen. Indien een instellingsbestuur van deze mogelijkheid gebruik wenst te maken, dient dit met het oog op de wettelijke taak van hogescholen en universiteiten goed te worden doordacht en op een duurzame manier te worden vormgegeven. Een instellingsbestuur moet om die reden aantonen dat er sprake is van een langdurige samenwerking met een hogeschool c.q. universiteit waardoor het hbo- c.q. wo-niveau van de opleiding geborgd blijft. Dit kan bijvoorbeeld door het afsluiten van een samenwerkingsovereenkomst tussen beide instellingen.

- *Het gaat dus verder dan nu wordt gesteld. Het moet een langdurige samenwerking zijn die op een gegeven moment uitmondt in het hebben van de kans op een wo-opleiding als hogeschool. Kan het dan niet anders, met een wo-vestiging op een hbo-campus?*
- *Is dit wel te realiseren? Is er een document ergens te vinden waar dit allemaal is uitgewerkt met criteria, ervaringen en tips?*
- *Kan men er een format van maken? Hoe beoordeel je dit?*
- *En... is dit een open deur voor hogescholen om in te spelen op de wens van het hbo om allerlei 'beroepsgerichte' wo-opleidingen over te nemen of 'af te pakken'?*

Artikel 8: Vrijstelling van de individuele macrodoelmatigheidstoets d.m.v. een geclusterde macrodoelmatigheidsaanvraag (clusteraanvraag)

Het doel van deze bepaling is om een brede samenwerking en afstemming over het opleidingsaanbod tussen instellingen en met het werkveld en/of maatschappelijke partners te stimuleren. Dit ook in het licht van de bijdrage die via het sectorplan kan worden geleverd aan het bevorderen van de aansluiting tussen onderwijs en arbeidsmarkt.

Is dit al goed geanalyseerd, op wat de effecten zijn?

Bij voorkeur vindt deze samenwerking zoveel mogelijk plaats via bestaande structuren, zoals sectorale adviescolleges en discipline-overleggen. Via deze onderlinge samenwerking, uitgedrukt in een sectorplan of een soortgelijk plan, kunnen instellingen een clusteraanvraag indienen voor de

macrodoelmatigheidstoets van meerdere nieuwe opleidingen. Een clusteraanvraag is een integrale macrodoelmatigheidsaanvraag voor meerdere opleidingen van meerdere instellingsbesturen. Een clusteraanvraag kan leiden tot vrijstelling van de individuele macrodoelmatigheidstoets voor de opleidingen die in de clusteraanvraag zijn genoemd, mits wordt voldaan aan een aantal voorwaarden.

Op welke wijze wordt dan een bepaalde, noodzakelijk afweging gemaakt, als het gaat om welke instellingen wel mogen starten als er niet voldoende ruimte is? Kan dit ook al gaan spelen als de voornemens bekend zijn, om ervoor te zorgen dat er een paar afhaken? Overigens kunnen de private instellingen wel gewoon in dat gat in de markt springen.

Tevens kunnen er ook nog verwante aanbieders op het vinkentouw zitten. En afgewezen instellingen kunnen best aan de slag met een afstudeerrichting.

Ook hierbij wordt aangeraden om de routes naar de Bachelor, al dan niet via de Ad, in de gaten te houden. Er kan een nieuwe Ad-opleiding komen, met een passende voortzetting in de Bachelor.

Hieronder worden de voorwaarden toegelicht.

1. Er moet in het sectorplan een paragraaf over de macrodoelmatigheid van het opleidingsaanbod zijn opgenomen. Daarin moeten de sector en de betrokken instellingen in de sector, alle elementen uit criterium a (arbeidsmarktbehoefte) en b (ruimte), zoals omschreven in artikel 6, onderbouwen.
2. In het kader van het sectorplan moeten aantoonbaar landelijke samenwerkingsafspraken zijn gemaakt tussen alle betrokken instellingen in de sector, met andere instellingen met verwant aanbod en met het werkveld over de macrodoelmatigheid van het opleidingsaanbod in een sector. Daarbij maken instellingen onderbouwde keuzes vanuit hun eigen profiel. Ook de koepels van universiteiten en/of hogescholen moeten aantoonbaar zijn betrokken. Dit draagt bij aan landelijk overzicht. Regionale samenwerking en een daaruit voortvloeiende clusteraanvraag door instellingen in een bepaalde regio komen niet voor vrijstelling in aanmerking (de regionale samenwerking en het regio-specifieke karakter van voorgenomen opleidingen kunnen wel meegenomen worden in de onderbouwing van de criterium a (arbeidsmarktbehoefte) en b (ruimte), zoals omschreven in artikel 6.

Het toevoegen van een macrodoelmatigheidsparagraaf in het sectorplan of soortgelijk plan wordt gezien als een clusteraanvraag voor de macrodoelmatigheidstoets van de aangesloten instellingen bij dat plan. Het voordeel van samenwerken binnen een sectorplan of soortgelijk plan is dat opleidingen niet individueel een volledige macrodoelmatigheidstoets hoeven aan te vragen. Zij doen door middel van de macrodoelmatigheidsparagraaf in het sectorplan als het ware één gezamenlijke macrodoelmatigheidstoets die integraal door de CDHO wordt beoordeeld. Instellingen kunnen hierdoor de krachten bundelen en bijvoorbeeld gezamenlijk (arbeidsmarkt)analyses laten opstellen die behulpzaam zijn bij de onderbouwing. De macrodoelmatigheidsparagraaf wordt aan de CDHO voorgelegd bij de afronding van het sectorplan of soortgelijk plan.

Vervolgens adviseert de CDHO de Minister over de macrodoelmatigheidsparagraaf van het sectorplan. Met inachtneming van het advies van de CDHO beziet de Minister of hij de macrodoelmatigheidsparagraaf voldoende dan wel onvoldoende acht. Bij een onvoldoende krijgt de sector eenmaal de gelegenheid het plan te verbeteren.

Haken er dan een paar af?

Minder nieuwe aanbieders?

Kan het werkveld meepraten bij de verbetering?

Als de minister de macrodoelmatigheidsparagraaf voldoende acht, hebben de instellingen vervolgens achttien maanden de tijd om de in het sectorplan genoemde opleidingen te ontwikkelen en zich met een vrijstellingsaanvraag tot de CDHO te wenden. Inhoudelijk hoeft in de vrijstellingsaanvraag niets meer te worden onderbouwd; dat is immers in de macrodoelmatigheidsparagraaf van het sectorplan al gebeurd. De CDHO gaat na of de opleiding in het sectorplan staat genoemd en zij bericht de Minister hierover.

Vervolgens neemt de Minister een macrodoelmatigheidsbesluit over de opleiding. Dit macrodoelmatigheidsbesluit heeft de reguliere wettelijke geldigheidstermijn van tien c.q. zes maanden.

Artikel 9: Criteria voor het (gedeeltelijk) verzorgen van een opleiding op een nieuwe locatie

Nevenvestiging van een bestaande opleiding in meerdere gemeenten

Van het verzorgen van een reeds bestaande opleiding of een gedeelte daarvan in meerdere gemeenten is sprake als een instellingsbestuur, naast de reeds Croho-geregistreerde bestaande opleidingsvestiging, een opleiding of een gedeelte daarvan elders wil verzorgen. De reeds bestaande opleidingsvestiging blijft hierbij dus behouden. De toestemming van de minister voor het verzorgen van een bestaande opleiding in meerdere gemeenten is overeenkomstig artikel 7.17, vierde lid, WHW zes maanden geldig.

Voor het verzorgen van een reeds bestaande opleiding in meerdere gemeenten zijn zowel criterium a (arbeidsmarktbehoefte) als criterium b (ruimte) relevant aangezien het bestaande opleidingsaanbod wordt uitgebreid. Ten aanzien van het ruimtecriterium blijft het tweede subcriterium (profiel van de instelling) onverminderd relevant voor een nieuwe opleidingsvestiging omdat het Instellingsplan ingevolge van artikel 2.2, WHW per zes jaren wordt vastgesteld.

Nevenvestiging van een nieuwe opleiding in meerdere gemeenten

Van het verzorgen van een nieuwe opleiding of een gedeelte daarvan in meerdere gemeenten is sprake als een instellingsbestuur bij de aanvraag voor een nieuwe opleiding heeft aangegeven deze te willen verzorgen in meer dan een gemeente.

De kop van dit stukje is toch wat vreemd. Het gaat om een nieuwe opleiding - en die dan meteen in meerdere gemeentes moet worden aangeboden. Dan kun je gewoon spreken van 'vestigingen' want welke ervan is/zijn dan 'neven'? Zoals al eerder aangegeven zou je daarbij kunnen denken bij een nevenvestiging aan een gemeente waar een beperkt aanbod is, maar ja, dan staat in het Croho nog steeds dat het om een vestiging gaat. Kent men formeel een 'hoofdvesting'? Ja, in de WHW staat het, maar dan puur en alleen in verband met de wettelijke status van een buitenlandse instelling nl. gevestigd in een ander land en aldaar onder de accreditatie en dergelijke valt.

Voor een gedeelte moet de overheid wel zorgvuldig bezien wat de effecten zijn van het toestaan van het aanbieden van een nieuwe opleiding in een of meer gemeenten, maar dan ook door dit mogelijk te maken voor een deel ervan.

De constructie bij een Ad-opleiding waarvan een deel op een mbo-locatie elders wordt verzorgd is wettelijk afgedekt. Maar voor een afstudeerrichting of het eerste jaar is dat niet. Het is namelijk erg vervelend als een instelling bijvoorbeeld het eerste jaar van een opleiding in gemeente A verzorgt en dat studenten eerst daarnaar moeten gaan om vervolgens dienen te verhuizen naar gemeente B om de rest van de studie te doen. Het betekent in principe dat een opleiding onder alle omstandigheden altijd in een bepaalde gemeente volledig moet zijn te doen.

Terzijde: Hoe zit het met de constructies waarbij ook of volledig wordt gewerkt met online- en afstandsonderwijs? Of waarbij docenten op een andere plek zitten en het onderwijs aansturen?

Er staat niets over de aanvraag bij de CDHO over een aanvraag voor een gedeelte.

In dit geval, adviseert de CDHO de Minister over de nieuwe opleiding. De toestemming van de Minister voor het starten van een nieuwe opleiding kan echter, op grond van artikel 6.2, derde lid, WHW, worden beperkt tot een of meer van de beoogde gemeenten met het oog op de doelmatige spreiding van het opleidingsaanbod. De toestemming voor een nieuwe opleiding in meerdere gemeenten is overeenkomstig artikel 6.2, tiende lid, WHW tien maanden geldig.

Voor zover het gaat om een nieuwe opleiding die nog niet in het Croho is geregistreerd maar waarvan het instellingsbestuur nadien in meerdere gemeenten wil verzorgen, dient het instellingsbestuur eerst te wachten op de registratie in Croho waarna de aanvraag voor het verzorgen van de opleiding in meerdere gemeenten wordt behandeld als een aanvraag voor een reeds Croho-geregistreerde bestaande opleidingsvestiging.

Het lijkt ons dat de instellingen dit goed moeten lezen en ernaar kunnen handelen. Waarom staat dit niet nadrukkelijk in de regeling?

Maar anderzijds, het is toch een vreemde constructie. Je moet als instelling eerst ervoor gaan zorgen dat de nieuwe opleiding in ieder geval ergens wordt gevestigd, dus goedgekeurd qua plek (CDHO) en opleiding (NVAO).

De instelling zal, als er meerdere vestigingen zijn, goed moeten kunnen inschatten welke plek de meeste kans maakt op goedkeuring, anders kunnen ze die andere gemeentes ook voorlopig wel vergeten – of wachten tot het tijd is voor een herkansing met betrekking tot een andere vestiging. Het is daarbij zo dat het hier ook gaat om het vermelden in het Croho, dus de gehele procedure is als zodanig doorlopen, met alles erop en eraan.

Geldt dit alles ook voor een gedeelte? Het lijkt ons dat eerst een complete opleiding ergens moet zijn gevestigd om vervolgens te kunnen overgaan tot een aanvraag om een gedeelte op een andere plek te kunnen verzorgen. Daarbij kan dus de aansluiting en overstap dan wel de vormgeving van de inbedding van het gedeelte scherp in de gaten worden gehouden.

Dat geldt dus ook voor een Ad-opleiding die eerst volledig is te volgen in een plek – en dat ook altijd blijft te doen – om daarna te bezien of een deel van het programma elders op een mbo-locatie is te verzorgen.

Verplaatsing van een bestaande opleiding naar andere gemeente

Van een verplaatsing is sprake als een opleiding volledig stopt in de ene vestigingsplaats en start in een andere vestigingsplaats. Daarbij kan in de praktijk een overgangperiode nodig zijn waarbij er tijdelijk sprake is van overlap.

Wanneer een opleiding gedeeltelijk wordt overgeheveld naar een andere vestigingsplaats maar een gedeelte blijft achter, kan dit mogelijk worden gezien als (gedeeltelijke) nevenvestiging.

Het eerste deel is helder, maar als het gaat om ‘gedeeltelijk’, dan moeten we aan de bel trekken. Er zijn veel vragen bij te stellen, zoals: Hoe groot zijn die delen? Moet het een herkenbaar deel zijn?

Wat wordt bedoeld met ‘dit’: de oorspronkelijke of de nieuwe vestiging (nogmaals, nevenvestiging nergens meer gebruiken zonder helderheid over de status en criteria)?

Een student moet dus als gevolg hiervan aantoonbaar onderwijs volgen in twee gemeentes. Stel dat die 40 km uit elkaar liggen, hoe kun je dan spreken van ‘studeerbaarheid’?

Het voorstel is om – zoals al eerder gemeld - uit te gaan van een situatie met een gedeeltelijke verplaatsing waarbij tevens de gehele opleiding in de bestaande gemeente blijft worden aangeboden. Anders gezegd, een verplaatsing betreft in principe de gehele opleiding.

Bij verplaatsing van een opleiding wordt het instellingsbestuur gestimuleerd om vergelijkbare bekostigde aanbieders te raadplegen over de plannen. Ook hierbij is het doel om instellingen te faciliteren een doelmatig opleidingsaanbod te ontwikkelen door middel van samenwerking en gezamenlijke afstemming. Dat overleg kan bovendien bijdragen aan de onderbouwing van de aanvraag. Daarnaast moet worden aangetoond dat de samenvoeging geen nadelige gevolgen heeft voor de spreiding van het bestaande landelijke opleidingsaanbod. Het kan zijn dat er al zoveel verwante opleidingen in de buurt van de aangevraagde locatie zijn, dat een opleiding op die locatie te veel ten koste zou gaan van de al bestaande opleidingen en daarmee geen waarde toevoegt aan het opleidingsaanbod als geheel. In een dergelijk geval wordt vestiging op die locatie niet doelmatig geacht.

Verder hier niets aan toe te voegen.

Aangezien bij een verplaatsing de opleiding al onderdeel uitmaakt van het bestaande opleidingsaanbod, is er geen sprake van een uitbreiding van het opleidingsaanbod, maar verandert slechts de locatie van de opleiding. Om deze reden wordt bij verplaatsingen bekeken of de voorgenomen verplaatsing geen negatieve gevolgen heeft voor het reeds aanwezige opleidingsaanbod. Hierbij zijn de effecten voor andere bestaande opleidingen relevant. Een aanvrager dient daarom aan te geven in hoeverre de veranderde spreiding naar verwachting van effect is op de instroom in de verplaatste opleiding en op de instroom bij gelijke, bestaande opleidingen van andere instellingen.

Pas op, het gaat vooral om de beoogde uitstroom! De instromende studenten kunnen op een gegeven moment altijd wel ergens terecht, maar wat gaan ze doen als ze het getuigschrift hebben behaald?

Laten we ook even gaan nadenken over hoe het zit met het verplaatsen van varianten van opleidingen, want dat is niet een deel maar een volwaardig traject. En denk aan de afstudeerrichtingen, de stages, de afstudeeropdrachten en dergelijke, als het gaat om mogelijk logistieke uitdagingen voor studenten en ook docenten.

Eigenlijk moet het verplaatsen van delen niet mogelijk worden gemaakt...

Gedeeltelijk verzorgen

In geval van het gedeeltelijk verzorgen van een reeds bestaande opleiding in meerdere gemeenten hoeft de macrodoelmatigheidstoets alleen te worden doorlopen in één van de volgende situaties zoals omschreven in het derde lid van dit artikel. Anders ten opzichte van de vorige regeling is dat bij de een derde norm van de gehele studielast van de opleiding stages nu zijn uitgesloten, hetgeen instellingen (en studenten) meer flexibiliteit biedt voor het inrichten van de studie.

Het staat er wat krom maar het betekent dat bij het vaststellen van een derde naar de omvang van de betreffende opleiding moet worden gekeken maar minus de stages: minimaal een derde van de gehele studielast van de opleiding, inclusief afstudeerprojecten maar exclusief stages en gevallen genoemd in het derde (vierde dus) lid, op de nieuwe locatie wordt verzorgd.

Het vergt allemaal bij elkaar even scherp analyseren wat er dan mag worden gedaan en hoe kan worden gehandeld. Op basis van wat je op dit punt mag verwachten, gaat het om een rekensom zoals we die hier maar fictief maken.

Laten we een Ad-opleiding van 120 studiepunten als voorbeeld nemen, zonder te kijken naar de voordelen van een duale opleiding dan wel een deeltijdse opleiding met eenheden op basis van een duale overeenkomst:

- a. *Een derde van de opleiding betreft een aantal van 40 studiepunten, en*
- b. *stel dat de afstudeeropdracht (of afstudeerproject of afstudeerstage of afstudeerscriptie) een omvang van 10 studiepunten kent, en*
- c. *dat de stage(s) een beslag op het geheel leggen van 15 studiepunten.*

Dat leidt ertoe dat een instelling pas aan de bel moet gaan trekken om toestemming te krijgen, als het aantal studiepunten elders, dus niet op de plek die als vestigingsplaats in het Croho staat, minimaal is: $40 - 10$ (afstuderen) = 30 studiepunten. Dat is toch een heel semester, om elders te kunnen geven, maar wel met toestemming.

Nu is dat veel minder nl. $40 - 10$ (afstuderen) - 15 (stages) = 15 studiepunten, een half semester en daar kan men niet zoveel mee.

Maar met die 30 studiepunten moet men wel naar de minister, met alles wat daaraan vastzit. Dat kan bijvoorbeeld worden voorkomen door voor de begeleiding 1 punt uit te trekken, en dat kan online gebeuren, vanuit de formele vestiging te verzorgen, of zoiets. En dan een stage met 10 studiepunten ook plannen in dezelfde gemeente als waar die 29 punten worden gegeven, samen goed voor 39 studiepunten. De afstudeeropdracht kan ook daar worden verzorgd, want daar gaat de overheid toch al vanuit, dus ergens elders. Bij elkaar zit je dan op $29 + 10 + 15 = 54$ studiepunten die ergens elders zijn te programmeren. En met elders kunnen ook twee of drie andere plekken worden bedoeld, denkend aan het inzetten van meerdere partners in een regio.

Pakken we vervolgens de deeltijd en duaal, als het gaat om het hebben van onderwijseenheden die vallen onder de beroepscomponent (dual) dan wel werkplekieren (deeltijd).

Dual:

- *Ad-opleiding van 120 studiepunten, en*
- *er is geen sprake van een stage, normaal gesproken, dus daarmee hoeft men geen rekening te houden, en*
- *er is een beroepscomponent (beroepsuitoefeningsdeel) met een omvang van 60 studiepunten, en*
- *er is een afstudeeropdracht die valt onder het onderwijsdeel met een omvang van 10 studiepunten.*

Dat betekent de volgende berekening:

- *Een derde van de Ad is 40 studiepunten;*

- De afstudeeropdracht ervan afgetrokken levert 30 studiepunten op;
  - Voor studentbegeleiding online word 1 studiepunt ingezet, vanuit de formele vestiging.
- Daarmee komen we bij het elders kunnen inzetten van onderwijseenheden op een aantal punten van: 29 (maximaal elders) + 10 (afstudeeropdracht) + 60 (beroepsuitoefening) = 99 studiepunten die elders kunnen worden behaald met daarbij passende onderwijseenheden.

Deeltijd:

Eigenlijk kan dezelfde berekening worden gemaakt als bij duaal als een opleiding 60 punten onderbrengt in eenheden die zijn gebaseerd op werkplekleren. Maar daarover kan nog wel een robbertje worden uitgevochten nl. of dat past bij de traditionele aanpak voor deeltijd.

En toch even een uitsmijter. Want een duale opleiding hoeft formeel niet zo te zijn ingericht dat alle eenheden op basis van een onderwijsovereenkomst worden verzorgd. Als het eerste jaar voltijd is en het tweede Ad-jaar wel duaal... dan mag je de gehele opleiding duaal noemen.

Dan komt er ook hier weer een interessante aap uit de mouw nl. dat wettelijk gezien er geen definitie van 'stage' bestaat. Er kan dus best in dat eerste voltijdse jaar een stage zitten – want in deze regeling wordt gewerkt met meervoud: stages.

Kijk maar wat dan haalbaar is, om niet naar de minister te behoeven gaan:

- Ad-opleiding van 120 studiepunten;
- Er is sprake van een stage van 10 studiepunten in het eerste voltijdse leerjaar;
- Er is een beroepscomponent (beroepsuitoefeningsdeel) met een omvang van 55 studiepunten, geheel binnen het tweede jaar en inclusief lessen e.d. maar die vallen onder het leren op de werkplek bijvoorbeeld bij een bedrijf;
- Er is een afstudeeropdracht die valt onder het onderwijsdeel met een omvang van 5 studiepunten, in het tweede jaar.

Dat levert de volgende berekening op:

- Een derde van de Ad is 40 studiepunten;
- Minus de afstudeeropdracht is het 35 studiepunten;
- Voor studentbegeleiding online worden 1 studiepunt ingezet, vanuit de formele vestiging, behorend bij het eerste leerjaar.

Daarmee komen we op het elders kunnen inzetten van onderwijseenheden op een aantal punten van: 34 (maximaal elders) + 5 (afstudeeropdracht) + 10 (stage) + 55 (beroepsuitoefening) = 104 studiepunten die elders kunnen worden behaald met daarbij passende onderwijseenheden. Er blijven dus nog 16 studiepunten op deze manier over...

Het opleiden in de school is sinds 2019 met de Regeling tegemoetkoming kosten opleidingsscholen mogelijk gemaakt. Voor deze opleidingen geldt dat, wanneer een groter deel dan 50% van het curriculum in de praktijk wordt gevolgd, zij een nieuwe vestigingsplaats dienen aan te vragen, conform deze regeling.

Bij duaal en deeltijdonderwijs is de werkplek vaak een prominent onderdeel van het onderwijs.

Ho, ho, het werken op een plek is bij duaal verplicht, dus niet 'vaak' maar gewoon 'altijd'. Bij deeltijd is dat echt anders nl als het aantoonbaar nodig is, op basis van de inrichting en de leeruitkomsten. Zie nl. wat er in de wet staat, vet gemaakt wat hiermee van doen heeft:

Het instellingsbestuur kan met het oog op de inschrijving voor een deeltijdse opleiding aan een universiteit of aan een hogeschool eisen omtrent het verrichten van werkzaamheden tijdens het volgen van de opleiding stellen **indien de desbetreffende werkzaamheden in de onderwijs- en examenregeling als onderwijseenheden zijn aangemerkt.**

Zo kan de NVAO bezien of die eis terecht is gesteld, niet om te worden toegelaten maar om duidelijke te maken aan a.s. studenten dat dit nodig is om de studie te kunnen doorlopen, op basis van eigen acties als het gaat om een relevante werkplek. Als bij voltijd een eenheid simpelweg theoretisch kan worden gedaan, dus via onderwijs op de locatie van de instelling, is het lastig om te eisen dat deeltijdse studenten dit moeten doen, zonder meer, op een werkplek. Dat kan wel maar het moet niet.

In deze regeling is hiervoor ruimte gemaakt, om te voorkomen dat een opleiding met het werkplekleren al snel boven bovenstaande grenzen uit zou komen, waarmee het werkplekleren te veel bemoeilijkt zou worden.

Er is veel hierbij te zeggen, maar duaal betreft niet simpelweg een vorm van werkplekleren. Het gaat veelal om een complexere invulling, met een bredere insteek en koppeling aan de onderliggende onderwijseenheden.

Een werkplek bij een deeltijdse opleiding is vooral de eigen plek, dus als werkende met een bepaalde functie die wordt ingevuld. Er kan bij een onderwijseenheid gebruik worden gemaakt van hetgeen zich op die werkplek voordoet, en in de directe werkomgeving.

Maar bij duaal gaat het om fases die gedurende de opleiding moeten worden doorlopen. Het is een student die al studerende op een hoger niveau komt, in de loop der leerjaren. Dat betekent het steeds hebben van een nieuwe of vernieuwde werkplek, om daar weer nieuwe eenheden te kunnen volgen en te ondersteunen. De betrokkene is dus in de eerste plaats een student, met een wisselende positie als werkende.

Een groot probleem is dat werkplekleren vaak een deel van een eenheid betreft en daarmee ondersteunend is bij het volgen van onderwijs (en dat is wat anders dan bijvoorbeeld bij een vorm van in-company training). Hoe kan hierbij worden bepaald hoeveel van de studiepunten voor een onderwijseenheid kunnen en mogen worden toegerekend aan het werkplekleren?

Bij duaal onderwijs telt daarom het beroepsuitoefeningsdeel niet mee in het berekenen van het deel dat buiten de vestigingsplaats wordt verzorgd. Bij het deeltijdonderwijs geldt dit ook, mits er met de student op individuele basis een overeenkomst is gesloten, vergelijkbaar met die bedoeld in artikel 7.7, vijfde lid, van de WHW.

We gaan dit verder niet gebruiken voor een berekening. Toch een paar aanvullende zaken.

Er dient goed worden gezien wat bij deeltijd kan gebeuren, denkend aan het hebben van al dan niet een stage - net zoals bij voltijd - en hoe dan om te springen met het werkplekleren. Een stage kent andere criteria dan de reguliere onderwijseenheden en daarin het werkplekleren zomaar even meenemen. Dat moet dus scherp in de gaten worden gehouden, bij een deeltijdse opleiding met een duale component.

Overigens, zoals al eerder gemeld: Er bestaat geen voorschrift als het gaat om het aantal studiepunten dat duaal wordt ingevuld bij een duale opleiding, dus voor alle eenheden. Het eerste jaar kan dus best voltijd worden gedaan, om vervolgens delen van de hoofdfase duaal vorm te geven. Dan is de gehele opleiding duaal! Nog cynischer gesteld: een opleiding is al helemaal duaal als minimaal 1 studiepunt op basis van een duale overeenkomst wordt verzorgd! Denk daar maar eens over na!

Artikel 10: Benodigde informatie bij het samenvoegen van bestaande opleidingen

Een aanvraag voor samenvoeging van een of meer bestaande opleidingen tot gezamenlijke opleiding (zoals een joint degree) of tot een verbrede opleiding (ook wel planningsneutrale conversie genoemd) wordt ingediend bij de NVAO. De NVAO toetst de samenvoeging aan de hand van het protocol verbrede opleidingen.

Nogmaals: Verbreden staat niet in de WHW. Het protocol is dus niet formeel, als zodanig. Het is een intern stuk van de NVAO. Graag opnemen in de wet.

De NVAO stuurt de instelling een advies. De instelling dient een verzoek in bij de Minister voor een besluit, onder overlegging van het advies van de NVAO.

Ook bij een negatief of niet-positief advies?

Indien het tweede lid van artikel 10 van toepassing is, wordt de aanvraag daarnaast gelijktijdig ingediend bij de CDHO. Hierbij wordt het instellingsbestuur gestimuleerd vergelijkbare bekostigde aanbieders te raadplegen over de plannen. Ook hierbij is het doel om instellingen te faciliteren een doelmatig opleidingsaanbod te ontwikkelen door middel van samenwerking en gezamenlijke afstemming. Dat overleg kan bovendien bijdragen aan de onderbouwing van de aanvraag. Daarnaast moet worden aangetoond dat de samenvoeging geen nadelige gevolgen heeft voor de spreiding van het bestaande landelijke opleidingsaanbod. Het kan zijn dat er al zoveel verwante

opleidingen in de buurt van de aangevraagde locatie zijn, dat een opleiding op die locatie te veel ten koste zou gaan van de al bestaande opleidingen en daarmee geen waarde toevoegt aan het opleidingsaanbod als geheel. In een dergelijk geval wordt vestiging op die locatie niet doelmatig geacht.

Let op: bij samenvoeging van bestaande opleidingen blijven voor de samengevoegde opleidingen de lichtste nadere vooropleidingseisen en aanvullende eisen gelden, totdat voor de samengevoegde opleidingen nieuwe nadere vooropleidingseisen en aanvullende eisen zijn vastgesteld. Hiertoe dient de instelling een aanvraag in bij de Minister, conform de Regeling aanmelding en toelating hoger onderwijs.

Wat wordt hier bedoeld met 'lichtste'? Het gaat om profielen en vakken, dus hoe werkt dit uit? Hoe dan om te gaan met een # in de regeling, dus niet toelaatbaar met dat profiel? Hoe om te gaan met deficiënties? Kunnen die in het eerste jaar worden weggewerkt? Kortom, nog wel wat vragen.

Artikel 11: Criteria voor het gezamenlijk verzorgen van een nieuwe opleiding

Wanneer een of meerdere Nederlandse instellingen gezamenlijk met een of meer Nederlandse en/of buitenlandse instellingen een nieuwe opleiding willen verzorgen (bijvoorbeeld een joint degree), dient zowel de behoefte als de ruimte voor deze opleiding te worden aangetoond aangezien dit een nieuwe opleiding betreft.

We nemen aan de afspraken binnen de EHEA kunnen worden meegenomen, met als de netwerken die meer en meer worden vormgegeven.

Daarnaast bestaan er internationale afspraken over het erkennen van elkaars opleidingen op de diverse niveaus, met Vlaanderen, Luxemburg en de Baltische staten.

Varia

Associate degree-opleiding deels uitgevoerd door een bve-instelling

Op grond van artikel 7.8a van de wet kunnen instellingen voor hoger onderwijs bij de Minister een aanvraag indienen voor het uitvoeren van een deel van een associate degree-opleiding door een bve-instelling.

De locatie is hier wel aan gekoppeld als onderdeel van de samenwerking. Dat staat als zodanig niet in de WHW, al denkt iedereen van wel. En alles gebeurt voor de volle 100% onder de verantwoordelijkheid van de hogeschool.

Een universiteit vraagt een hbo-opleiding aan, dat mag dus. Kan het ook een Ad zijn? En dan samen met een mbo-instelling te verzorgen?

De goedkeuring van de Minister is vereist om de kwaliteit van het hoger onderwijs te waarborgen. Op welke wijze een aanvraag hiervoor kan worden ingediend en aan welke criteria de aanvraag dient te voldoen, zijn te raadplegen in de Beleidsregel uitvoering deel associate degree-opleiding door bve-instelling en een daartoe opgesteld protocol van de NVAO.

Uiteraard hebben we deze regeling opgezocht. Het is een regel uit 2014, voordat de Ad een geheel zelfstandige opleiding werd en in de tijd een eigen kader kende, met een bepaald format. We denken dat deze beleidsregel derhalve niet meer van toepassing is. Maar het is best interessant om te zien hoe toen hiermee werd omgegaan.

Staatscourant 2014

Associate-degreeprogramma

Om tegemoet te komen aan de vraag om meer differentiatie in het niveau in het hoger onderwijs en aan de veranderende behoeften van het werkveld zijn Associate-degreeprogramma's in het hogeronderwijsstelsel geïntroduceerd. Een Ad-programma is onderdeel van een hbo-bacheloropleiding, maar heeft een onderscheidend beroepskwalificerend karakter en een eigen graad. Bij inwerkingtreding van de Wet kwaliteit in verscheidenheid zijn de Associate-degreeprogramma's definitief in de WHW verankerd en vallen daarmee volledig onder de regelgeving inzake de macrodoelmatigheid. In de pilotfase van de Associate degree was alleen een beoordeling vereist indien het Ad-programma werd gevestigd in een gemeente waarin de instelling de bijbehorende bacheloropleiding niet verzorgt. In de nieuwe situatie is voorafgaand aan de start van een Ad-programma

altijd een toets op macrodoelmatigheid vereist, gevolgd door een toets nieuw Ad-programma van het accreditatieorgaan. Het is mogelijk tegelijkertijd een voornemen voor een Ad-programma in te dienen en een voornemen voor de bijbehorende bacheloropleiding.

Uitgangspunten bij toetsing van Ad-programma's is dat a) zoveel mogelijk wordt aangesloten bij de huidige systematiek van toetsing van nieuwe opleidingen en b) hogescholen zoveel mogelijk kunnen inspelen op de Ad-scholingsbehoefte.

Ad-programma's worden net als andere nieuwe opleidingen getoetst aan alle drie hierboven beschreven voorwaarden. Daarbij wordt het aanbod van Ad-programma's bij de macrodoelmatigheidstoetsing afgezet tegen het bestaande Ad-aanbod (en niet tegen het bachelor-aanbod). De Ad-programma's worden, wat arbeidsmarkttoetsing betreft, ook niet zwaarder getoetst dan bacheloropleidingen. De huidige toets op arbeidsmarktrelevantie is reeds een zware toets.

Het streven is erop gericht, dat er een voldoende gespreid Ad-aanbod kan ontstaan dat zo goed mogelijk aansluit bij de maatschappelijke behoefte aan dit specifieke scholingsniveau. Hogescholen die een specifiek aanbod willen realiseren waaraan in een bepaalde regio een aantoonbare arbeidsmarktbehoefte bestaat, mogen dit doen middels een aanvraag voor een nieuw Ad-programma of een nevenvestiging van een bestaand Ad-programma, ook in regio's die buiten hun natuurlijke verzorgingsgebied vallen, indien andere hogescholen die om welke redenen dan ook (bijvoorbeeld het ontbreken van expertise of het profiel van de instelling) een dergelijk Ad-aanbod niet realiseren. Dit moeten de hogescholen vooraf wel onderling hebben afgestemd en besproken. Een belangrijke voorwaarde voor de realisatie van een Ad-programma is, dat dit geen bedrijfsopleiding mag zijn. Het programma moet voldoen aan de 'wettelijke standaard voor het hoger onderwijs', zoals is uitgewerkt in de accreditatiekaders voor Ad-programma's. Dit betekent dat de inhoud van het onderwijs zowel beroepsspecifieke als generieke onderdelen moet omvatten, zodat afgestudeerden in staat zijn hun kennis en vaardigheden in meerdere situaties te benutten.

Toen was er dus een specifiek eigen protocol bij de NVAO voor de Ad, met alles wat daarbij kwam kijken. Het draait nu om een oordeel van de minister.

Voor zover het gaat om een bekostigde associate degree-opleiding, al dan niet deels verzorgd door een bve-instelling, zijn de bepalingen van deze regeling van toepassing.

We nemen aan dat het ook om een onbekostigde Ad kan gaan.

Zie hieronder wat er staat over locatie en mbo-instelling. Als het ROC in dezelfde gemeente staat als de hogeschool, dan heb je het over een bepaalde locatie. Maar het adres daarvan staat niet in het Croho vermeld. Als het buiten de gemeente is, dan is het gewoon een vestiging, en dan kan naar de doelmatigheid worden gekeken, bij een nieuwe opleiding.

Als het bijvoorbeeld gaat om een nieuwe bekostigde associate degree-opleiding die deels wordt uitgevoerd door een bve-instelling dan dient de instelling voor hoger onderwijs twee verschillende aanvragen in: een op basis van macrodoelmatigheid van het opleidingsaanbod (artikel 6.2, WHW) en een voor de goedkeuring om een deel van een associate degree-opleiding door een bve-instelling te laten uitvoeren (artikel 7.8a van de wet) van de opleiding.

Voorts kan het bijvoorbeeld gaan om een bestaande bekostigde associate degree-opleiding, deels uitgevoerd door een bve-instelling, die een aanvraag indient voor verplaatsing dan wel nevenvestiging (artikel 7.17, tweede lid, WHW). In dat geval dient het instellingsbestuur ook twee aanvragen in: de aanvraag voor verplaatsing of nevenvestiging volgens deze regeling en de aanvraag voor het uitvoeren van een deel van de opleiding door een bve-instelling volgens de genoemde beleidsregel.

Opleidingsnaam, opleidingstaal en Croho-indeling

De beoordeling van opleidingsnaam, opleidingstaal en indeling in een Croho-onderdeel kwam bij uitvoering van de vorige regeling aan bod in zowel de macrodoelmatigheidstoets als de toets nieuwe opleiding van de NVAO. Meer duidelijkheid over de rollen van de CDHO en de NVAO en het voorkomen van overlap bij deze onderwerpen is gewenst. Om die reden komt het besluit over de naam van de opleiding (dekt deze de inhoud van de opleiding en komt deze overeen met vergelijkbare opleidingen) vanaf de datum van inwerkingtreding van deze regeling volledig bij NVAO te liggen, evenals het oordeel over anderstaligheid.

Lijkt ons prima.

Maar stel dat de Ad in het Nederlands wordt gegeven en de verwante Bachelor alleen maar in het Engels, kijkt men dan hiernaar?

De advisering over de indeling in een Croho-onderdeel (en indien van toepassing subonderdeel) van bekostigde opleidingen komt vanaf de datum van inwerkingtreding van deze regeling inhoudelijk bij CDHO te liggen. De instellingsbesturen, de CDHO en de NVAO ontvangen in het najaar van 2022 een brief over de verdere uitwerking hiervan.

Wat is een sub-onderdeel van het Croho?

Er is wel ruimte in het Croho hiervoor, maar we hebben via een steekproef niets kunnen vinden.

De Inspectie doet het wel, overigens, erover spreken op haar website. Maar verder is daaraan niets gekoppeld.

1 februari 2023

Uitgave van de Leido Academy, het thema-netwerk voor LevenLang Leren

WAT WEET ú TROUWENS VAN: AFSTUDEERRICHTING?

1 Inleiding

Er is opnieuw een interessante maar oh zo relevante regeling in de aanbieding om van commentaar te voorzien en ja, ook weer via een internetconsultatie. Het is een forse aanpassing van de regeling voor de 'macrodoelmatigheid' binnen het bekostigde hoger onderwijs, dus voor het zo goed en effectief mogelijk verdelen over het land van opleidingen binnen het hbo en wo¹. We zullen daar later nog wel op gaan terugkomen, in z'n algemeenheid. Maar er is een onderwerp dat eigenlijk al jaren speelt en nu als een cruciaal en dus erg belangrijk element opduikt in het vormgeven van opleidingen. Het betreft de definitie van de 'afstudeerrichting'.

Denk eerst maar na wat u daarbij zelf in de gedachten schiet alvorens verder in deze materie te duiken. Helemaal aan het eind komen we met een voorstel, denkend aan het afschaffen ervan of toch maar een echte, duidelijke en harde definitie ervan formuleren – dus dan weet u eigenlijk al hoe de vlag erbij hangt...

2 Waar gaat dan om...

Er wordt al jarenlang gesteggeld over opties om als bekostigde instelling hbo- dan wel wo-opleidingen in de markt te zetten, als men daarvoor zelf een mogelijkheid ziet. Als er een vorm van instellingsaccreditatie zou zijn, is dat een fluitje van een cent, zeker als het vooral om (deels) private opleidingen gaat. Maar we hebben te maken met de Commissie Doelmatigheid Hoger Onderwijs (CDHO) die eerst namens OCW moet bezien of er nog wel ruimte is in ons land voor een nieuwe opleiding en meer vestigingsplaatsen met eenzelfde opleiding, zeker qua naam en profiel. Daarvoor bestaat een – nu aan te passen - regeling met een aantal stevige criteria waaraan een aanvraag voor een nieuwe opleiding dient te voldoen, dus voor de Ad, Bachelor en Master. Ook de varianten voltijd, deeltijd en duaal spelen daarbij een rol.

Maar het veld, de hogescholen en de universiteiten, klagen als autonome instellingen over allerlei bureaucratische behandelingen, met drempels en hobbels. Ze stellen vaak dat ze best zelf wel weten waaraan de regionale arbeidsmarkt behoefte heeft en dat ze niet zitten te wachten op globale voorspellingen van organisaties als het ROA en het inzetten van andere statistische bronnen.

Om hieraan tegemoet te komen wil OCW de regeling best aanpassen en enigszins versimpelen. Maar dan moet een aanvraag veel meer kenmerken kennen van een uitkomst van afstemming met andere belanghebbenden en allerlei relevante collega-instellingen en bijvoorbeeld ook het georganiseerde werkveld. Dat maakt het voor de CDHO gemakkelijker om snel een oordeel te vellen. Daarnaast, en dat is echt nieuw, moeten de hogescholen en universiteiten het voornemen om een aanvraag te doen geruime tijd van tevoren kenbaar maken bij de CDHO. Die publiceert alle voornemens twee keer per jaar zodat andere instellingen al in een vroeg stadium daarop kunnen inspelen, om het overleg zo nodig in gang te zetten, ook als ze nog niet daarbij waren betrokken.

Zoals gezegd komen we hierop later deze maand nog wel terug, maar het gaat naast nieuwe opleidingen ook om het aanbieden van delen ervan op een andere plek. Dat is nu ook al het geval, maar de nadruk komt steeds meer te liggen op het inzetten van 'afstudeerrichtingen', mede om daarmee

¹ <https://www.internetconsultatie.nl/macrodoelmatig2023/b1>

vernieuwingen te kunnen opvangen en niet meteen als instelling over te gaan tot een aanvraag voor een nieuwe opleidingen en ook te bezien of andere instellingen daarmee iets kunnen doen. Het doet vermoeden dat de overheid dan ook wel in de afgelopen jaren de tijd heeft genomen om helder te maken, met een scherpe definitie, wat daaronder dient te worden verstaan. Daarmee zijn op voorhand misverstanden te voorkomen.

Helaas, we hebben er lang naar gezocht maar de overheid heeft dit niet vastgelegd, ook niet in de wet alwaar het begrip vele malen wordt gebruikt. Er is wel het een en ander te vinden bij de NVAO over wat men daar onder een studierichting verstaan. Ze moeten ook bij de aanvraag worden vermeld, maar daar blijft het dan ook bij. We nemen u mee bij deze verkenning, met het graven in allerlei stukken en het aanklaarten van allerlei bijkomende zaken – ter verrijking van de discussies – en het vinden van de juiste weg in wat toch wel een doolhof mag worden genoemd.

3 Definitie in de nieuwe regeling: dus niet

We hebben uiteraard gekeken naar de lijst met definities die de overheid met deze nieuwe regeling voor de macrodoelmatigheid van belang acht. Op basis daarvan kunnen de instellingen hun aanvragen finetunen en zijn de CDHO, NVAO en OCW (de minister dus formeel) in staat om een afgewogen advies resp. besluit te nemen. Maar er is niets te vinden over ‘afstudeerrichting’, ook niet met gebruik van een soort beschrijving zoals men denkt formeel te kunnen doen met het begrip nevenvestiging, om een mooi voorbeeld te geven van een cirkelbewering: *‘Nevenvestiging: een nevenvestiging als bedoeld in artikel 7.17, tweede lid, van de wet’*. In artikel 7.17 staat echter alleen maar: *‘Het instellingsbestuur kan besluiten een opleiding of een gedeelte daarvan al dan niet voor een bepaalde periode in een of meer andere gemeenten of een of meer openbare lichamen BES te vestigen’*. Dat zegt namelijk helemaal niet over hoe dit er dan in de praktijk uit ziet en afwijkt van het hebben van een nieuwe vestiging. Zo’n definitie helpt niemand echt verder als zodanig.

In een aanvraag

In het voorstel voor de regeling en de toelichting erop wemelt het van het gebruik van het begrip ‘afstudeerrichting’. Daarbij duikt ineens ook op een bepaald moment de volgende passage op, als het gaat om het onderbouwen van de aanvraag: *‘Daarnaast wordt gevraagd te onderbouwen waarom de gewenste ontwikkeling niet kan worden vormgegeven binnen een al bestaande opleiding (binnen de eigen instelling of daarbuiten), bijvoorbeeld als track/afstudeerrichting of via wijziging van het curriculum, en in hoeverre daartoe betekenisvolle inspanningen zijn geleverd om deze ontwikkeling vorm te geven via het bestaande opleidingsaanbod’*.

U ziet het, zoals in de inleiding aangegeven, er is werk aan de winkel om aan te tonen dat er echt iets nieuws onder de onderwijszon nodig is en de dynamiek in het werkveld niet als zodanig binnen de bestaande opleidingen kan worden opgevangen.

Track...

Maar het gaat ons dus om het opduiken van ‘track/afstudeerrichting’ in deze tekst. Worden daarmee dezelfde zaken bedoeld? Dat is dus niet na te gaan omdat ook het begrip ‘track’ geen definitie kent. Mogelijk heeft de auteur geput uit een rapport uit 2018 van ResearchNed, dat op verzoek van OCW onderzoek deed naar het begrip ‘track’. Uit de samenvatting ervan:

Bij tracks onderscheiden we allereerst twee hoofdvormen:

- een richting (specialisatie, profiel, major) behelst dat studenten na een gemeenschappelijk opleidingsdeel zich in de eindfase specialiseren;
- in een variant (programma, studie) is er vanaf of kort na de start een eigen curriculum. Veel varianten bieden zelf weer richtingen.

Er zijn daarbij twee hoofdwijzen van specialisatie te onderscheiden:

- een contextspecialisatie, waarbij er dezelfde leerdoelen zijn, maar in een verschillende context zoals bij de opleiding ‘Event management’ met een track popfestivals;
- een rolspecialisatie, waarbij het gaat om andere rollen, leerdoelen en beroepsperspectieven, zoals de opleiding Bedrijfskunde met een track sales management.

Daarbij gaf ResearchNed zelf de volgende omschrijving: *‘Een specialisatie binnen een geaccrediteerde opleiding die (in meer of mindere mate) de opzet heeft van een zelfstandig programma’*. Zie ook in de annex voor een artikel uit die tijd over de uitkomsten van het onderzoek.

De toenmalige minister kon er samen met de Tweede Kamer geen echte chocola van maken. Het mondde uit in het voorstel om er formeel een Nederlandse benaming aan te hangen. Daarop is nu nog steeds het wachten. Afstudeerrichting of specialisatie zou kunnen, maar dan moet er dus wel een sluitende definitie zijn die binnen de wet past, met duidelijkheid over de omvang. We komen erop terug op een aantal plekken en dus ook aan het eind.

4 Toch even een uitstapje naar het gebruik van ‘track’

Het inzetten van tracks is vooral favoriet bij universiteiten, zeker op basis van de definitie van ResearchNed. Zo troffen we ergens de volgende constructie aan:

- Er is sprake van een Masteropleiding, met een eigen naam;
- De omvang ervan is 60 studiepunten;
- Er zijn vijf tracks benoemd, met relatief weinig tot erg weinig overlap;
- Ze leiden allemaal onder die Masternaam tot eenzelfde graad met toevoeging;
- Elke track heeft een eigen naam die ook gebruikt wordt in de communicatie, door de track ook zelf een Masteropleiding te noemen;
- In het Croho staat alleen de algemene Masteropleiding en niet de tracks (gebeurt nergens).

Het lijkt wel een opleidingshuis met drie verdiepingen en vijf naambordjes op de deur ervan. Net zoiets als bij een studentenhuus.

4 CDHO en afstudeerrichting

Bij de CDHO moet van alles op tafel worden gelegd als er een aanvraag voor een nieuwe opleiding wordt ingediend. In het huidige formulier daarvoor staat, interessant genoeg, niets over het gaan gebruiken van afstudeerrichtingen. Men noemt het ‘leerlijnen’, al is niet bekend wat daaronder dient te worden verstaan.

In het formulier met aan te leveren gegevens wordt gevraagd naar: ‘*Inrichting van de opleiding (indicatie curriculum per jaar, vakken, leerlijnen)*’. Misschien zijn die leerlijnen dan de ‘tracks’. Maar de CDHO wordt op basis van de huidige regeling wel geacht OCW een advies te verstrekken als een hogeschool een bepaald gedeelte waaronder een ‘afstudeerrichting’ elders wil gaan aanbieden.

Kennelijk wordt dat dan toch op een of andere manier ‘bilateraal’ uitgezocht. In de nieuwe regeling is overigens het moeten inschakelen van de CDHO door OCW niet meer als zodanig opgenomen, dus wellicht kan die onduidelijkheid wel de reden daarvoor zijn geweest.

5 NVAO en afstudeerrichting

Tijd om te gaan bezien op welke wijze de NVAO omgaat met een begrip waarvoor in de wet en dus ook de regeling voor de doelmatigheid geen definitie bestaat. In het beoordelingskader van de NVAO staan twee belangrijke mededelingen:

Instellingen hebben de plicht om in de aanvraag voor een toets nieuwe opleiding melding te maken van alle afstudeerrichtingen, specialisaties, varianten, locaties en wettelijke vereisten die aan de betreffende opleiding zijn verbonden. Opleidingstrajecten die niet zijn gemeld vallen niet onder de accreditatie.

Verzwaarde toets: Wanneer er sprake is van varianten of afstudeerrichtingen, dient er een representatief aantal afstudeerwerken hieruit ter beoordeling voor te liggen.

De NVAO heeft het hier ook over allerlei vormen en inrichtingen, om iedereen voor te blijven bij discussies. Dus ook als het gaat om vormen die tegen een bedrijfsopleiding aanschuiven, want als die niet worden genoemd, kan ervoor ook geen accreditatie plaatsvinden – met als gevolg dat als zo’n route later alsnog opduikt met het stempel ‘NVAO-goedgekeurd’, er sprake is van het overtreden van de wet.

NVAO-definitie

Maar de NVAO zou de borgende instantie niet zijn als er toch een eigen definitie is terug te vinden op de website. We hebben het idee dat daarbij ook Vlaanderen wel een rol heeft gespeeld want daar is men behoorlijk scherp en kien op dit soort situaties.

Hier de tekst van de website:

Afstudeerrichting volgens de NVAO

Een differentiatie in een (geaccrediteerd) opleidingsprogramma met een studieomvang van ten minste dertig studiepunten.

Het is op zichzelf toch opmerkelijk dat de NVAO eigenhandig een definitie van afstudeerrichting heeft bedacht, om bepaalde ontwikkelingen in de hand te kunnen houden. Maar er is zoals gezegd geen wettelijke basis voor – tenzij de minister een bepaalde definitie straks toch maar na rijp beraad overneemt en in de WHW opneemt.

Maar ja NVAO, wat verstaan jullie onder 'differentiatie'? In de wet komt het begrip alleen maar voor bij een artikel over wat er naar a.s. studenten dient te worden gecommuniceerd. Daarbij hoort ook: 'de differentiatie in het opleidingsaanbod'. Maar dat is dus heel wat anders en breder toepasbaar, gelet op de keuzemogelijkheden, de varianten, verwante opleidingen, Ad en Bachelor, noem maar op. Natuurlijk hoort daar ook bij het hebben van mogelijkheden om keuzes te maken voor leerlijnen, dus ja, de afstudeerrichtingen, ergens in de hoofdfase.

Geen maximum en andere kenmerken

Interessant is dat men hierbij een omvang aankaart, anders dan de regeling zegt nl. minimaal 30 studiepunten en geen maximum. Is dat omdat een dergelijke leerlijn onderscheidend genoeg moet zijn, gelet op de kern van een opleiding? Ook wordt er geen uitspraak gedaan over in hoeverre het programma van een afstudeerrichting uniek moet zijn om de benaming ervan te rechtvaardigen. Anders gezegd, wat is toegestaan of verplicht met betrekking tot de overlap die er tussen afstudeerrichtingen kan zijn – net zoiets als het gaat om de overlap tussen bestaande opleidingen en het toch gebruiken van verschillende namen?

6 NVAO en 'stoeien' met afstudeerrichtingen

Hogeschole en universiteiten werken gewoon met afstudeerrichtingen en ze maken zich totaal geen zorgen over het ontbreken van een definitie. Misschien is dat ook wel handig en logisch. Maar met de regeling voor de doelmatigheid zal er ongetwijfeld een nieuwe en andere discussie losbarsten, ook gelet op wat na het onderzoek rond de tracks is gesteld door de Tweede Kamer.

Speelruimte

Ook speelt de aanpak, omvang en vorm een rol bij het oordeel van de NVAO over de mogelijke speelruimte die opleidingen hebben zonder de naam en de accreditatie te verliezen – of opnieuw een toets nieuwe opleiding te moeten gaan aanvragen. Op de website van de NVAO staat onder meer het volgende, als het gaat om het werkbaar maken van bepaalde beoordelingen, bij de FAQ's:

Mag een opleiding tussentijds veranderen zonder dat een toets nieuwe opleiding nodig is?

Het gaat bij het veranderen van een opleiding of het ontwikkelen van een afstudeerrichting niet om een maximaal aantal vakken of een percentage van het gehele curriculum dat gewijzigd mag worden zonder dat een toets nieuwe opleiding van toepassing is.

Een opleiding mag inhoudelijk vernieuwen zonder dat een toets nieuwe opleiding in beeld komt, zo lang de inhoudelijke kern van de opleiding blijft passen onder de eindkwalificaties, de naam en de CROHO-licentie. Aan die licentie mag het inhoudelijke profiel worden verbonden zoals dat landelijk gangbaar is en meestal is vastgelegd in een domein specifiek referentiekader (WO) door een disciplineoverleg of een landelijk beroeps- en opleidingsprofiel (HBO) door een landelijke opleidingsoverleg (LOO).

De NVAO geeft hiermee aan – en dat is in lijn met wat de overheid met de nieuwe regeling voor de doelmatigheid beoogt – dat een instelling binnen de goedkeuring en de accreditatie van een opleiding best veel kan doen, zonder lastig te worden gevallen bij de her-accreditatie of een tussentijdse alarm-audit. Ook hoeft men niet meteen in paniek te raken als een nieuwe opleiding niet in het vat zit en men toch met een stukje verbreding een nieuwe doelgroep in de arbeidsmarkt wil bedienen. Zolang er daarbij binnen het landelijke opleidingsprofiel, dus voor de Bachelor en de Ad (groeiend aantal profielen), wordt gebleven is er feitelijk niets aan de hand.

Nieuwe afstudeerrichting en de nieuwe naam...

Maar de vraag is of een instelling daarover zelf kan besluiten, zeker als er een nieuwe afstudeerrichting in het leven wordt geroepen, met een bepaalde unieke naam. Wie beoordeelt of daarmee binnen het landelijk profiel wordt gehandeld?

Het zou misschien een werkgroep kunnen zijn die is ingesteld door het landelijk opleidingsoverleg voor de Ad dan wel de Bachelor. Want de NVAO heeft het ook over 'landelijk gangbaar'.

Door de dynamiek op de arbeidsmarkt kan een opleiding overigens sowieso als geheel voortdurend mee opschuiven naar een aangepast profiel. Dat is de taak van het LOO, om elke zoveel jaren te komen met een update ervan. Daarbij kan ook worden besloten om bepaalde functies binnen het beroepenveld van de opleiding te koppelen aan (landelijk afgedekte) afstudeerrichtingen. Zo'n aanpak heeft ook een duidelijke meerwaarde voor de arbeidsmarkt en de a.s. studenten.

Misschien is dan dit ook allemaal eens te overdenken als discussies over de doorstroom met een Ad naar een aanvullend bachelorprogramma blijven plaatsvinden. Dat soort nieuwe afstudeerrichtingen kunnen perfect worden aangeboden aan die Ad'ers, ook al omdat die toch andere functies innemen dan degenen die de vierjarige bachelorroute volgen. En... misschien dat op termijn onder bepaalde voorwaarden dergelijke 'differentiaties' een eigen status kunnen verdienen.

7 NVAO en maximum aantal studiepunten

Goed en mooi, maar net als in het voorstel voor een nieuwe doelmatigheidsregeling wordt ook hier door de NVAO alleen maar gewerkt met een minimum van de omvang – en niet met een maximum. Zou daar een speciale reden voor zijn? We kunnen ons echt niet voorstellen dat bij een Ad en een Bachelor een afstudeerrichting 120 resp. 240 studiepunten omvat.

Het hebben van een minimum, misschien ook wel formeel vast te leggen zoals de NVAO dat zelfstandig heeft gedaan, is zonder meer verklaarbaar en logisch. Dertig studiepunten is een semester qua omvang en het programma moet dus wel enigszins robuust zijn. Minder dan dertig, dan denk je eerder aan minoren, keuzevakken en kleine pakketjes met specifieke leeruitkomsten.

Uit de WHW is op een bepaalde wijze te concluderen dat een afstudeerrichting best eens direct zou kunnen beginnen na het eerste leerjaar, dus samenvallend met de hoofdfase (formeel de post-propedeutische fase genoemd). Maar denk eens aan de Ad, waarbij dan na het eerste jaar, met een bepaalde basis, al meteen verschillende programma's kunnen starten. Is dat wel handig bij een tweejarige opleiding? Bij de Bachelor zou dat ook prima kunnen gebeuren met een programma dat loopt in het derde en vierde leerjaar, wan dan is er sprake van een basis van twee jaren.

Die laatste vormgeving lijkt ook wel de meest geaccepteerde, bijvoorbeeld kijkend naar wat er staat op www.studiekeuze123.nl - die door de instellingen zelf wordt gevuld - bij afstudeerrichting:

Een afstudeerrichting is een specifieke richting binnen een opleiding. Het begin van de opleiding is dan algemeen, maar later specialiseer je je, bijvoorbeeld vanaf het derde studiejaar. Je vindt mogelijke afstudeerrichtingen binnen een opleiding op de opleidingspagina onder het kopje 'Keuzes bij deze opleiding' bij het onderdeel 'Tijdens de opleiding'.

Afstudeerrichting met ook stage en afstuderen

Bij de afstudeerrichting wordt dan wel ook de stage en de afstudeeropdracht gerekend, ook om daarmee het civiele effect ervan binnen de status van de opleiding zichtbaar te kunnen maken. Daarmee kom je dan bij de Ad op maximaal 40 en bij de Bachelor op maximaal 120 studiepunten. Wat je dan zou moeten afspreken voor een eenjarige Master... misschien 15? Voer voor overleg.

Vragen allemaal die toch met het oog op de nieuwe regeling om antwoorden vragen, dus op redelijk korte termijn. Zou de NVAO dit klusje kunnen klaren, op basis van alle ervaringen die in het verleden zijn opgedaan?

8 Rol van afstudeerrichting en andere delen in de nieuwe regeling

Net als in de huidige regeling voor de macrodoelmatigheid wil de overheid niet dat er ongebreideld van alles dat tot een opleiding behoort als zodanig kan worden aangeboden op een locatie die niet binnen een formeel vastgelegde vestigingsplaats is te vinden. Die locatie is dus 'elders' aan te treffen. De overheid noemt het dan een 'nevenvestiging', maar wat gewoon nadat daar dat deel van een opleiding formeel en structureel van start is gegaan, weer een 'vestigingsplaats' is geworden.

Die insteek is nu juist ook het gevolg van het hebben laten vallen, al enige tijd geleden, van de eis (via de NVAO te beoordelen) dat op elke locatie sprake dient te zijn van alle voorzieningen die bij het hebben van een hogeschool of universiteit horen. De administratie kan beperkt zijn, net als het

decanaat, een technische ondersteuning, om daarmee ook de kosten in de hand te kunnen houden, met voldoende support vanuit de hoofdvestiging.

De bekende situaties zijn ook nu, als het gaat om het vragen om toestemming van de minister voor het aanbieden van een deel van een opleiding elders, opgenomen in de nieuwe regeling:

- a. minimaal de propedeutische fase of de eerste 60 studiepunten van een opleiding op de nieuwe locatie wordt verzorgd;
- b. minimaal een afstudeerrichting op de nieuwe locatie wordt verzorgd;
- c. minimaal een derde van de gehele studielast van de opleiding, inclusief afstudeerprojecten maar exclusief stages en gevallen genoemd in het derde lid, op de nieuwe locatie wordt verzorgd;

We gaan niet in op bepaald taalgebruik alsmede het feit dat bij c. niet derde maar vierde lid moet staan. Daarin worden de situaties rond het werkend-leren genoemd, dual dus, net als nu, dus dat bepaalde eenheden niet behoeven te worden meegeteld bij die een derde van de studielast. Wel interessant dat bij 'minimaal een derde' de stage(s) niet meer wordt meegenomen. Wat dat dan weer betekent in de praktijk, daar komen we in onze algemene reactie later deze maand op terug.

Ook hier trouwens steeds weer het gebruik van 'minimaal'. Daarbij zijn vergelijkbare opmerkingen te plaatsen, met voorstellen die tevens hierbij kunnen leiden het inzetten van een 'maximum'.

Kanttekeningen bij het fenomeen afstudeerrichting bij 'elders'

Maar het is wel van belang om hierbij, als het gaat om de afstudeerrichting, een aantal kanttekeningen te plaatsen:

- Is het toegestaan om alleen voor die nieuwe locatie elders een specifieke afstudeerrichting te ontwikkelen en aan te bieden?
- Betekent het elders een deel aanbieden, zoals een afstudeerrichting, dat deze niet meer op de formele vestigingsplaats wordt aangeboden?
- Wat betekent dit voor de studenten, als het inhoudt dat men 'heen en weer moet reizen'?
- Kan in het algemeen een deel elders worden aangeboden met als voorwaarde dat de gehele opleiding in de formele vestigingsplaats blijft te volgen?
- Kan dit ook gebeuren, zo allemaal, en worden aangepakt voor de voltijdse, deeltijdse en duale opleidingen? Daarbij kan worden gedacht aan het hebben van een voltijdse en een deeltijdse opleiding in een gemeente als vestigingsplaats, om vervolgens alleen voor deeltijd te zoeken naar delen om elders te gaan verzorgen.

Gezamenlijk verzorgen nieuwe opleidingen – afstudeerrichting niet genoemd

In de WHW staat dat men gezamenlijk onderwijs kan verzorgen. Daarbij wordt vermeld dat het kan gaan om een opleiding maar ook om een afstudeerrichting – nogmaals, zonder sluitende definitie ervoor.

In de nieuwe regeling wordt bij het gezamenlijk verzorgen van een nieuwe opleiding alleen maar iets gezegd over de opleiding als geheel en niets over een '*gezamenlijke afstudeerrichting*'. Omdat in de wet die optie wel wordt gemeld, zal een aanvraag daarvoor rechtstreeks bij OCW dienen te worden ingediend – en waarvoor ook wel een procedure zal zijn, nemen we aan.

Of... moet de WHW worden aangepast, dus door het weglaten van de optie voor een gezamenlijke afstudeerrichting? Het is wel een interessante optie om op die schaal te kunnen samenwerken, dus laat het maar staan, zou je denken. En dan toch iets zeggen hierover in de nieuwe regeling voor de macro-doelmatigheid... Of... moeten we dan maar gewoon af van het begrip 'afstudeerrichting'?

9 Crux van het verhaal: wat te doen met de afstudeerrichting... weg of aanpassen... of...

Het is alles bij elkaar wel een hele lange inleiding geworden, een soort aanloop, een dwalen door een doolhof, met achtergronden en commentaren op hetgeen nu dan wel straks het geval is. Maar er moet zonder meer iets gebeuren met de wijze waarop nu wordt omgegaan met het begrip 'afstudeerrichting'. We zetten de redenen hiervoor op een rijtje:

1. In de wet staat geen definitie...
2. In de regeling voor de macrodoelmatigheid staat eveneens geen definitie...
3. In die regeling is het verzorgen van een gezamenlijke afstudeerrichting weggelaten...
4. Elke instelling in ons land gebruikt een andere aanpak...

5. In het buitenland worden voor dit soort onderdelen van formele opleidingen andere benaderingen gebruikt, ook als we als Nederland over en weer elkaars graden erkennen...
6. De NVAO gebruikt een definitie die wel een duidelijkheid suggereert maar het niet is, mede door het te hebben over een differentiatie, hetgeen een andere insteek inhoudt... en er wordt geen maximum aangegeven...

En dan eigenlijk als argument om de finale klap hierop te geven:

7. In de wet en de regeling voor de macrodoelmatigheid wordt gesproken over het gedeeltelijk verzorgen van een opleiding en het moeten hebben van instemming van de minister, waarbij de gevallen die worden genoemd – los van de afstudeerrichting – zijn gekoppeld aan een aantal studiepunten dan wel een andere kwantitatieve norm:

- minimaal *de eerste 60 punten* van een opleiding...
- minimaal *een derde* van de gehele studielast...
- het praktijkgedeelte voor *meer dan de helft* van het curriculum...

Daarbij kan de uitkomst van die 'berekening' nog wel afhangen van andere componenten die al dan niet hierbij meetellen, maar het is een cijfermatige onderbouwing.

Voor de afstudeerrichting staat alleen maar '... minimaal *een* afstudeerrichting', en verder niets over omvang, studielast en daarmee de studiepunten – misschien wel slechts 15 punten...

Er zijn dus twee opties – oplossingen misschien wel - hiervoor:

- Weglaten uit deze regeling en mogelijk ook de wet en de accreditiekaders – los van waar het in de wet en die kaders wel relevant is, zonder de omvang ervan te hoeven kennen;
- Zorgen voor een sluitende definitie van het begrip 'afstudeerrichting' (en/of daarmee te vergelijken begrippen, maar eigenlijk door een algemeen dekkende naam te gebruiken).

Weglaten uit de regeling doelmatigheid

Er zijn best allerlei argumenten aan te voeren voor het weglaten van het begrip 'afstudeerrichting' uit de regeling voor de macrodoelmatigheid. Om er een paar te noemen:

- Als het gaat om een Ad-opleiding is 60 punten al meer dan een derde;
- Bij een Bacheloropleiding is 120 punten eveneens meer dan een derde;
- Als het gaat om een track van een Master zit je gewoon altijd boven een derde van de opleiding, zeker bij de programma's van een jaar²;
- Door het mogen weglaten van de afstudeerprojecten (of opdrachten of andere vormen, ook zonder een formele definitie, en er is altijd normaal gesproken maar één van binnen een opleiding...) kunnen er situaties ontstaan waarbij een derde en de afstudeerrichting elkaar overlappen en beïnvloeden.

Je zou dus het begrip 'afstudeerrichting' kunnen weglaten en een opleiding kunnen vragen of er binnen het programma leerlijnen zijn gevormd, op een bepaald moment beginnend en eindigend bij het moment dat het afsluitend examen in beeld komt. Daarbij kan men de omvang, de status, het civiel effect en andere zaken die kenmerkend genoeg zijn, aangeven. Die leerlijn kan best in een andere plaats worden verzorgd, dus op een nieuwe (neven)vestiging, zichtbaar en structureel. Maar dan dient er altijd toestemming voor worden gevraagd aan de minister en als zodanig apart in de regeling worden vermeld.

Het is eigenlijk een mini-opleiding binnen een opleiding, een vorm die bij de private aanbieders vaak is terug te vinden. In het mbo is het een vorm die past bij de zgn. derde leerweg, zijnde een selectie uit de formele kwalificatie met een civiel effect.

Definitie – een aanzet voor gedachten hierover...

We kunnen dus wel bezien wat de consequenties zijn voor de regeling voor de macrodoelmatigheid maar dan hebben we nog steeds te maken met de WHW en allerlei andere regelingen. Misschien is het toch maar het handigste om te komen tot een wettelijke en dus formele definitie van het begrip 'afstudeerrichting'. Voor die nieuwe regeling moet vervolgens worden bekeken of het weglaten eruit de beste insteek is, ook omdat het toch gaat om een specifiek deel van een opleiding,

² We werken het hier niet verder uit, maar alles wat er in de regeling voor de macrodoelmatigheid staat bij het gedeeltelijk verzorgen van een opleiding buiten de gemeente van vestiging (vestigingsplaats in de wet) past eigenlijk alleen maar bij de Ad en de Bachelor. Het is aan te raden om voor de Master een eigen artikel op te nemen, gezien de eigen positie die dit type opleiding in het onderwijsstelsel inneemt.

als een instrument voor veel instellingen om zich ondanks bepaalde beperkingen te kunnen onderscheiden. De NVAO heeft er ook niet altijd een stevige grip op, is ons idee.

Toch is het aan de andere kant voorstelbaar dat de overheid graag wil weten welke rol in welke situaties en contexten een afstudeerrichting kan en mag spelen. We komen met een voorstel met betrekking tot een definitie van dit begrip en geven dan nog een voorzet op dit punt.

Hierbij gaan we een poging wagen. We laten het vervolgens aan de juristen in overheidsdienst over om er een mooie tekst van te maken, op basis van hetgeen gebruikelijk is binnen de wetgeving door de overheid.

Een afstudeerrichting binnen het hbo en wo kan als volgt worden omschreven:

'Een afstudeerrichting is een samenhangende verzameling onderwijseenheden die vanaf een bepaald moment na het eerste leerjaar (eerste fase van 60 studiepunten, propedeuse) binnen het programma van de opleiding aan de studenten worden aangeboden.

Ze vormen daarmee een specifieke leerroute die doorloopt tot en met het laatste studiejaar en dus reikt tot en met het eindniveau van de opleiding, met een eigen duidelijke en aantoonbare relevantie voor het werkveld binnen het landelijk profiel van de desbetreffende opleiding.

De omvang van een afstudeerrichting kent een minimaal en maximaal aantal studiepunten, afhankelijk van het type opleiding (Associate degree, Bachelor, Master). Daarbij is sprake van een aantal voor deze leerroute unieke en kenmerkende onderwijseenheden met een minimaal en maximaal aantal studiepunten, mede afhankelijk van het type opleiding.

Een afstudeerrichting binnen een voltijdse of deeltijdse opleiding omvat de stage en de activiteiten die vallen onder de afstudeerfase, zoals een afstudeeropdracht of -project. Binnen een duale opleiding betreft het in ieder geval die afstudeerfase indien er geen aparte stage binnen het beroepsuitoefeningsdeel is opgenomen.

In deze beschrijving gaat het om minimale en maximale aantallen voor de drie soorten opleidingen. We doen hier eerst maar gewoon een voorstel voor het hbo, als een soort startpunt. Voor het wo kan later wel een en ander worden uitgedacht, naar analogie van het hbo.

Opleiding	Minimum studiepunten	Maximum studiepunten
Associate degree (120)		
Gehele afstudeerrichting	30	60
Unieke onderwijseenheden	10	20
Bachelor (240)		
Gehele afstudeerrichting	60	120
Unieke onderwijseenheden	20	40
Master (60)		
Gehele afstudeerrichting	15	20
Unieke onderwijseenheden	10	15

10 Afstudeerrichting in de regeling macrodoelmatigheid – gevolg van de nieuwe plannen

Het is allereerst logisch om de afstudeerrichting (en wat er verder nog is onder allerlei andere namen) weg te halen uit het artikel in de regeling als het gaat om het gedeeltelijk verzorgen van een opleiding buiten de vestigingsplaats, in lid 3 ervan, met de voorbeelden van delen die aan de minister ter goedkeuring dienen te worden voorgelegd.

Daarnaast is het zo dat een afstudeerrichting in dat verband wel een sterke relatie kan en zeker zal hebben met wat onder doelmatigheid wordt verstaan. Aan het onderliggende programma is altijd een civiel effect te koppelen, een situatie die de minister nu ook juist wil inzetten voor de dynamiek op de arbeidsmarkt en daarmee simpelweg wil voorkomen dat er elk jaar steeds maar nieuwe opleidingen bij gaan komen, ondanks het grote volume van het huidige aanbod.

Sterker inzetten op nieuwe afstudeerrichtingen

Het kan gaan betekenen dat instellingen met hun opleidingen veel sterker gaan inzetten op het inbedden van nieuwe afstudeerrichtingen, misschien wel met tracks en het koppelen van smalle leerlijnen. Logische reactie, zou je zeggen, maar zonder het hebben van bepaalde kaders kunnen de instellingen lekker hun gang gaan, en kan de NVAO pas in een later stadium merken – samen met OCW – en zien wat er is losgemaakt.

Is een instelling verplicht deze afstudeerrichtingen kenbaar en zichtbaar te maken...

Omdat er geen wettelijke definitie is van het begrip 'afstudeerrichting' kan de overheid een opleiding niet dwingen om een leerlijn, een verzameling van minoren, een combinatie van twee semesters, een bundel keuzevakken en dergelijke te vermelden onder de naam 'afstudeerrichting'. Men kan in de communicatie van alles gebruiken, op een suggestieve wijze. Denk maar aan het voorbeeld van de universitaire master waarbij men het heeft over 'track' (en welk begrip opmerkelijk genoeg ineens opduikt in het voorliggende voorstel).

De CDHO noemt in haar formulier het kennelijk een leerlijn, mogelijk in de verwachting dat de aanvrager de afstudeerrichtingen daarin meeneemt. Maar die instelling is daartoe niet verplicht, ook als later blijkt dat er toch samenhangende leerroutes worden aangeboden.

Melden in het kader van deze regeling

Nu is in de regeling voor de macrodoelmatig wel een argument opgenomen om met zo'n bundeling van onderwijseenheden naar de minister te moeten gaan, als een instelling daarmee een aanbod schept en vormgeeft in een andere gemeente, dus 'elders'. Het is aan het CvB om daarbij om een keuze te maken onder welke vlag dat gebeurt. Het kan ook via die een derde van een opleiding.

Maar de meest kenmerkende situatie is natuurlijk aan te treffen door OCW in de communicatie die de instelling hanteert in die andere gemeente. Dat kan niet worden verzwegen, lijkt ons. Maar als men dan niet spreekt over 'afstudeerrichting', wat vervolgens te doen?

Daarom is het aan te raden om onder de vlag van het begrip 'afstudeerrichting', met daarvoor een aantal kaders en randvoorwaarden in de regelingen die daarmee te maken hebben, aan te geven dat 'bundels van eenheden die daaraan voldoen', dienen te worden vermeld bij het voornemen om elders ook onderwijs aan te gaan bieden, deels dus.

In het verlengde daarvan is het derhalve naar onze mening handig om de regeling voor de macrodoelmatigheid hiervoor een eigen behandeling en aanpak op te nemen, met een eigen lid in het betreffende artikel. De juristen vinden daar wel een formulering voor.

11 Paar slotopmerkingen

Het wordt zo alles bij elkaar hoog tijd om met elkaar vast te stellen wat er na al die jaren onder het begrip 'afstudeerrichting' in formele zin dient te worden verstaan. Dat kan best binnen een redelijk ruim kader, maar zonder een heldere definitie waaien die programma's alle kanten op, zonder enig zicht op wat er dan eigenlijk wordt bedoeld. Studenten houden er vaak gewoon rekening mee, zonder erbij stil te staan, denken we. Maar ze hebben in zo'n geval recht op informatie over de status, het civiele effect en de waarde van het diploma waarbij in het diplomasupplement melding wordt gemaakt.

Ter afsluiting, eigenlijk aangekomen in het hart van het doolhof, gereed om de uitkijktoren te beklimmen op zoek naar de weg naar de uitgang met een sluitende definitie, nog een paar opmerkingen.

- Het is zonder meer te begrijpen dat de overheid iets wil doen aan een 'wildgroei' aan nieuwe aanvragen als in de praktijk blijkt dat er met aanpassingen in bestaande programma's aan de dynamiek in het werkveld tegemoet kan worden gekomen.
- Maar het is dan ook steeds meer het geval dat afstudeerroutes een eigen civiel effect krijgen, benadrukt door het voorzien ervan van een eigen naam, te gebruiken in de communicatie naar – vooral deeltijdse – studenten. Door ze in te zetten bij nieuwe (neven)vestigingen kan er toch via een omweg een nieuwe mini-opleiding in de markt worden gezet. De mensen studeren daar derhalve ook af, en daarom dient de doelmatigheid van afstudeertrajecten in de gaten te worden gehouden.
- In het verlengde daarvan moet de definitie van een dergelijke verzameling van onderwijseenheden van herkenbare kaders worden voorzien, zonder dat de instellingen een grijs gebied kunnen gaan betreden. Ze kunnen anders zeggen: Ja minister, u wilt toch geen nieuwe opleidingen en daarom mogen we dus gewoon alles doen met de afstudeertrajecten...

Zo, dat was het voor deze week. Binnenkort komen we met een LeiDocument met een complete analyse van het voorstel voor een nieuwe invulling van de regeling voor de macrodoelmatigheid. Er wordt echt wel iets overhoop gehaald hiermee.

Artikel Scienceguide – 2019

Hogescholen en universiteiten gebruiken soms wel dertig verschillende termen voor een specialisatie binnen een opleiding. Dat is verwarrend vinden Kamerleden, maar één definitie ligt volgens de minister niet voor de hand.

Vorig jaar onderzocht ResearchNed in opdracht van het ministerie het aanbod van 'tracks' in het hoger onderwijs: specialisaties binnen een opleiding, waarmee een student direct of in de eindfase kan beginnen. Instellingen kunnen hiermee inspelen op de arbeidsmarkt en accenten aanbrengen binnen brede opleidingen. Met een divers aanbod kunnen studenten onderwijs volgen dat bij hen past, is de gedachte.

Jungle

Studenten zijn over het algemeen tevreden over de ruime keuzes die ze hebben, bleek uit het onderzoek van ResearchNed. Ook weten ze goed hun weg te vinden binnen de verschillende 'tracks'. De bevroegde studentenorganisaties zijn kritischer. Zij noemen het aanbod "een jungle" en vinden dat er te veel verschillende termen worden gebruikt.

Afstudeerrichting, expertisegebied, graduation track, leerroute, major, minor, studieprofiel, specialisatie; de onderzoekers van ResearchNed stuiten op bijna dertig verschillende definities. Maar het woord 'track', dat ook de minister hanteert, werd weinig genoemd. Zelfs binnen een opleiding worden verschillende termen gebruikt.

Dit alles leidde tot vragen uit de Tweede Kamer. Want hoe kan de voorlichting dan adequaat zijn, stelde het CDA. Kan er niet één heldere benaming komen, vroeg de SP aan de minister. Het moet inderdaad duidelijk zijn wat een track is, erkent Van Engelshoven. Maar één definitie ligt volgens haar niet voor de hand "aangezien er veel verschillende vormen van tracks bestaan, denk aan opleidingsvarianten en specialisaties".

Ruimte

De minister gaat samen met de Vereniging Hogescholen en universiteitenkoepel VSNU kijken hoe de informatie verbeterd kan worden. Ze neemt hierin het voorstel van het CDA mee om een Nederlandse term te gebruiken. Wel benadrukte ze dat instellingen de ruimte moeten behouden om maatwerk te kunnen leveren.

Ook de volgens ResearchNed gedateerde en onjuiste informatie op website Studiekeuze123 is een punt van zorg voor de Kamerleden. Instellingen moeten daarvoor informatie aanleveren, maar dat staat niet hoog op hun prioriteitenlijst. Wat gaat de minister daaraan doen, vroeg de VVD. Instellingen geven voortaan via een nieuw systeem hun informatie door. Ook zal vaker gecontroleerd worden of die gegevens nog compleet en up-to-date zijn, beloofde ze.

Diploma

Volgens de SP zijn er studenten die een diploma krijgen met daarop de naam van de opleiding, terwijl ze een track hebben gevolgd die daarvan afwijkt. De minister kent geen verhalen waarbij studenten dat als probleem ervaren. "Mijns inziens is met het diploma en bijbehorende supplement voldoende duidelijk welke opleiding en track de student gevolgd heeft."

Annex B

Opbouwen van een stelsel van leerlijnen binnen een opleiding – een beschouwing

Hierbij een korte beschouwing als het gaat om de mogelijkheden om binnen een opleiding allerlei afstudeerrichtingen (uitstroomprofielen, differentiaties e.d.) te positioneren. En daarbij ook nog wat verdere stappen te zetten om binnen die richtingen ook nog verder te werken aan leerlijnen.

Daarnaast blijkt dat de systemen om zich als student in te schrijven zijn gebaseerd op de informatie die de instellingen zelf aanleveren, met namen die als het ware zelf zijn te bedenken en ook niet door de NVAO worden gecontroleerd.

Dit kan zorgen voor extra verwarring, zo valt te constateren.

Kern van een opleiding: hoe, wat... een percentage... of...

Er was tot voor een aardige tijd geleden een soort herenakkoord in het hbo dat het om 70% van de studiepunten zou moeten gaan. Later gingen er verhalen rond dat bij een accreditatie kan worden volstaan met 60%, maar nu zweeft ook 50% door de wandelgangen. In het wetenschappelijk onderwijs speelt dit nauwelijks, met een insteek waarbij de academische competenties de hoofdrol spelen en het onderwijs in persoonlijk te verzorgen stukken mag worden geknipt.

Het raadplegen van de website van de NVAO laat de volgende tekst als resultaat zien:

NVAO: Het gaat bij het veranderen van een opleiding of het ontwikkelen van een afstudeerrichting niet om een maximaal aantal vakken of een percentage van het gehele curriculum dat gewijzigd mag worden zonder dat een toets nieuwe opleiding van toepassing is.

Een opleiding mag inhoudelijk vernieuwen zonder dat een toets nieuwe opleiding in beeld komt, zo lang de inhoudelijke kern van de opleiding blijft passen onder de eindkwalificaties, de naam en de CROHO-licentie. Aan die licentie mag het inhoudelijke profiel worden verbonden zoals dat landelijk gangbaar is en meestal is vastgelegd in een domein specifiek referentiekader (WO) door een disciplineoverleg of een landelijk beroeps- en opleidingsprofiel (HBO) door een landelijke opleidingsoverleg (LOO).

Kortom, ook hier geen percentage te vinden. Bovendien blijkt dat als door een instelling een opleiding heel breed wordt ingestoken en daarbij helder blijft hoe de arbeidsmarkt de afgestudeerden een plek kan bieden, men simpelweg het programma mag aanpassen, erin kan schuiven, mag zorgen voor vernieuwen en kan aanvullen, op basis van externe dynamiek op allerlei werkplekken.

Leerlijnen

Er zijn simpelweg allerlei leerlijnen binnen een opleiding te creëren, met een maximaal aantal eigen onderwijseenheden, om dan het profiel zo breed mogelijk neer te zetten. Dat kan ook best een vorm van bewerking zijn van het landelijk profiel, om zo de eigen insteek te benadrukken, samen met de regio en het werkveld. Want het is toch ook best wel vaak zo dat een externe organisatie een instelling benadert om zo'n leerlijn samen op te stellen en bekostigd in de markt te zetten. Het programma kan vervolgens enigszins afwijken van de andere leerlijnen, afstudeerrichtingen en differentiaties, maar daar zijn altijd wel een aantal competente mouwen aan te passen. Denk aan de stage, het werkplekieren, de projecten, de afstudeeropdracht, en waaraan vaak een specifieke context kan worden meegegeven.

Bovendien kan dit gebeuren zonder verdere afstemming met de NVAO of OCW, zolang het maar niet leidt tot nieuwe vestigingsplaatsen. Als de accreditatie weer achter de rug is, kunnen er ook weer leerlijnen verdwijnen of juist worden toegevoegd, om dynamisch aan de slag te gaan. Het is overigens een scenario dat past bij een vorm van instellingsaccreditatie met een bijpassende 'degree awarding power'.

Het zichtbaar maken hiervan bij de doelgroepen kan tegenwoordig behoorlijk eenvoudig worden gerealiseerd. Er wordt gewoon aan elke leerlijn een eigen naam toegekend, als er maar sprake is van een soort van referentie met de naam van de overkoepelende opleiding. Of misschien niet eens, als er binnen de opleiding bundels zijn gemaakt, met een soort 'thema-naam' eraan gekoppeld. Binnen zo'n bundel wordt gewerkt met minoren, keuzevakken en dus met een soort afstudeerrichting.

Hier een voorbeeld van zo'n 'kerstboom', volledig fictief.

- Er is een opleiding onder de naam 'Coach' en deze is geaccrediteerd en staat in het Croho als zodanig vermeld, met de lengte, variant, graad e.d.;

- Er vallen twee bundels onder de namen 'Coach Profit' en 'Coach Non-Profit', als zodanig niet in het Croho te vinden, maar wel op de website van de instelling, ook onder die namen – waarbij kan worden doorgelinkt naar onderliggende leerlijnen;
- Vervolgens zijn die leerlijnen aldaar als zelfstandige opleidingen te vinden, pontificaal op de website. Ze vallen dus eigenlijk onder een van de bundels, en zijn ook niet te vinden in het Croho. Maar ze zijn echter wel opgenomen in Studielink – net als de overkoepelende opleiding 'Coach' – met opleidingsnamen als 'Coach Student & Welfare', 'Coach Apprentices & Selection', 'Coach Alumni Tracking & Upskilling' maar ook 'Training, Well-being & Self Employment'.
- Daarbij staat dus altijd dat het om een opleiding gaat, met vermelding van die graad en de vorm, hetgeen ook wel klopt want elke route leidt tot die graad en omvat het aantal studiepunten dat bij die graad hoort.

Het is zo dat de instelling de regie heeft over de eigen vormgeving van het aanbod in de communicatie en de gegevens die daaraan worden gekoppeld. In het niet zo verre verleden is wel een afspraak gemaakt dat een leerlijn met een eigen naam alleen mag worden gebruikt in uitingen in de richting van de doelgroepen als dat gebeurt in samenhang met de overkoepelde opleidingsnaam en die daarbij prominent wordt genoemd. Maar kennelijk is men daarvan afgestapt en wordt er mogelijk ook niet meer streng op gehandhaafd. Die bewegingsruimte wordt dan nu sterk benut, is de stevige indruk.

Het gevolg is derhalve dat overal in allerlei media de onderliggende leerlijnen als zelfstandige opleidingen worden geafficheerd, maar ook in de systemen die de overheid gebruikt als het gaat om de inschrijving van studenten. Tevens mag op www.studiekeuze123.nl ook alles wat er maar onder een opleiding valt te plaatsen, worden vermeld, onder 'varianten' bijvoorbeeld.

Dat kan allemaal omdat de gegevens door de instellingen zelf worden aangeleverd. De overheid gaat het heus niet allemaal checken op de wijze waarop opleidingen, leerlijnen, varianten en andere onderliggende trajecten worden neergezet.

Melden hiervan?

De vraag is vervolgens of je een nieuwe afstudeerrichting, zeker als er een fors aantal 'eigen' studiepunten aan hangt en met een onderscheidende 'opleidingsnaam' leven wordt ingeblazen, ergens moet melden. Dat zou best logisch zijn omdat mogelijk de naam al elders wordt gebruikt (formeel), het traject binnen het profiel moet vallen, de afgestudeerden in het juiste deel van het werkveld aan de slag kunnen, helder moet zijn wat de wijze is waarop veelal een aantal externe partijen erbij is betrokken, of er ook elders onderwijsseenheden staan geprogrammeerd en of er misschien sprake is van duale vormen binnen de voltijd.

Nee, kennelijk hoeft dat niet. Wel zegt de NVAO hierover dat als een toets nieuwe opleiding wordt aangevraagd daarbij alle voorgenomen afstudeerrichtingen moeten worden vermeld, om die in de beoordeling mee te kunnen nemen. Ook als er een her-accreditatie, dus de beoordeling na zes jaren, wordt aangekondigd, moeten alle bestaande afstudeerrichtingen worden aangemeld ten einde onder de loep te worden genomen. Maar ja, na dat moment kan een instelling gewoon daaraan verder gaan sleutelen, met het afschrijven van tijdelijke afstudeerrichtingen en het opstarten van varianten waarmee op nieuwe zaken kan worden ingespeeld.

Wat betekent dit voor de student...

Is dit in het voordeel van de student? Jazeker als daarmee een opleiding wordt gedaan die zo actueel mogelijk is. Dat is ook een van de gedachten achter de regeling voor de doelmatigheid, lijkt ons. Maar er kleven ook nadelen aan. Iemand denkt een specifieke opleiding te gaan volgen, maar merkt – misschien, al weet je het nooit – bij het inschrijven via Studielink dat de naam ineens anders is. Misschien dat onder het kopje 'inschrijving' hiervoor een waarschuwing door de instelling wordt afgegeven maar dat doet weer afbreuk aan de eerdere uitingen met een sterk wervend karakter. Veel a.s. studenten klikken gewoon door, want zoals gezegd, ook in Studielink worden de namen en dergelijke door de instelling aangeleverd.

Wat dan wel lastig kan zijn de student is dat op het wettelijke getuigschrift prominent de formele naam dient te worden vermeld. Dat kan misschien even schrikken zijn omdat werkgevers ook een andere verwachting hebben. Natuurlijk kan in kleinere letters die leerroute met die 'eigen' naam worden vermeld, zeker in het diplomasupplement, samen met de onderwijsseenheden die daarbij zijn gevolgd, maar dan nog.

Natuurlijk is het getuigschrift erkend, geaccrediteerd en de graad opleverend. Dat staat buiten kijf. Toch wringt dit. Studenten en werkgevers kunnen misschien op het verkeerde been worden gezet, zeker als dergelijke leerlijnen vrijwel dezelfde namen, termen en begrippen kennen als door andere instellingen worden gebruikt voor volledige en formele opleidingen. De vraag is dus nog steeds of de NVAO kan ingrijpen bij een dergelijk scenario aangezien de zeggenschap hierover zich puur uitstrekt tot de namen van de formeel geaccrediteerde opleidingen in het Croho.

Hoe is dit alles op een of andere wijze te regelen, regeltechnisch, om bijvoorbeeld te voorkomen dat er wel meer dan zeven of acht leerlijnen in een opleiding (moeten) worden gepropt? Dat kan trouwens ook best, let op, door te spelen met de varianten voltijd, deeltijd en duaal, alsmede met opleidingen in het Engels. Deeltijd kan ook overdag, duaal kan voor een deel van de opleiding, werkplekleren met een duale overeenkomst is tevens een andere insteek, een Engelse en Nederlandse versie, en zo kun je al snel per variant voor een aantal doelgroepen een aanbod genereren. Drie keer drie is negen, zo luidt een bekende uitspraak.

Daarbij dient wel te worden aangetekend dat de wetgever, OCW en NVAO, ervan uitgaat dat de varianten als het ware een geheel vormen. Strenge juristen zeggen nog steeds dat het programma voor elke variant gelijk moet zijn, alleen de vormgeving en wat andere aspecten mogen verschillen. Dat heeft te maken met de consequentie van eventueel anders handelen nl. dat de accreditatie ook in drie stukken uiteen valt, net als de herbeoordeling, met drie onderliggende rapportages. Maar zijn er nog mensen in het hbo en wo die zich daar wat van aantrekken? Binnen het brede eindprofiel kan alles anders zijn, ook als het om de inhoud gaat.

Annex C

HBO en WO – mixen

Hier de tekst van de nieuwsbrief die hierover is verschenen, deze week.

HBO – WO: cocktails en mixen maar...

1 Inleiding

Er worden al veel doemscenario's doorberekend in het hoger onderwijs, naast hetgeen de hogescholen en de universiteiten te wachten staat in het kader van de toekomstverkenningen van OCW rond het hbo en wo. Wat als er veel minder internationale studenten mogen worden binnengehaald, hoe moeten de universiteiten die terugval in de instroom kunnen gaan compenseren? Mogen de regionale universiteiten in de grensstreken wel blijven werven of toch ook niet, als er wettelijke mouwen aan het stelsel gebreid worden? En hoe gaat het dan met de hogescholen? Zullen ze toch blijven inzetten op allerlei opleidingen in het Engels en weten ze al hoe ze straks moeten omgaan met de consequenties van de nieuwe regels voor de doelmatigheid?

Vragen en nog geen antwoorden, lijkt het. Zo hebben in het afgelopen jaar de hogescholen heel hard geroepen dat ze best veel wo-studenten en de daarbij passen 'praktische' wo-opleidingen willen overnemen. Dat de universiteiten uit hun voegen barsten was mede een argument. Dat leverde nog weinig weerwoord vanuit de universitaire wereld op, maar ja, als ze straks alle studenten nodig hebben voor de bedrijfsvoering, wat dan? Ze zullen dan zonder meer het binaire stelsel willen behouden. Dat kan nog interessant worden, met die discussies na de zomervakantie.

2 Doelmatigheid: hbo mag wo, en omgekeerd

In de nieuwe regeling voor de macrodoelmatigheid staat, net zoals dat nu het geval is, de mogelijkheid voor instellingen om een opleiding aan te bieden uit de andere sector. Een hogeschool kan dus wo-opleidingen aanbieden, als men de CDHO, NVAO en vooral OCW daarvan weet te overtuigen. Maar wat nieuw is hieraan, is dat er naast alle normale eisen die aan een nieuwe opleiding worden gesteld, sprake moet zijn van een 'langdurige samenwerking met een universiteit'. In de toelichting hierop staat: *Indien een instellingsbestuur van deze mogelijkheid gebruik wenst te maken, dient dit met het oog op de wettelijke taak van hogescholen en universiteiten goed te worden doordacht en op een duurzame manier te worden vormgegeven. Een instellingsbestuur moet om die reden aantonen dat er sprake is van een langdurige samenwerking met een hogeschool c.q. universiteit waardoor het hbo- c.q. wo-niveau van de opleiding geborgd blijft. Dit kan bijvoorbeeld door het afsluiten van een samenwerkingsovereenkomst tussen beide instellingen.*

3 Lijkt op de Ad en het mbo

Interessant. Maar het doet wel heel erg sterk denken aan hetgeen speelt bij het verzorgen van een Ad-opleiding op een mbo-locatie en dat er dan ook een samenwerkingsovereenkomst dient te worden gesloten met het betrokken ROC. Ook geldt daarbij dat de hogeschool ervoor zorgdraagt dat het niveau van de Ad geborgd blijft, mede aan de hand van het systeem voor de kwaliteitszorg. Tenminste, zo staat het nu nog in het formulier van de CDHO waarin die constructie dient te worden gemeld: *'Geef een onderbouwing waarmee wordt aangetoond dat de betreffende bve-instelling specifieke kennis of een netwerk bezit in een bepaald specialisme, die niet binnen de eigen hogeschool kan worden georganiseerd. Geef tevens een onderbouwing waarmee wordt aangetoond dat het verzorgen van meer dan de helft van de associate degree-opleiding door de bve-instelling ten goede komt aan de kwaliteit van het onderwijs'*. Het mag dus alleen maar als er sprake is van een toegevoegde waarde voor de Ad en/of als de hulp vanuit het mbo een soort reddingsboei is in het geval er anders geen opleiding is aan te bieden.

Maar hierover gaat echter de minister. Mogelijk dat hij te rade gaat bij de CDHO, als dit formulier straks blijft gehandhaafd. Er wordt ook gesproken over de NVAO, maar dan aan de hand van een beleidsregel, maar... die stamt uit 2014 (!), en toen was de Ad nog gewoon sterk verbonden aan de Bachelor. Dit lijkt ons nu niet meer zo relevant in de huidige context, maar wellicht zal die beleidsregel een make-over gaan krijgen.

4 Bachelor of Master...

Goed, het gaat over een wo-opleiding bij een hogeschool. Dan kan het een Bachelor of een Master zijn. Maar misschien ook wel een combinatie ervan. In het wo zie je dat de bachelorstudenten massaal een Master gaan doen, dus waarom dan ook niet zoiets mogelijk maken voor een hogeschool. En dan misschien ook wel de wo-bacheloropleiding nemen, als opstap naar een hbo-masteropleiding. Of juist een wo-masteropleiding voor de eigen hbo-bachelor-afgestudeerden...

Zo zijn er allerlei onderbouwingen vorm te geven. Een hogeschool hoeft bijvoorbeeld niet meer te zeggen tegen de studenten dat er een pre-master voor de universiteit nodig is, met alle gevolgen van dien. Ook kunnen de hbo-masteropleidingen wellicht eerder worden goedgekeurd door OCW, om een soort tegenwicht te bieden voor allerlei populaire en ook zeer beroepsgerichte wo-masteropleidingen. Zo is er creatief om te gaan met de leerlijnen.

O ja, zie ook weer de parallelle insteek bij Ad-opleidingen. Ad'ers kunnen doorstromen naar een aanvullend bachelorprogramma en dat vergt allerlei afspraken en samenwerkingsovereenkomsten (met soms balende managers die zo'n zij-instroom alleen maar niveau-ondermijnend vinden, in de harde traditionele hbo-domeinen). Waarom dus niet de Professional Associate Colleges in hun eigen gemeente de kans bieden zelf een geaccrediteerd aanvullend bachelordeel te gaan verzorgen? Voedsel voor discussies.

5 Waarom een wo-opleiding bij het hbo onder deze voorwaarden...

Het lijkt ons nog wel een hele kluit te worden als je als hogeschool een wo-opleiding wilt gaan aanbieden, helemaal zelfstandig, op de eigen campus maar wel met een vorm van controle vanuit een universiteit als stok achter de deur. Zo'n samenwerkingsovereenkomst zegt het al: niet uit handen geven, maar samenwerken. Maar op welke punten dan, zonder ruzie te krijgen? We kunnen denken aan het delen van lectoren, gezamenlijk onderzoek, de aansluiting op elkaars opleidingen, het werven van studenten, het uitwisselen van docenten en professoren, enzovoort.

Maar waarom zou een universiteit dit allemaal doen, zonder ervoor te worden bekostigd? Er zal ook geen apart potje zijn voor de hogeschool als het gaat om onderzoek (tenminste, dat hebben we begrepen uit allerlei bronnen). Bovendien kan een dergelijke wo-opleiding kannibaliserend uitwerken op vergelijkbare hbo-bachelors, tenzij de wo-opleiding wel een heel specifiek gebied van het werkveld aanboort.

6 Aantonen behoefte arbeidsmarkt

Hoe kijkt datzelfde werkveld er vervolgens naar? Hoe moet je bij de CDHO aantonen dat er een behoefte is aan een wo-opleiding (op zich al een hele klus) en dan ondergebracht bij een hogeschool. Daarbij moet ook nog eens door de NVAO de samenwerkingsovereenkomst langs een bepaalde meetlat worden gelegd, zonder dat er al enige ervaring mee is opgedaan. Bij de omgekeerde situatie is het dus ook een cruciaal punt, en tevens 'politiek beladen', want ja, er is al zoveel te doen om het beroepsmatig insteken van wo-opleidingen – terwijl iedereen roept dat een wo-bachelor een laag civiel effect heeft.

7 Verdringing hbo-wo...

Een aspect dat ook nadrukkelijk bij dit alles meespeelt en zeker nog meer op vele netvliezen zal gaan branden, is dat er wo-afgestudeerden op plekken zitten waarbij ze vanwege de beroepsgerichte insteek best goed functioneren. Als er vervolgens vacatures ontstaan, treedt een natuurlijk automatisme in werking. Dat betekent dat in de werving opnieuw naar een wo-afgestudeerde wordt gezocht terwijl er meer dan voldoende geschikte hbo'ers in aanmerking komen voor die baan – en misschien het nog wel beter doen. Maar ja, de macht der gewoonte van HRM'ers, zeker bij grote bedrijven.

Het lijkt ook wel op wat er nu gebeurt met de Ad'ers. Van oudsher en ook gewoon omdat het altijd al zo was, denken werkgevers aan hbo... en dan... Bachelors. Nou ja, eigenlijk de bezitters van een hbo-diploma na vier jaren. Het betekent ook dat er een stukje overscholing is ingebed in het vervullen van een vacature, en dan duurt het een behoorlijke tijd voordat personeelsfunctionarissen de draai hebben gemaakt om iemand met een Ad aan te nemen en door te laten groeien naar een hoger niveau – met 'maatwerk'.

Maar zeker is zeker, het komt allemaal wel goed met de Ad...

8 Universiteit en ROC – en... campus... en Ad...

Een uitdaging dus voor een universiteit, dat is het zeker, om een hbo-opleiding aan te vragen bij de overheid. Dat is dan vaak een Bachelor, als men erover nadenkt, om alle instromende vwo'ers een keuze te bieden, als de betreffende bacheloropleidingen verwant zijn. Maar zo kunnen ze ook havisten binnenhalen – mede uit het buitenland, met Engelstalige leerlijnen – die niet meer via een hbo-propedeuse een omweg behoeven te maken. Want ja, wat let een universiteit om de eerste leerjaren van die hbo-bachelor en de wo-bachelor flink te laten overlappen. Iemand met een havo-achtergrond kan dan wellicht al doorstromen naar het tweede jaar van de wo-bachelor.

Maar ja, ook hier moet de universiteit aantonen waar men als wetenschappelijke Abraham de hbo-mosterd haalt, om te laten zien dat de hbo-competenties en praktijkgericht onderzoek ('Applied Science') een perfecte plek krijgen in de betreffende opleiding. Zal een hogeschool hieraan bijdragen, misschien toch ook wel in ruil voor het hebben van een of meer wo-propedeuses op de hbo-campus? Is dat voor het hbo statusverhogend... en omgekeerd voor het wo toch wel wat verlagend?

Waar we zeker naar zullen uitkijken is naar de eerste universiteit die het aandurft om een Ad-opleiding aan zich te gaan binden – want we zien niet zo gauw de Open Universiteit hiermee aan de haal gaan, al mogen ze nu al hbo-opleidingen aanbieden. Want zoals bekend, iemand met een Ad op zak mag zich formeel aanmelden voor een wo-bachelor, dus misschien is er toch wel iets interessants van te maken.

Denk eens aan de constructie dat het eerste leerjaar van deze Ad op een mbo-locatie wordt aangeboden en samen met het ROC wordt verzorgd? En als een hogeschool daar dan ook nog eens een andere Ad-opleiding aan toevoegt... dan hebben we in de toekomst een multi-functionele mbo/hbo/wo-campus als nieuwe fysieke loot aan de stam van het Nederlandse onderwijs. Om het ook maar gewoon op z'n Dijkgrafiaans te zeggen: **een waaier-campus.**

Annex D

FOUTEN EN OMISSIES

Hier geven we een overzicht van de zaken in voorstel die wij voor onszelf hebben opgenomen in de categorie ‘fouten en omissies’. Het zijn, om het simpel te houden, de teksten die ook in dit document zijn op te zoeken, en daarom geven we er de pagina bij.

Tekst	Pagina
's Rijks kas In de wet wordt niet gesproken over een bekostiging door het ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap maar 'uit 's Rijks kas' en dan is er sprake van een Rijksbijdrage. Je kunt ook zeggen dat het gaat om een vorm van publieke financiering.	17
Op basis hiervan stellen we voor om als kop te gebruiken: Artikel 3: Kenbaar maken voornemen tot aanvraag nieuwe opleiding	20
3. Het voornemen, als bedoeld in het eerste lid, vermeldt: a. het opleidingsniveau; en b. een beknopte toelichting op de opleidingsrichting en onderwijsprogramma. Kanttekeningen hierbij: Bij b. ontbreekt aan het eind het woordje 'het': '...de opleiding en het onderwijsprogramma'	21
Waarom wordt hier gesproken over 30 maart en niet over 31 maart , als zijnde de laatste dag van de maand maart?	22
Toch maar een voorstel om ervan te maken: 'De CDHO publiceert op 31 maart en op 30 september van ieder kalenderjaar een overzicht van door haar ontvangen voornemens op haar website.'	22
• In lid 3 staat dat er overleg moet zijn geweest, maar dat kan in principe over van alles gaan. Daarom wordt aanbevolen in dit artikel te spreken over '... bij de aanvraag aan in hoeverre hierover is overlegd...'	23
Lid 1 van dit artikel kent naar onze mening een paar taalkundige fouten, Ook gaat het om wat andere zaken die aanpassing behoeven. We geven ze hier cursief in de tekst: 'De CDHO stelt daarvoor in aanmerking komende belanghebbenden in de gelegenheid om binnen een termijn van tien reguliere werkdagen hun zienswijze te geven op een aanvraag door openbaarmaking van het ingediende aanvraagformulier en de eventuele aanvullende toelichting op haar website.	24
• De komma tussen 'werkdagen' en 'hun' hoort daar niet thuis , tenzij er ook een komma voor 'binnen' wordt geplaatst.	24
'Indien informatie wordt betrokken' is een krom zinsdeel . Je kunt het aanvullen tot 'Indien deze informatie wordt gebruikt,...' .	25
'Indien meerdere gelijksoortige dan wel identieke aanvragen van verschillende instellingsbesturen tegelijkertijd ter beoordeling voorliggen of wanneer een instellingsbestuur tegelijkertijd meerdere aanvragen indient, worden deze beoordeeld in onderling verband'.	25
Op basis daarvan stellen we de volgende kop voor deze paragraaf voor: Paragraaf 4: Verzorgen van een bestaande opleiding dan wel een gedeelte ervan buiten een vestigingsplaats of het openbaar lichaam BES	30
Op basis hiervan wordt ons voorstel voor de kop: 'Artikel 9 Instemming met het (gedeeltelijk) verzorgen van een bestaande opleiding in een nieuwe vestigingsplaats'	30
Vervolgens willen we melding maken van een verwijzingsfout: in c. van lid 3 moet niet staan 'genoemd in het derde lid', maar 'genoemd in het vierde lid'. Dat geldt ook bij d. aan het eind voor 'in het derde lid'. Het moet zijn: 'in het vierde lid'.	30
- Pakken we eerst een taalkundig punt. In lid 3 in de eerste zin staat: 'In geval van het gedeeltelijke verzorgen van...'. Dat lijkt ons geen correct Nederlands, maar een mix van andere bewoordingen: 'In geval van het gedeeltelijk verzorgen van...'	30

<p>'In geval van een gedeeltelijke verzorging van...'</p> <p>Bovendien staat de eerste optie gewoon in de kop van het artikel, dus laten we die maar nemen: 'In geval van het gedeeltelijk verzorgen van...'.</p>	
- Er staat tevens in die zin '... buiten de gemeente van vestiging...'. Dat moet dus zijn: '... buiten een vestigingsplaats daarvan...' .	30
- Bij 3a. wordt gesproken over 'de nieuwe locatie'. Het kan echter ook gaan om meerdere nieuwe gemeentes, dus het is beter om te spreken over 'een'. En uiteraard moet 'locatie' worden vervangen door 'vestigingsplaats'. Dus: '... in een nieuwe vestigingsplaats wordt verzorgd' .	30
- In 3b. dus ook 'de' door 'een' vervangen en geen 'locatie' gebruiken: '... in een nieuwe vestigingsplaats...' .	30
- Bij 3c. geldt hetzelfde, dus: '..., in een nieuwe vestigingsplaats wordt verzorgd'	30
- Maar bij 3c. is ook het gebruik van 'gevallen' vreemd te noemen. We pleiten voor het gebruik van 'situaties' . Zie verder bij lid 4 hieronder.	30
- En ja, ook bij 3c: De tekst zoals deze hier is geformuleerd kan leiden tot verwarring in de interpretatie ervan en dan bij de berekening die dient te worden uitgevoerd. Daarom stellen we voor er het volgende van te maken: Een aantal onderwijseenheden inclusief eventuele stage(s) maar exclusief eventuele afstudeeropdracht(en) alsmede in voorkomend geval onderwijseenheden die vallen onder het gestelde in lid 4, met een minimale omvang van een derde van de opleiding in een nieuwe vestigingsplaats wordt verzorgd.	30
- In de eerste zin hiervan is een komma vergeten: 'De in het vorige lid, onderdelen c en d , genoemde norm...'. – dus een komma na die 'd'. Maar het lijkt het ons beter om de volgende formulering te gebruiken: 'De in het vorige lid bij de onderdelen c en d genoemde normen hebben geen betrekking op:' . Het is namelijk zodat de norm in beide gevallen anders is en niet kan worden gesproken over 'de' normen.	30
- In dit lid wordt gesproken over een duaal ingerichte opleiding, maar de wettelijke benaming is 'duale opleiding' .	31
- Tevens is het dan niet 'deeltijd opleiding' maar 'deeltijdse opleiding' .	31
- Verder is, zoals al eerder is genoemd, 'gevallen' niet de juiste benaming. Het is beter om te spreken over 'situaties' en dan lid 4 ook wat aanpassen: ... geen betrekking op de situatie van een student die: <ul style="list-style-type: none"> • het beroepsuitoefeningsdeel van een duale opleiding op individuele basis in een of meer andere gemeentes doorloopt, of • een deeltijdse opleiding volgt en met wie op individuele basis een overeenkomst is gesloten die vergelijkbaar is met de overeenkomst als bedoeld in artikel 7.7, vijfde lid, van de wet. 	31
- In lid 1 staat in de tekst een tweetal keren: 'naar het advies van de NVAO'. Dat klinkt wat ongemakkelijk en het lijkt bovendien op 'naar de mening van de NVAO'. Maar het gaat wel degelijk om het advies, dus er zou eigenlijk kunnen worden gesproken van '... indien volgens een NVAO-advies dienaangaande het voor-nemen niet leidt tot het verzorgen van een nieuwe opleiding' .	33
- In lid 1 staat aan het begin '... zonder voorafgaande doelmatigheidstoets...'. Naar onze mening is deze procedure altijd voorafgaande aan een besluit. Er kan worden volstaan met '... zonder een doelmatigheidstoets...' .	33

Annex E

Opmerkelijke aanvullingen en voorstellen

De analyse heeft laten zien dat er behoorlijk veel kanttekeningen kunnen worden geplaatst bij het voorstel. We pikken hier een aantal uit, als voorbeelden van hoe je bepaalde zaken anders kunt formuleren. Er zijn ook artikelen aan te vullen of op een andere wijze vorm te geven om daarmee een bepaald effect te kunnen hebben als het gaat om de macrodoelmatigheid.

Net als in annex C geven we een aantal teksten, met de pagina waar vervolgens meer achtergrondgegevens zijn te vinden.

In de tabel zijn ook diverse voorstellen opgenomen. Mocht het nodig zijn, dan kunnen die van onze kant verder worden uitgewerkt.

Tekst	Pagina
Ons voorstel voor deze nieuwe regeling is om in het geval een of twee varianten worden aangevraagd en toegewezen, een licentie voor de andere variant(en) alleen maar mogelijk is door opnieuw een aanvraag daarvoor in te dienen. Dat vergt uiteraard een relatief lichte procedure, maar er is dan simpelweg zicht te houden op hetgeen zoal gebeurt.	4
Een aanbeveling in dit kader aan de overheid kan toch zijn om bij het beoordelen van een aanvraag voor een nieuwe opleiding aan de instelling(en) te vragen om twee zaken te belichten: <ul style="list-style-type: none"> - Hoeveel procent van de (verwante) instroom behaalt zoal binnen vijf jaar het getuigschrift? - Is er zicht op het de mate waarin afgestudeerden van verwante bestaande opleidingen in het beoogde werkveld een baan vinden of in een deel van het werkveld daarnaar uit te wijken?	5
In het voorstel speelt het begrip 'afstudeerrichting' een duidelijke en cruciale rol, ook vanwege de aanpak die OCW voor ogen heeft bij het inperken van het aantal aanvragen voor nieuwe opleidingen. Het is des te opmerkelijker dat er geen formele en wettelijk vastgelegde definitie dan wel omschrijving is van dit begrip. En ook erg jammer en bedreigend.	6
In het algemeen gesteld kan het best zo zijn dat een instelling licenties heeft voor alle varianten van een opleiding, dus voltijd, deeltijd en duaal, en daarmee allerlei richtingen kan inbouwen, per variant. Ook kunnen er Nederlandstalige en Engelstalige leerlijnen worden gemaakt. Op die wijze kan er een complete waaier aan leerlijnen, afstudeerrichtingen en uitstroomprofielen in de markt worden gezet.	7
Kortom, er zal nader onderzoek nodig zijn om binnen de kaders van deze regeling aanvullende zaken te regelen met betrekking tot de Associate degree.	9
Voorstel is aan het begin te melden dat: <i>'De regeling heeft in formele zin betrekking op instellingen die door de overheid worden bekostigd. Daar waar de rol van de rechtspersonen voor hoger onderwijs (RvHO's) van belang is binnen deze regeling, wordt dit specifiek aangegeven'</i> ,	
Het zou de VH en ook de UNL sieren als samen met OCW en de grootste werkgeversorganisaties (VNO-NCW en MKB-Nederland) in de komende periode per sector, domein dan wel discipline kan worden gekomen tot lijsten met vertegenwoordigende organisaties van het werkveld. Dat kunnen best organisaties zijn die zich vrij specifiek op bepaalde werkzaamheden richten – ook kijkend naar beroepsverenigingen – maar daarnaast ook de organisaties die zich landelijk hebben georganiseerd zoals de branches. Het past mogelijk ook bij het convenant dat de VH met de werkgeversorganisaties heeft gesloten, recent nog.	10
Zoals gezegd lijkt het nodig om de verschillen tussen deze twee voornemens duidelijker tot uitdrukking te laten komen, ook al omdat andere instellingen in beide gevallen kunnen reageren	11
Het meest simpele is dit uiteraard in de lijst aan het begin op te nemen: <i>'Doelmatigheidstoets: doorlopen van de procedure bij de NVAO met het toetsen van de aange-</i>	12

<i>leverde gegevens aan de gestelde criteria</i> '. Daarmee kan mogelijke verwarring worden voorkomen.	
Voor gedeeltes van opleidingen kan het allemaal nog wat ingewikkelder liggen. Het door studenten elders moeten volgen van een deel kan zorgen voor logistieke problemen, met een opleiding die over twee (en misschien meer...?) gemeentes is verdeeld.	14
We raden echter nadrukkelijk aan om een extra artikel op te nemen, na artikel 2 – mogelijk als artikel 2a: <i>Artikel 2a</i> <i>De CDHO is verantwoordelijk voor de zaken die voortvloeien uit de artikelen 3, 4 en 5 en adviseert de Minister inzake het starten van een nieuwe opleiding op basis van de artikelen 6 en 7 en het beoordelen van een clusteraanvraag als bedoeld in artikel 8.</i>	15
Daarnaast lijkt het ons voor de hand te liggen dat er bij dit soort regelingen (en kaders) volledig wordt aangesloten bij hetgeen in de wet staat, dus in de WHW. Nieuwe begrippen moeten zoveel mogelijk in lijn zijn met wat ermee wordt beoogd. Dat is lastig, maar om misverstanden te voorkomen, kan het niet anders.	16
Als je per se iets hiermee wilt doen, dan zijn j. en k. samen te nemen: <i>Opleiding: een associate degree-opleiding, een bacheloropleiding of een masteropleiding als bedoeld in artikel 7.3a of 7.3b van de wet, waarvoor accreditatie is verleend en die bekostigd wordt aangeboden uit 's Rijks kas voor een instelling en niet bekostigd uit 's Rijks kas voor een rechtspersoon voor hoger onderwijs.</i>	18
De verplaatsing slaat daarbij op 'een opleiding' en niet op een gedeelte ervan – hetgeen wel zou moeten omdat anders het artikel 'rammelt'. Er wordt verder niets aan het begrip 'verplaatsen' toegevoegd zodat het handiger zou zijn om in deze regeling dit begrip niet op te nemen. Bovendien wordt in artikel 9 gesproken over 'verplaatsing' en wordt ook de verwijzing naar artikel 7.17, tweede lid, nog eens helemaal opgenomen. <i>Dat zou dan op basis van het hebben van het begrip in deze lijst volstrekt overbodig zijn. Maar misschien toch even de WHW laten aanpassen...</i>	19
Een mogelijke definitie is dan: o. <i>verwante opleidingen: verwante opleidingen komen inhoudelijk sterk met elkaar overeen en leiden op tot (min of meer) dezelfde beroepen. Daarbij kan het zowel gaan om bekostigde als om accreditatie onbekostigde opleidingen die onder vergelijkbare condities worden aangeboden.</i>	19
- Maar het lijkt ons beter toch een andere insteek te kiezen. Zo zou je kunnen denken aan: '... maakt in principe uiterlijk twaalf maanden...' - Echter, de beste bewoording is naar onze mening: '... maakt bij voorkeur uiterlijk twaalf maanden...'	20
• Het lijkt ons voor de hand te liggen om het elektronisch indienen voor te schrijven. Als men het per post wil doen, kan vooraf met de NVAO worden overlegd over dit verder af te handelen. • Om te voorkomen dat het aan de instelling wordt overgelaten wat relevant wordt geacht, is het beter om in het aanvraagformulier aan het eind ruimte te geven voor het verstrekken van informatie waarvan het instellingsbestuur meent dat die niet ergens anders kon worden gegeven en zonder meer relevant is. Daarbij kan worden gemeld dat er <i>maximaal 1000 woorden</i> mogen worden gebruikt – een eis die elektronisch simpel is te verwezenlijken. Ook hierbij kan men altijd contact opnemen met de CDHO als er meer ruimte nodig is, en kan het overleg leiden tot toestemming hiervoor.	23
Maar de CDHO kan dit sturen. Zo is het mogelijk – zoals al eerder aangegeven – om voornemens die zijn ingediend, alvast goed te analyseren. Op basis daarvan kan men aan meerdere instellingen doorgeven dat het handig is om te gaan samenwerken. Gaat het om eenzelfde instelling, dan is aan te raden aan het CvB door te spelen dat bij meerdere aanvragen deze in dezelfde maand kunnen worden ingediend.	25

<ul style="list-style-type: none"> In de algemene opmerkingen aan het begin is al gewezen op het feit dat er in de WHW gesproken wordt over 'de opleiding', maar vervolgens over varianten en dan over 'voltijdse opleiding, deeltijdse opleiding en duale opleiding'. Daarom zal bij het onderbouwen door de aanvrager van elke variant van een opleiding een specifieke beredeneerde verwante instroom nodig zijn. Ook dit zal in de regeling tot uiting dienen te komen, als het gaat om de rol van de CDHO. 	25
<p>Denkend aan een artikel 6, onderdeel a, nieuw:</p> <ol style="list-style-type: none"> Bij de noodzaak als bedoeld in het derde lid, onderdeel a, van artikel 6 dient te worden onderbouwd dat de nieuwe opleiding voorziet in een noodzakelijke aanvulling op het bestaande opleidingsaanbod. Er dient met het oog op hetgeen in lid 1 is aangegeven een analyse te worden aangeleverd ten aanzien van bestaande opleidingen binnen de eigen en andere instellingen waarbij aantoonbaar is dat ze richten op eenzelfde deel van het werkveld en de daarbij behorende doelgroepen, met het oog op het aantonen van waarom het niet mogelijk is om de gewenste ontwikkeling vorm te geven via het bestaande opleidingsaanbod. Indien de CDHO bij het beoordelen van de aanvraag zoals hier bedoeld op basis van eigen aanvullend gebruikte bronnen van mening is dat de analyse van lid 2 onvoldoende is uitgevoerd, wordt dit binnen twee maanden na het indienen van de aanvraag bekend gemaakt. De instelling wordt vervolgens de mogelijkheid geboden om binnen drie maanden na die bekendmaking aanvullende informatie aan te leveren. Voorts dient te worden onderbouwd dat de komst van de nieuwe opleiding geen negatieve gevolgen heeft voor de spreiding van het landelijke bestaande opleidingsaanbod. 	27
<p>Ons voorstel is om dan specifiek te spreken over een 'onderwijslocatie buiten een vestigingsplaats'.</p>	32
<p><i>Het begrip 'onbekostigd' komt als zodanig niet in de WHW voor. Het gaat om aanbieders die vallen onder 'Rechtspersonen voor het hoger onderwijs' en derhalve geen bekostiging van de overheid ontvangen. Het is beter om te spreken van een 'private opleiding'</i></p>	36
<p><i>Is het voorstelbaar dat er eerst maar eens een tweetal jaren wordt bekeken hoe de instellingen kunnen omgaan met het vernieuwen van de bestaande opleidingen? Er kunnen altijd redenen zijn om nieuwe trajecten te implementeren, maar dan zouden er ook best een paar kunnen worden verwijderd. Zo valt met z'n allen een proces in gang te zetten.</i></p>	37
<p><i>Er wordt opmerkelijk genoeg gesproken over het hebben van grenzen voor het aanpassen van een bestaande opleiding, op een of andere wijze, aangereikt door de NVAO. Wil de overheid graag deze grenzen hebben, om te zien waar een opleiding 'uit de voegen barst' en het hebben van een nieuwe opleiding onvermijdelijk is? Maar... waar staat het?</i></p>	38
<p><i>We bevelen de overheid aan om, als de regeling ingaat, een jaar lang een aantal bijeenkomsten te organiseren om de instellingen klip en klaar te vertellen wat er wordt verwacht. Maar tevens kan parallel daaraan ook door de CDHO en de NVAO met kleinschalige sessies samen met hogescholen en universiteiten te kijken naar hoe om te gaan met voornemens, aanvragen en het monitoren van de gehele invoering.</i></p>	39
<p><i>Laat de overheid de eerste twee jaren een soort helpdesk instellen om voor een ondersteuning te zorgen. Die kan verplicht worden geraadpleegd – en dan is er meteen een vorm van monitoring.</i></p>	42
<p><i>Er bestaat verder altijd heel veel verwarring als het gaat om een regionale onderbouwing. Wat is een regio, vraagt men zich wel eens af. Ook hierbij kan het handig zijn om in gesprek te gaan met dat landelijk Ad-Platform.</i></p> <p><i>En laat de overheid tevens kijken naar de bundelingen die er zijn voor het aanbieden van de Ad-opleidingen, in zogenoemde Regionale Associate Colleges. Daarbij kunnen de ervaringen van de mbo-instellingen worden meegenomen.</i></p>	45

<p><i>Wat we hiermee willen zeggen is dat er mogelijk door deze regeling een geheel andere opzet in de vormgeving van opleidingen, en leerroutes zoals de Ad-Bachelor en Bachelor-Master, voet aan de grond gaat krijgen.</i></p> <p><i>De overheid zal minder te maken gaan krijgen met nieuwe opleidingen maar des te meer met allerlei vormgevingen binnen de opleidingen zelf. Kan de CDHO straks worden ingezet om daarbij een oogje in het zeil te gaan houden? Moet de NVAO straks in de gaten gaan houden om er nog wel sprake van een opleidings- en beroepsprofiel? Komen er afstudeerprofielen met een bepaalde kern? Wie weet...</i></p>	47
<p><i>Op zich is dit helder en begrijpelijk. Het sluit aan bij uitspraken die ontzettend vaak worden gedaan op congressen als het gaat over de arbeidsmarkt en het onderwijs nl. dat banen van nu over zoveel jaren niet meer bestaan. Dat kan kloppen als je de invulling ervan vergelijkt, op momenten X en X+20, om maar een tijdvak te benoemen.</i></p> <p><i>Maar in de tussentijd zorgt de dynamiek in het werkveld voor aanpassingen, dus met een vorm van meebewegen van een werkplek met de competenties die nodig zijn. Het is dan niet meer dan logisch dat de formele opleidingen in gelijke mate daarin meegaan, zodanig dat het programma wordt aangepast en geactualiseerd. Als ze dat niet doen, hebben ze een dik probleem.</i></p>	50
<p><i>Ter aanvulling: Er bestaat in het hbo nu een situatie met parallelle leerroutes naar de Bachelor, rechtstreeks en via de Ad. Degene die een voltijdse Ad doet, kan daarna doorstromen naar een duale of deeltijdse bacheloropleiding. Hoe gaan we daar straks mee om, als de deeltijdse Bachelor er niet is</i></p>	51
<p><i>Hierbij wordt duidelijk dat de opstellers van deze toelichting vooral kijken naar de statistieken die door OCW worden gebruikt. Het is notabene zo dat er een wetsvoorstel is voor het inbedden van het NLQF in het gehele systeem – en indirect dan ook het EQF. Op het getuigschriften en in het diplomasupplement komt niets te staan over ISCED, in formele zin</i></p>	55
<p><i>Maar anderzijds, het is toch een vreemde constructie. Je moet als instelling eerst ervoor gaan zorgen dat de nieuwe opleiding in ieder geval ergens wordt gevestigd, dus goedgekeurd qua plek (CDHO) en opleiding (NVAO).</i></p> <p><i>De instelling zal, als er meerdere vestigingen zijn, goed moeten kunnen inschatten welke plek de meeste kans maakt op goedkeuring, anders kunnen ze die andere gemeentes ook voorlopig wel vergeten – of wachten tot het tijd is voor een herkansing met betrekking tot een andere vestiging. Het is daarbij zo dat het hier ook gaat om het vermelden in het Croho, dus de gehele procedure is als zodanig doorlopen, met alles erop en eraan.</i></p>	58
<p><i>Het voorstel is om – zoals al eerder gemeld - uit te gaan van een situatie met een gedeeltelijke verplaatsing waarbij tevens de gehele opleiding in de bestaande gemeente blijft worden aangeboden. Anders gezegd, een verplaatsing betreft in principe de gehele opleiding.</i></p>	59
<p><i>Dan komt er ook hier weer een interessante aap uit de mouw nl. dat wettelijk gezien er geen definitie van 'stage' bestaat. Er kan dus best in dat eerste voltijdse jaar een stage zitten – want in deze regeling wordt gewerkt met meervoud: stages.</i></p>	61
<p><i>De goedkeuring van de Minister is vereist om de kwaliteit van het hoger onderwijs te waarborgen. Op welke wijze een aanvraag hiervoor kan worden ingediend en aan welke criteria de aanvraag dient te voldoen, zijn te raadplegen in de Beleidsregel uitvoering deel associate degree-opleiding door bve-instelling en een daartoe opgesteld protocol van de NVAO.</i></p> <p><i>Uiteraard hebben we deze regeling opgezocht. Het is een regel uit 2014, voordat de Ad een geheel zelfstandige opleiding werd en in de tijd een eigen kader kende, met een bepaald format. We denken dat deze beleidsregel derhalve niet meer van toepassing is. Maar het is best interessant om te zien hoe toen hiermee werd omgegaan.</i></p>	63